

תלמוד בבלי

מסכת תמיד

מנוקד

עם פירוש המפרש מנוקד

מסכת תמיד

תלמוד בבלי – מנוקד

עם פירוש המפרש מנוקד
רבינו גרשום, עין משפט, מסורת הש"ס
ומפרשי הש"ס

נוסח הגמרא המנוקד: מהדורת William Davidson (ספריא)

המפרש ורבינו גרשום: דפוס וילנא (ספריא) • ניקוד הפירושים: ממוחשב (דיקטה)

עין משפט, מסורת הש"ס ותורה אור: לפי קישורי ספריא • מפרשים: ספריא

סודר עבור אברמי • תשפ"ז

תוכן הפרקים

4	דף כה:	פרק ראשון - בשלשה מקומות
10	דף כח:	פרק שני - ראוהו אחיו
13	דף ל.	פרק שלישי - אמר להם הממונה
14	דף ל:	פרק רביעי - לא היו כופתין
18	דף לב:	פרק חמישי - אמר להם הממונה
19	דף לג.	פרק שישי - התחילו עולים
20	דף לג:	פרק שביעי - בזמן שכהן גדול

מפרשים בסוף הספר

21	חדושי אגדות - מהרש"א
----	----------------------

כה:

	עין משפט גר מצוה
---------------------------------------	---------------------------------

א מיי' פח' מהל' בית הבחירה
הל' ה:

ב מיי' פח' מהל' בית הבחירה
הל' ו:

ג מיי' פח' מהל' בית הבחירה
הל' ז:

רבינו גרשום

בשליטה מקומות הכהנים שומרים בבהמ"ק כבית אבטינס. לשכה שמפטמן בו הקטרת, ובית הניצן כך שמה של לשכה. ובית המוקד, לשכה שהיה שם ממורה כדאמרינן לקמן. באתרן נ' מקומות הכהנים משמרין העזרה אבל הלויס משמרין במקומות אחרים ככ"א מקומות כדאמרן לקמן:

והרוזבים. כהנים ילדים שלא הגיעו לפירוק כגון רביא':

רובדיון כסאות ועליהן זקני כהנים של בית אב ישנים ופרחי כהונה כחורים שהביאו שתי שערות שראויין לעבודה:

כסתי. כסת שלו של חול מנחה בארץ על גבי הדפעה וסן על גבו:

בשלישה מקומות פרק ראשון תמיד

מתני' בשלישה מקומות משום דקבעי לאורוויי במעשה דתמיד עבודת כהנים נקט תחלה שמירתן ומקום שכבידתן עד שהוא מסדר כל הסדר שבתחלה טובליון וכו' בלשך הוא מסדר במשנה ובגמ' נפקא לן מקרא דבית המקדש צריך שמור דאי לא נפקא לן מקרא הנה למינא דלא צריכי שומרים דאין עניות במקום עשירות ואי גגבי כלי המקדש קנו אחרים ועוד דהנה למינא דבחד שומר סגי ומקום שמירתן היא בבית אבטינס ובבית הניצן ובבית המוקד:
הכי גרמינן בבית אבטינס ובבית הניצן
היו עליית בית אבטינס היא לשפת משטמי הקטרת דתנן בפ"ק דיומא (דף יח:)‏ הוליכוהו לעלית בית אבטינס גבי כהן גדול ללמדו לשם הלכות חפינה שהיא אחת מעבודות קשות שבמקדש כדמפרש ביומא (דף מט:)‏ ולפי שהיו אמנין על מעשה הקטרת נקראת על שמם ומספקא לן ביומא

במקום עלית בית אבטינס היכן היא דאמרינן בפ"ק דיומא (דף יט.) שתי לשכות היו לכהן גדול לשפת פרהדרין ולשפת בית אבטינס אחת בצפון ואחת בדרום ולא ידענא אי לשפת פרהדרין בצפון ולשפת בית אבטינס בדרום או לשפת בית אבטינס בצפון ולשפת פרהדרין בדרום ואם היה כהן גדול ישן וביומא (דף ח:)‏ מפרש למה נקרא כן: **בית הניצן** לא שמעתי בו טעם למה נקרא כן: היו עליות לשמירת כהנים צריך עליות מקום גבוה כדנפקא לן בגמרא וילוו עליך וישרתוך וגזרת הפתוב היא ושמירת לויס לא היתה אלא למטה חצל השערים ולכך קרי לה הפסוק ללויס שוערים במקרא לפי שלא היתה שמירתן אלא חצל השער והכהנים היו שומרין אותו בעליות על מקום גבוה כדרך שומרי עיר וכל שומרי עיר ציון ביום ציון צוללה לא היו ישנים. ושערים וארבעה שומרים בעשערים וארבעה מקומות נפקא לן בגמ' שצריך לבית המקדש שהיו שומרים יום וליילה שלשה בכהנים ושערים ואחד בלויס ואפילו היו אותן עליות בנזיות מתקצמן בעזרה וכוליס כהנים לשב שם כשהיו עופים דגנין ועליות לא נתקדשו כדאמרינן בפסחים (דף פה:)‏ ובשורה אין אדם יכול לשב דאין ושיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד: והרובין שומרין שם רובין קרי כהנים שלא הגיעו עדיו לעשות עבודה כגון פחותים מי"ג שנה כמו (שמואל א ב) ויגדל הנער [ומתקמינן] ורביא רביא ולפי שעדין לא הגיעו לעשות עבודה (אין יכולין לעשותה) עבדינן להו שומרים שאותן שיכולין לעבד אינן רוצין לשמור ועוד הואיל ויכולין לעבד אין אנו מנחין אותן לשמור: **בית המוקד כפה** בית המוקד פר"ח בפ"ק דיומא (דף טו: ד"ה ואחת) על שם שלא היה האש כבה משם לעולם מפני שהיו נוטלין האש לנרך המנבח דאמרינן בתורת כהנים שמצוה להביא מן ההדיוט שפלאמר ונתנו בני אהרן [הכהנים] אש על המנבח אע"פ שהאש יורד מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט וביציאות השפת (שפת כ.) תנן ומאחזין את האור במזרת בית המוקד ערב שבת עם חשכה דכהנים ורחין הם ולא אתו להבעיר ופרש רש"י להתחמם שם כהנים שהיו הולכים וחסים על גבי רצפת העזרה דאמרינן בזבחים (דף כז.) הואיל וכלי שרת מקדשים ועזרה מקדשת מה מצינו בכלי שרת שלא יהא דבר חוצץ בין ידו לבלי התם נפקא לן מקרא אף עזרה לא יהא דבר חוצץ בינו לבין הרצפה: **כפה** כלומר לשפת בית המוקד ע"ג לשפה של אבנים היתה ובשביל שהכהנים שומרים לשם בנאונה ע"ג כפה דשמירתן צריך לעשותה ע"ג מקום גבוה כדי"ל מקרא ובית גדול היה וד' לשכות פתוחות לשם כדאמר לקמן ובמסכת מדות (דף לד.) ד' לשכות פתוחות לבית המוקד כקטנוניות פתוחות לטרקלין כלומר כחדרים הפתוחות לכירה וע"י מעלות עולין מהלשכות שמה לבית המוקד ב' בקדש וב' בחול כלומר שתי הלשכות הפתוחות לו ב' מהם בנזיות בקדש ובשורה וב' בחול בהר הבית ובית המוקד בנוי חצוי בקדש וחצוי בחול וראשי פשפשים קנים מפסיקין בין קדש לחל כדי שיהיו כהנים ולא ינהגו במקום קדש מנהג חול וא"ת ביון שעל מקום גבוה היה בנוי בית המוקד א"כ הרי הוא חול דגנין ועליות לא נתקדשו תרין הכפה היתה שיה לקרקע עזרה לפיכך לא בטלה קדשת כפה וכהאי גוונא סגי' אחרת בפסחים (דף כה:)‏ על אותה שמועה של גנין ועליות דאמר התם גנין ועליות לא נתקדשו וכרבינן מיתיבי החלוניות ועבי החומה כלפנים ואמרינן בשלמא דחלוניות משפחת דקדושות כששונות לקרקע עזרה אלא עבי החומה היכי משפחת לה ומתרגינן כפר שורא פרוש החומה קטנה לפנים מחומה גדולה והיא נמוכה ושה לקרקע גבה עזרה שרקקע עזרה הולך ועולה במעלות ומה היו משמשות מערבית דרומית היא היתה לשפת טלה קרקץ לשם נותנים הטבלאים המבקרים דרומית מזרחית היא היתה לשפת עושי לחם הפנים מזרחית צפונית בה גזוז בית חשמונאי אבגי מנבח ששקצוס מלכי וון צפונית מערבית בה יורדים לבית הטבילה טמא יורד דרך אותה לשפה למעין לטבל ובית המוקד היתה בצפון עזרה כדתניא במסכת מדות (דף לד:)‏ מקף רובדיון של אבן רובדיון כמו יצא והניחו על רובד רביעי שבהיכל (יומא דף מג:)‏ והוא דבר הבולט מן החומה ולכך עשפן שמן הרובדיון היו עולין ע"ג מטותיהן שהיו בתוך בניסת החומה כעין מטות: וזקני בית אב ישנים שם אותם שהיה להם לעבד למחר היו ישנים בתוך בניסת החומה ולא ארובדיון קאי דא"כ ה"ל למימר על גביהם ובגמרא מוכיח שלא על אלני הרובדיון היו ישנים דקאמר אצטונתא דקא סלקי בהו לאצטונתא ומקף לאו דוקא אלא אותו בית המוקד שדגני בחול היה מקף רובדיון של אבן כדי לעלות במטות שהן בתוך החומה דבמקום חול היו ישנים ולא במקום קדוש דראשי פשפשין מבדילין בין קדש לחל כדי שלא ינהגו בקדש מנהג חול: **ומפתחות [העזרה] בוגם** כלומר בידי אותם כהנים לשם היו מנחות כל מפתחות העזרה ומפרש במסכת מדות (דף לד:)‏ היכן היתה הנחתן מקום היה שם אמה על אמה בלשפת בית המוקד וטבלא של שיש באותו מקום וטבעת היתה קבועה ומגביהו אותן ע"י אותן הטבעות הגיע זמן הגעילה הגביה את הטבלא מן הטבעות על ידי טבעת אי נמי ע"י אותן הטבעות היתה הטבלא נטולה בארץ ובשרוצין להגביה מגביהו אותה מן הטבעת נוטל את המפתחות מן השלשלת המפתחות נתונין תחת אותה טבלא בשלשלת ונעל הפהן בפינים שערי עזרה וכן לוי ישן לו מבחון אמר מלנעל החזיר המפתחות למקומן תחת הטבלא ונתן עליו כסות שלו וישן על אותו טבלא: **ופרחי בהנה איש כסותו בארץ** פרחי כהנה בחורים שהגיעו לעבודה איש כסותו בארץ כסות שלו בארץ שלא היה להם בניסה בחומה ומטות נמי לאו ארח ארעא לעיולי התם כדמפרש בגמ': **ולא היו ישנים בבגדי קדש בגמ'** מפרש טעמא אלא פושטין ומקפלין אותן תחת ראשיהם לא כנגד ראשיהם: **ומתכפסים בכסות עצמן** בגדי חול: **ארע קרי** לאחד מהם סדר מעשיהם מפרש:

מתני' בשלישה

מקומות הפהנים

שומרים בבית המקדש: בית אבטינס, בית הניצוץ,

בית המוקד. בבית אבטינס ובבית הניצוץ היו

עליות, הרובים שומרים שם.[[]^{2]} בית המוקד כיפה,

ובית הגדול היה, מוקף רובדיון של אבן. זקני בית

אב ישנים שם ומפתחות העזרה בידם.[[]^{3]} פרחי

כהונה איש כסותו בארץ. לא היו ישנים בבגדי

קדש, אלא היו פושטין ומנחין אותן תחת

ראשיהם, ומתכפסין בכסות עצמן. ארע קרי לאחד

מהן – יוצא והולך לו

במסיבה

מסורת הש"ס

א משנה מדות

ב משנה מדות

ג משנה מדות

כו:

עין משפט נר מצווה
א מו"י פח' מהל' בית הבחירה הל' ה: ב מו"י פח' מהל' בית הבחירה הל' יא: ג מו"י פא' מהל' בית הבחירה הל' ח: ד מו"י פח' מהל' בית הבחירה הל' ו:
רבינו גרשום

מנהגי מו"ל. שלושים שומרים עם הכהנים:

וישרתוך. בעבודתך הכתוב מזכיר ששומרים עמך כמו שאתה שומר אע"ן אז אינו חלל בעבודתם כשאר מקום שומרתם כב"א מקומות: כשהוא אומר כו': אחד פתוח לחול חוץ לעזרה לה' הבית:

פספס. כגון שער קטן היה לו שבו נכנסין נבלות את העזרה לחפש בכל בוקר אם כל הבלים שם כאשר הניחום מאמס. והאיל והיו לו שני שערים היה צריך ב' שומרים:

כיון דגבי הדדי קיימו. שזה פתוח כנגד זה סני כחד שומר:

דיו להכא ולהכא. יסב באחד וידאה כנגמו באחד:

גזרתא דמצוותא. אבנים החצוקות יוצאות מכל הבגין סביב ועשויות כעין כסאות סטיו ע"ג סטיו והיינו מצטווואתא:

ומי אזו מופלגי האבנים. שזו יוצאות חו נכנסות וכן היו מסתתין אח"כ בן במקדש:

והכתוב והבית וגו'. אין דכתיב אבני עשר אמות ואבני שמונה אמות מכלל שזו נכנסות חו יוצאות:

בשלשה מקומות פרק ראשון תמיד

מַנְבֵּה גְבִיּהִי פְעֻלִית מְשֹם הָכִי בְּעִי דְפְשִׁיטָא לִיה לִהֲשׁ"ס דְּשִׁמִּירַת פְּהִינִים הִם בְּגִבּוֹה בְּדַבְעִינן לְפָרוּשִׁי לְקַמֵּן מִקְרָא מְשֹם הָכִי בְּעִי עֲלִיית מְמֹשׁ הוּוּ כָּל עֲלִיית שְׂבַהשׁ"ס

בֵּית אֲבִטְיָנָס וּבֵית הַנִּיצוּץ. אִיבְעִיָא לְהוּ: עֲלִיּוֹת מִמֶּשׁ הוּוּ, אוּ דְלָמָא דְּהוּוּ גְבִיּהִי מַגְבָּה פְּעֻלִיּוֹת? אִתָּא^(א) שְׁמַע, דְּתַנּוּ: שְׂבַצְפוֹן שְׁעַר הַנִּיצוּץ כְּמִין אֲכַסְדָּרָא הִיָּה, וְעַלְיָה בְּנוּיָה עַל גִּבָּה, שְׁהַפְהָנִים שׁוּמְרִים מְלַמְעָלָה, וְהַלּוּיִם מְלַמְטָה. וּפְתַח הִיָּה לוֹ לַחֹל.^(ב) מִנָּא הָנִי מִיָּלִי? דְּתַנּוּ רַבְנֵן: "וַיָּלוּ עֲלֶיהָ וַיִּשְׁתַּוּהָ" – בְּעַבְדוּתָהּ הִכְתוּב מְדַבֵּר. אֵתָה אוֹמַר בְּעַבְדוּתָהּ הִכְתוּב מְדַבֵּר, אוּ אִינוּ אֵלָא בְּעַבְדוּתָהּ! כְּשָׁהוּא אוֹמַר "וַיָּלוּ עֲלֶיהָ וְשָׁמְרוּ לְכָל פְּלִי וְלְכָל עַבְדָּתוּ" – הָרִי בְּעַבְדוּתָם אָמור. הָא מָה אָנִי מְקַרִּים "וַיָּלוּ עֲלֶיהָ וַיִּשְׁתַּוּהָ" – בְּעַבְדוּתָהּ הִכְתוּב מְדַבֵּר. הָא פִּיצֵד? פְּהִינִים שׁוּמְרִים מְלַמְעָלָה, וּלְוִיִּם מְלַמְטָה. בֵּית הַמוֹקֵד כִּיפָּה, וּבֵית גְּדוֹל הִיָּה.^(ג) וַיַּחַד שׁוּמֵר הוּא דְּהוּה בְּבֵית הַמוֹקֵד? וּרְמִינָהּ: שְׁנֵי שְׁעָרִים הָיוּ בְּבֵית הַמוֹקֵד, אֶחָד פְּתוּחַ לַחִיל, וְאֶחָד פְּתוּחַ לַעֲזָרָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: בָּזָה שְׁנַכְנָסִין לַעֲזָרָה – פֶּשֶׁפֶשׁ קָטָן הִיָּה לוֹ, שְׁבוּ נַכְנָסִין לְבָלוֹשׁ הָעֲזָרָה! אָמַר אֲבִיִּי: כִּיּוֹן דְּגָבִי דְּדָדִי הוּוּ קְרִימִי – סָגִי לְהוּ בְּחַד שׁוּמֵר, דְּוִי לְהֵכָא וְדוִי לְהֵכָא. מוֹקֵף רוּבְדִּין שָׁל אָכֹן. רוּבְדִּין מֵאִי גִיּהוּ? גְּזֻרְתָּא דֹּאצְטָבְתָּא דִּסְלָקִי בְּהוּ לֹאֲצָטְבְתָּא. וּמִי הוּוּ מִיפְלָגִי אֲבָנִים? וְהִכְתִּיב: "וַיהֲפִית בַּהֲבִנּוֹתוֹ אָכֹן שְׁלֵמָה וּגוֹ"! "אָמַר אֲבִיִּי: דְּמִתְקַנִּי וּמִיִּיתִי מַעֲיָקְרָא אֲבָנִי זֹוטְרָתָא וְאֲבָנִי רַבְרָבְתָּא, כְּדַכְתִּיב: "אֲבָנִי עֶשֶׂר אַמּוֹת וְאֲבָנִי שְׁמֹנֶה אַמּוֹת". 'זְקַנִּי בֵּית אָב יִשְׁנִים שָׁם. וְאַמֵּאִי? לַעֲיִילִי מִטּוֹת! אָמַר אֲבִיִּי: לֹא אוֹרַח אֲרַעָא לַעֲיִולִי מִטּוֹת לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ. פֶּרַחִי כְּהוּנָה, אִישׁ כְּסוּתוֹ בְּאַרְצִי. אַמֵּאִי הָתָם קָרִי לְהוּ "רוֹבִים", הֵכָא קָרִי לְהוּ

וּפְתַח הָיָה לוֹ לַחַל אֲלֵמָא בְּעֲזָרָה הָיָה מַקְצֵת הַבָּגָן: כְּמִין אֲכַסְדָּרָא הָיָה אוֹרְוָה בֵּית לַמָּטָה פְּרוּצָה מֵרוּחַ אַחַת בְּאֲכַסְדָּרָא דְּבִי רַב שְׁפָרוּצָה מֵרוּחַ אַחַת א"ג כְּכָל דְּגָדִין הִיא פְּרוּצָה כְּסָתָם אֲכַסְדָּרוֹת שְׁפָרוּצוֹת מִכָּל צַד וְהַבָּגָן שֶׁל מַעְלָה בְּנוִי עַל גְּבִי עֲמוּדִים: שְׁהַפְהָיִם שׁוּמְרִים לְמַעְלָה וְלוּיִם לְמַטָּן בְּלוּמַר לִבְךָ עֲשֹׂאוֹם עַל גְּבִי אֲכַסְדָּרָא לְפִי שְׁנַרְךָ שְׁמִירַת פְּהִינִם צְרִיכָה לְהָיִת בְּגִבָּה אֲכָל לְוִיִּם שְׁשׁוּמְרִים כְּמוֹ כֵּן מִן הַפְּסוּיִן כְּדִלְקַמֵּן אִין צְרִיכִין לְהָיִת שְׁמִירַתָן לְמַעְלָה אֲלֵא לַמָּטָה וְאִצְב דְּצָרִיךְ לוֹ לִימַר שְׁשִׁמִּירַת פְּהִינִם צְרִיכָה שְׁתֵּהֵא לְמַעְלָה פֶּרַשׁ דְּלוּיִם לֹא בְּעִי לְמַעְלָן אֲלֵא לְמַטָּן לְמַטָּן גְּרוּסִי וְשִׁמִּירַת לְוִיִּם אִינָה מוּסָבַת עַל בָּגָן אֲכַסְדָּרָא אֲלֵא לְמַדָּךְ שֹׁאע"פ שְׁשִׁמִּירַת פְּהִינִם צְרִיכָה שְׁתֵּהֵא לְמַעְלָה מ"מ שְׁמִירַתָן שֶׁל לְוִיִּם לֹא בְּעִי לְמַעְלָן אֲלֵא לְמַטָּן בְּלוּמַר כֹּל מְקוֹם שְׁמִירַתָן לַמָּטָה וְתַדַּע לָךְ דְּשִׁמִּירַת לְוִיִּם לֹא הִתָּה בְּאֲכַסְדָּרָא אֲלֵא לְמַדָּךְ זׇ בַּקָּה חֲשִׁיב בְּמַסְכַּת מִדּוֹת וְגַם לְקַמֵּן הַש"ס מִיָּתִי לֵא אִצְב גְּרָרָא בְּג' מְקוּמוֹת הַפְּהִינִם שׁוּמְרִים כו' וְהַלּוּיִם בְּכ' וְאֶחָד מְקוֹם דְּקָא חֲשִׁיב לְהוּ וְלֹא חֲשִׁיב שְׁמִירָה זׇ שְׁלֹיִם יְהוּ שׁוּמְרִים בְּאֲכַסְדָּרָא זׇ לַמָּטָה מֵהַפְּהִינִם דְּקָא חֲשִׁיב חֲמֶשֶׁה עַל חֲמֶשֶׁה שְׁעָרֵי הַר הַבַּיִת אֲרַבְעָה עַל ד' פְּנוּתִיו מִבְּפִינִם ה' עַל חֲמֶשֶׁה שְׁעָרֵי עֲזָרָה ד' עַל ד' פְּנוּתִיו מִבְּחוּץ וְלִקְמֵן מְפָרֵשׁ אֲמַאי אֵלֹו מִבְּפִינִם וְאֵלֹו מִבְּחוּץ אֶחָד בְּלִשְׁפַת הָעֲרָבָן בְּאוֹתָהּ בְּלִפְנֵי נֹתַנִּין קֹרְבָנוֹת הַמִּבְקָרִים וְהוּא חוּץ לַעֲזָרָה וְשֹׁעַר הָיָה לָהּ וְאֶחָד בְּלִשְׁפַת פֶּרַכַּת שֶׁם הָיוּ נָשִׁים אוֹרְנוֹת אֶת הַפֶּרַכַּת וְאֶחָד בְּלִשְׁפַת לַחוּרִי בֵּית הַבִּפְרָת וְאִם אִיתָא דְּלוּיִם שׁוּמְרִים בְּאֲכַסְדָּרָא א"כ הוּוּ לְהוּ עֲשָׂרִים וְתָרִי לְקַמֵּן מוּכַח דְּאִמְרִינן לְקַמֵּן תְּרִי מַנְיָה לֹא בְּעוּ שְׁמוֹר וְעַל מְקוּמוֹ דְּאֶפְרַס: מִנָּא ה"מ דְּכַהֲנִים שׁוּמְרִים מְלַמְעָלָן וְלוּיִם מְלַמְטָן בְּלוּמַר שֶׁהַלּוּיִם בְּשִׁמִּירַתָן וְאִין שְׁמִירַתָם בְּגִבָּה כְּמוֹ לַפְּהִינִם: דַּת"ר וַיָּלוּ עֲלֶיהָ וַיִּשְׁרַתוּךָ בְּעַבְדוּתָךְ הַכְּתוּב מְדַבֵּר בְּלוּמַר בְּעַבְדוּתָךְ דְּהִינוּ שְׁמִירָה שְׁהֵן שׁוּמְרִים כְּמוֹ כֵּן בָּא הַכְּתוּב וְלִמַּד וַיָּלוּ שְׁטַפְלִין לָךְ בְּשִׁמִּירַתָן שְׁאִינן שׁוּמְרִין בְּגִבָּה כְּמוּתָךְ: אֵתָה אוֹמַר בְּעַבְדוּתָךְ בְּאֶשֶׁר פֶּרַשְׁתִּי: אוּ אִינוּ אֲלֵא בְּעַבְדוּתָם בְּלוּמַר שְׁהָיו שׁוּמְרִים וְנוֹשְׂאִי בְּתָפָה וּמַאי וַיָּלוּ עֲלֶיהָ וַיִּשְׁרַתוּךָ הָכִי וְהָאִמַר וַיִּתְּצוּהוּ עֲלֶיהָ וַיִּשְׁרַתוּךָ בְּנִי לְוִיִּם שְׁהָיו נוֹשְׂאִים בְּתָפָה הַמִּשְׁכָּן וְכָל פְּלִי וְהָיו שְׁלֵתָה עוֹשֶׂה עָקֵר עַבְדוּה דְּהִינוּ עַבְדוֹת מִבְּחוּץ וְהִם יִשְׁרַתוּךָ שְׁהָיו נוֹשְׂאִים הַמִּשְׁכָּן בְּנוֹסְעָתָן: כְּשָׁהוּא אוֹמַר בְּבִנִי לְוִי וְתָמְרוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן לְכָל פְּלִי וְלְכָל עַבְדָּתוֹ דְּעַבְדוּתָן שֶׁל לְוִיִּם הִיא מִשְׁאֵם: הָא מָה אָנִי מְקַנִּים וַיָּלוּ עֲלֶיהָ וַיִּשְׁרַתוּךָ בְּעַבְדוּתָךְ הַכְּתוּב מְדַבֵּר וְלִמְדָךְ הַכְּתוּב שְׁהָיו לְוִיִּם כְּפֻלִּים בְּשִׁמִּירַתָךְ פְּהִינִם לְמַעְלָן וְלוּיִם לְמַטָּן מ"ר: וַחַד שְׁמוֹר הוּא דְּהוּה לִיָּה לְבֵית הַמוֹקֵד וּרְמִינָהּ ב' שְׁעָרִים הָיוּ לוֹ לְבֵית הַמוֹקֵד הַבְּנוִי עַל גְּבִי כִּפָּה אֶחָד פְּתוּחַ לַחֹל לְהַר הַבַּיִת וְאֶחָד פְּתוּחַ לַעֲזָרָה בְּחֻצֵי הַבְּנוִי בִּקְדָשׁ וּמִדְּהָיו שְׁנֵי שְׁעָרִים אֲלֵמָא הָיוּ שְׁנֵי שׁוּמְרִים דְּלָכָל שְׁעַר וְשֹׁעַר הָיוּ שׁוּמַר וּבְלָבַד שְׁנַיִמָשׁ כְּנִיסָה וַיִּצְאֵה וְאֶף עַל גִּב דְּאִמְרִינן לְשָׁכוֹת הַבְּנוּיִת בִּקְדָשׁ וּפְתוּחוֹת לַחַל תּוֹכֵן חֹל לְשָׁסַת בֵּית הַמוֹקֵד הוּאִיל וְהָיָה לִיָּה שְׁנֵי שְׁעָרִים אֶחָד בִּקְדָשׁ וְאֶחָד בְּחוּל הַבְּנוִי לְקָדֵשׁ נִמְשָׁךְ אַחֵר פְּתוּחוֹ וְכֵן מוּכַח בְּיוֹמָא (דף כה). גְּבִי לְשָׁפַת הַצִּוִּת דְּאִמְרִינן דְּחֻצָּה בִּקְדָשׁ וְחֻצָּה בְּחוּל וְאִמְרִינן שְׁמַע מִנֵּה שְׁנֵי פְתָחִים הָיוּ לָהּ אֶחָד פְּתוּחַ לְקָדֵשׁ וְאֶחָד פְּתוּחַ לַחֹל דְּאִי סִלְקָא דַּעְתָךְ פְּתַח אֶחָד הָיָה לָהּ וְלִקְדָשׁ הָיָה פְּתוּחַ זָקן הָיָה יוֹשֵׁב בְּמַעְרְבָה מִי אִיבָא וְהָאִמַר מֵר אִין וְשִׁיבָה בְּעֲזָרָה אֲלֵא לְמַלְכִי בֵּית דָּוִד [בְּלָבַד] וְאִי סִלְקָא דַּעְתָךְ לַחֹל הָיָה פְּתוּחַ וּפְתַח אַחֵר לֹא הָיָה לוֹ וְהָאִמַר מֵר לְשָׁכוֹת הַבְּנוּיִת בִּקְדָשׁ וּפְתוּחוֹת לַחַל תּוֹכֵן חֹל וְאֵין בְּעִינן פִּיס בְּמַקּוֹם מְקַדָּשׁ מְאֵלָמַר בְּבֵית אֱלֹהִים וְהֵלֶךְ בְּרִנָּה אֲלֵא שְׁמַע מִנֵּה שְׁנֵי פְתָחִים הָיוּ לָהּ אֶחָד פְּתוּחַ לַחֹל וְאֶחָד פְּתוּחַ לְקָדֵשׁ: א"ר יְהוֹשֻׁעַ סוּימָא דְּהֵהִיא מִשְׁנָה הִיא בּוֹז שְׁנַכְנָסִין בּוֹ לַעֲזָרָה פֶּשֶׁפֶשׁ קָטָן הָיָה לָהּ פְתַח קָטָן בְּתוֹךְ שְׁעַר שְׂבוּ נַכְנָסִים לְבִלָּשׁ אֶת הָעֲזָרָה בְּלִילָה קִדָּם תַּרּוּמַת הַזָּהָן לְפִי שְׁאִינִם רוּצִים לְפַתַּח שְׁעָרֵי עֲזָרָה עַד זְמַן עַבְדוֹת תְּמִיד שְׁהָא יוֹם וְכֵן מוּכַח בְּמִתְנִיתֵין לְאַחַר שֶׁהִפִּסוּ עַל תַּרּוּמַת הַזָּהָן דְּלָשֵׁם בְּבֵית הַמוֹקֵד הָיוּ מְפִיסִין נְטוּל אֶת הַמִּפְתָּח וּפְתַח אֶת הַפֶּשֶׁפֶשׁ וְנִכְסִים לַעֲזָרָה נַכְנָסוּ אֲחֶרֶי וכו' עַד שְׁהָיו מַנְיָעִים כּו' הַכֹּל שְׁלוֹם וּמִתְנִי' דְּתַמִּיד אֲלֵבָא דר' יְהוֹשֻׁעַ דְּמִדּוֹת: אָמַר אֲבָבִי בְּנֵן דְּגִבְרִי דְּדָדִי קוּימִי זֵה כְּנֵגֵד זֵה אִי נְמִי דְּסַמִּיכִי אֲהֵלְדִי: דְּנִי לְהֵכָא דְּנִי לְהֵכָא בְּחַד שׁוּמַר סָנִי דְּנִי רוּחָה כְּמוֹ חֲזוּא דְּהָיו דְּנִי לְמַעְרָב (שָׁבַת דף לה): רוּבְדִּין מֵאִי נִיָּה גְזֻרְתָּא דֹּאצְטָנוּתָא דְּסִלְקִי בַּהּ לֹאצְטָנוּתָא שְׁעוּלִין עַל יָדָם לְמִטּוֹת שְׁהֵן בְּחִמָּה כְּעִין מִטּוֹת וְקֹא סִלְקָא דַּעְתָךְ. דְּלֹאֲחַר שְׁנִבְנוּ בְּחוּמָה חֲלָקוּ אֶת הָאֲבָנִים וְעָשׂוּ כְּמִין אֲצְטָנוּאוֹת וּמִשּׁוּם הָכִי פִּרְיָךְ וּמִי פִּלְגִי אֲבָנִים וְהָא כְּתִיב בְּהִבְנֹתוֹ אָכֹן שְׁלֵמָה מִסַּע נִבְנָה: אָמַר אֲבָבִי דְּמִתְקַנֵּן וּמִיָּתֵן מַעְקָרָא קִדָּם שְׁיָבִיחוּ הָאֲבָנִים בְּעֲזָרָה הָיוּ מְתַקְנֵת ע"י בְּרַחַל וּמִיָּתִי אֲבָנִים גְּדוּלוֹת וְאֲבָנִים דְּקוֹת כְּדַכְתִּיב בַּקָּרָא (מְלָכִים א ז':י"א-י"א) דְּהָכִי הָיוּ עוֹשִׂים אֲבָבִי שְׁעָר אַמּוֹת וְאֲבָבִי ח' אַמּוֹת וְאֲבָבִי י' אַמּוֹת אוֹתָן שְׁתֵּי אַמּוֹת שְׂבּוּלָטוֹת לְצַדֵּךְ אֲצְטָנוּאוֹת הֵן בּוּלָטוֹת וְחוּץ לַעֲזָרָה מִתַּר לְחִתְכֵן וְלִהְשֹׁמוֹת בְּבִרְחַל אֲכָל מִשְׁבָּחוֹ לַעֲזָרָה אֲסוּר לְהִנְיָף עֲלֵיהֶם בְּרַחַל וְהָא דְּכְתִיב (שֶׁם ו) וּמִקְבּוֹת וְהִבְרָחוּ וְכָל כְּלִי בְּרַחַל לֹא נִשְׁמַע [בְּבִית] בְּהַבְנֹתוֹ הָינוּ בְּעֲזָרָה אֲכָל חוּץ לַעֲזָרָה לֹא הָינוּ דְּקַמְתְּרֵן דְּמִתְקַנִּי וּמִיָּתִי מַעְקָרָא כֵּן מוּכַח בְּמִכְלִילָא דְּאִמְרִי הָתָם לֹא תִבְנֶה אֶתְּהָן גּוֹיֵת בּוֹ אִי אֶתָּה בּוֹנֶה גּוֹיֵת אֶתָּה בּוֹנֶה לְאֵל בְּהִיבֹל וּבֵבִית קִדָּשִׁי קִדָּשִׁים הָא מָה אָנִי מְקַנִּים וּמִקְבּוֹת וְהִבְרָחוּ וְכָל כְּלִי בְּרַחַל וְכו' בְּבֵית אִינוּ נִשְׁמַע אֲכָל בְּחוּץ נִשְׁמַע כִּי חֲרָבָה הִנְפַּת עֲלֶיהָ וַתַּחלֵּלָה ר' שְׁמַעוֹן בֶּן אֲלֵעָזַר אוֹמַר הַמְּצַח נִבְרָא לְהַאֲרִיךְ וּמִיּו שֶׁל אֶדָם וְהַבְרַחַל נִבְרָא לְקַצֵּרִם אִינוּ דִּין שְׁיָבֵא מִקְצֵר עַל הַמְאֲרִיךְ: וְאֲמַאי עֲלִילִי מִטּוֹת אֲמַאי יִשְׁנִים עַל גְּבִי הַחוּמָה וְשְׁיָלוּ מִטּוֹת: הָתָם קָרִי לְהוּ רֹבִים וְרֹבִים שׁוּמְרִים שֶׁם וְהָכָא קָרִי לְהוּ פְּרַחִי כְּהִנֵּה:

מסורת הש"ס
א יומא טי; משנה מדות
ב ספרי במדבר; מכילתא דרבי שמעון בן יוחאי
ג משנה מדות

תורה אור השלם
וְגַם אֶת-אֲחִיד מִשָּׁה לׁוֹי שִׁבֵּט אֲבִיד הִקְרַב אֶתְּךָ וַיָּלוּ עֲלֶידָּ וּיִשְׁרַתוּךָ וְאֵתָה וּבְנִידָּ אֶתְּךָ לְפָנִי אֶהְל הַעֲדַת [במדבר יח, ב] וַיָּלוּ עֲלֶידָּ וְשָׁמְרוּ אֶת-מִשְׁפַּרְתָּ הָאֵל מוֹעֵד לְכָל עַבְדַּת הָאֶהְל וְזָר לֹא-יִקְרַב אֲלֵיהֶם [במדבר יח, ד] וּכְבִּית בַּהֲבִנּוֹתוֹ אֲבֹן-שְׁלֵמָה מִסַּע נִבְנָה וּמִקְבּוֹת וְהִבְרָחוּ כַל-כְּלִי בְּרַחַל לֹא-נִשְׁמַע בְּבֵית בַּהֲבִנּוֹתוֹ [מלכים א ג, ז] וּמִיָּשֵׁד אֲבָנִים וְקוֹרוֹת אֲבָנִים גְּדוּלוֹת אֲבָנִי עֶשֶׂר אַמּוֹת וְאֲבָנִי שְׁמוֹנֶה אַמּוֹת [מלכים א ז, י]

מסורת הש"ס
א משנה מדות; משה תמיד ב יבמות פו; חולין כד; בבואות ד.
ג יומא סט.
תורה אור השלם

ועשיית כפרת זהב שהור אטמים ונחצי ארקה ואמה ונחצי רחבה [שמות כה, יז]

למזרח הלזים ששה לצפונה ליום ארבעה לנגבה ליום ארבעה ולאספים שנים שנים (דברי הימים א כו, יז)

לפרפר למערב ארבעה למסלה שנים לפרפר (דברי הימים א כו, יח)

והכהנים הלזים בגי צדוק אשר שמרו את־משמרת מקדשי בתעלות בני־ישראל מעלי המה יקרבו אלי לשרתני ועמדו לפני להקריב לי חלב ודם ודם ואם אדני יהוה (יחזקאל מד, טו)

אֲמָרִי הָתָם נָצִי שְׁמִירָה דָּלָא מְטוּ לְמַעַבְד עֲבוּדָה שְׁלָא הֲגִיעוּ לַעֲשׂוֹת עֲבוּדָה כְּגוֹן פְּחוּתִים מִי"ג שָׁנָה קָרִי לָהּ רֹבְדִים כְּלוּמַר וְגָרִים הָכָא דְמְטוּ לְמַעַבְד עֲבוּדָה שְׁכָל אוּתָם שְׁיָשִׁינִס שָׁם

בְּבִית הַמּוֹקֵד רְחוּיִן לַעֲבוּדָה דְּבִשְׁבִּיל כֶּךָ הִם יִשְׁנִים שָׁם כְּדִי שְׂיֵהִיו מְזַמְנִים לְמַחֵר לַעֲבוּדָה בְּיוֹם עֲבוּדָתָם דְּכָל מַשְׁמֶרֶה מִתְחַלֶּקֶת לוֹי בְּתֵי אֲבוֹת כְּגַד שֶׁשֶׁת יָמֵי שָׁבוּעַ וּבִשְׁבַּת עוֹבְדִין בְּלֵן בְּיַחַד וְחוּלָקִין בְּיַחַד קָרִי לָהֶם פְּרָחֵי בַּחוּרִים שְׁלָא הֲגִיעוּ עַדְיוֹן לְכַלל זָקְנָה: תָּנֵן הָתָם בְּמַם' מַדּוּת (דף לז.): וְהָלוּם בַּכ"א מְקוּמוֹת ה' עַל ה' שְׁעָרֵי הַר הַבַּיִת ה' שְׁעָרִים שְׁהִיו לוֹ לְהַר הַבַּיִת בְּתָנֵן בְּמַסְכַּת מַדּוּת: אַרְבַּעַה עַל אַרְבַּעַה פְּנוּתָיו מִבְּפָנִים פְּנוּת אֲנֹכְל"ס לְמָקוֹם שְׁכָלָה הַחוּמָה וּמִתְחַלֶּת חוּמָה: ה' עַל ה' שְׁעָרִים שְׁהִיו לוֹ וּלְקַמֵּן פְּרִיךְ מִשְׁבָּעָה שְׁעָרִים שְׁהִיו לַעֲזָרָה דְתָנֵן בְּמַסְכַּת מַדּוּת (סָס) וּמִסּוּק לֹה שְׁפִיר: וְאַרְבַּעַה עַל אַרְבַּעַה מִבַּחוּן [מַבְחוּן] קָלִי בִין אֲשֻׁעָרִים בִּין אֲפִנּוּת וּלְקַמֵּן מִפְּרָשׁ מֵאִי שְׁנָא: הַר הַבַּיִת הָיָה ה' מֵאוֹת אֲמָה עַל ה' מֵאוֹת אֲמָה וּבְכַלל אוֹתוֹ חֲשָׁבוֹן הָיָה חֲשָׁבוֹן הַעֲזָרָה מֵאֶה וְשָׁלֹשׁ וְחֲמֵשָׁה עַל אֶרֶךְ מֵאֶה וְשָׁבָעָה וּשְׁמוֹנִים וּבְמַסְכַּת מַדּוּת מִפְּרָשׁ הִיכִי הָיָה הַר הַבַּיִת חֲמֵשׁ מֵאוֹת אֲמָה עַל ה' מֵאוֹת אֲמָה רַבּוּ מֵן הָעָרוֹם שְׁנִי לוֹ מֵן הַמְּזָרַח שְׁלִישִׁי לוֹ מֵן הַצָּפוֹן וּמַעֲטוּוּ מֵן הַמַּעֲרָב וְהָכִי פְּרוּשׁוֹ הַעֲזָרָה הִימָה בְּאֻמַּעַר הַר הַבַּיִת אֵלָּא שְׁלָא הִימָה מִמְּצַעַת מַפְל וְכַל דָּרַב הַר הַבַּיִת בְּקִרְיוֹ שֶׁל עֲזָרָה שְׁנִי לוֹ מֵן הַמְּזָרַח כְּלוּמַר הַר הַבַּיִת מִתְמַעֲט מַפְל עַדְיוֹן דְּרַבּוּ הָיָה בְּעָרוֹם עֲזָרָה וְשְׁנִי פְּחוּת הָיָה בּוֹ אֵצֶל מְזָרַח וְעוֹד שְׁלִישִׁי פְּחוּת מֵן הַצָּפוֹן וְעוֹד פְּחוּת מֵן הַמַּעֲרָב וְחוּרֵי בֵּית קֹדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים: מִנָּא הֲגִי מַלְי דְּבַעֲיָנן כ"א שׁוּמְרִים בַּכ"א מְקוּמוֹת: דְּמַתְּנִי' תֵּנֵא לְמַזְרַח הָלוּם שָׁשָׁה לְצַפּוּנָה לְיוּם ד' לְנִגְבָּהּ לְיוּם ד' וְגו' קִרָא בְּמַשְׁכָּן בְּתִיב בִּימֵי זֶה דְּבִדְרֵי הַזְּמִיִּם וְקָא מְנִי קִרָא אֶת הַשׁוּמְרִים שְׁהִיו שׁוּמְרִים אֶת הַמַּשְׁכָּן וּבִקְרָא לָא גְחִית לְמַנְן כְּהֵנִס וּמַחֲשִׁיב לְיוּם כ"א לְלַמַּחֲנֵו שַׁבָּכ"א מְקוּמוֹת הִיו דְּלִי בַּחַד מְקוּם הָיָה מִזְרֵי אֲמֵאִי בַּצַּד מְזָרַח שָׁשָׁה בְּתִרֵי סָגִי וּמַשׁוֹם עֲצָאָא בַּחַד מְקוּם הִיו שׁוּמְרִים אֵלָּא וְזֹלִי ה"ק לְמַזְרַח לְיוּם צִרִיךְ שָׁשָׁה (וְכַלָּה) מְקוּמוֹת וְכֵן בְּלָהּ: אֲמִירֵי הִיו כ"ד הִיו אֲמַר אַבְיֵי ה"ק וְלֹאֲסוּפִים שְׁנִים כְּלוּמַר קִרָא דְקָא חֲשִׁיב שְׁנִים שְׁנִים בְּשָׁבִיל סוּף פְּסוּק כִּפְל אֶת לִשְׁוֵנו בְּאֶלֶם הַמְּזָרָר וְכוּפֹל אֶת לִשְׁוֵנו וְה"ק וְלִלְשָׁכוֹת הַתּוֹסָפוֹת בְּמַשְׁכָּן שְׁנִים שְׁנִים יֵהִיו בְּכָל שַׁת אַחֵר כֶּךָ הִוא אוֹמַר לְפִרְכָּר לְמַעֲרַב ד' לְמַסְלָה שְׁנִים לְפִרְכָּר וּמַעֲקָרָא בְּשִׁהֲקָשָׁה הַש"ס כ"ד הִיו הָיָה סְבוּר דַּשְׁנִים לֹא לִשְׁוֹן כִּפְל אֵלָּא דּוֹקָא וּמִתְרַן דּוּזְאִי לֹאֻ דּוֹקָא הִם דָּא"כ הָיָה לוֹ

לְכַתִּיב אַרְבַּעַה וְלָמָּה יְכַתִּיב שְׁנִים שְׁנִים אֵלָּא וְזֹלִי כִּפְל לִשְׁוֹן כְּכ"ב הִיו הִיאֵךְ לְפִרְכָּרַר חַד הִוא אִידֵיךְ מַשׁוֹם עֲצָאָא הִוא דְּאֵזֵל וְיַתִּיב גִּבְשָׁה אֲבָל לְמַעֲרַב לְפִרְכָּר ד' דְּלֹא בְּשִׁי צִית שְׁהָדִי אַרְבַּעַה הֵן בְּאוֹתָהּ רוּחַ וְאִין כָּל אֶחָד צִרִיךְ לַעֲוִית שְׁהָדִי חֲבָרֵי שׁוּמַר בְּאוֹתוֹי צַד אֲבָל הָכָא אוֹתֵן שְׁנִים דְּקַחֲשִׁיב קִרָא הֵאָךְד בְּשָׁבִיל צִית שׁוּלִי"ן בְּלַע": כַּמ"ד כְּלָפִי בַר: וְאַיְבֻשִׁית אִימָא קִרָא דְקַחֲשִׁיב ב' ב' דּוֹקָא בְּתִיב וְלֹא כִּפְל לִשְׁוֹן וְגַם שְׁנִים לְפִרְכָּר: וּתְלָתָא דְּכַהֲנִים וְהַשְׂאֵר שֶׁל לְיוּם וְיוֹתֵר מִשְׁלָשָׁה לֹא מְצִינוּ לְרַבּוּיֵי נָצִי כְּהֵנִס דְּלֹא מְצִינוּ בְּכַהֲנִים יוֹתֵר מִנ' שְׁמִירוֹת דְּבְתִיב שׁוּמִיר מַשְׁמַרְתָּ לְמַשְׁמַרְתָּ: [בַּכ"ד מְקוּמוֹת כו'] וְיִלְמַד סְתוּם מֵן הַמִּפְרָשׁ: וְהָ אֶחָד מֵהָ זֶהוּ מִפְּרָשׁ מַכְּלֵן לְכָךְ נִקְטוּ לִיָּה בְּמַלְתָּה: מ"ש הַר הַבַּיִת דְּשֻׁבְדִּינוּ שְׁמִירָתֵן מִתּוֹכֵן בִּין אֲפִנּוּת בִּין אֲשֻׁעָרִים וּמִ"ש עֲזָרָה דְּשֻׁבְדִּינוּ שְׁמִירָתֵן מִבַּחוּן בִּין אֲשֻׁעָרִים בִּין אֲפִנּוּת עֲזָרָה: זֹלִי תַמָּה כְּלוּמַר הָיָה עֵינָף מְלַעֲמַד לֹא מְצִי וְתִיב: דְּאֲמַר מַר כו' עֲבָדִינוּ מִבַּחוּן דְּזִי הִוּוּ מִתּוֹכֵן לֹא מְצִי וְתִבִי וּא"ל לַעֲמַד כָּל הַיּוֹם: אֲמַר אַבְיֵי תְרִי מַצִּיהוּ לֹא בְּשִׁי שׁוּמַר לְיוּם דְּהָא כְּהֵנִס בַּג' שְׁמַר לָהּ וּמָה גִיהוּ שְׁעַר בֵּית הַמּוֹקֵד וְשְׁעַר בֵּית הַצִּיעוֹן וּבְחֲשָׁבוֹן הַז' שְׁעָרִים קָא חֲשִׁיב לָהּ מַתְנִי' דְּמַדּוּת (סג): וּמַח' אֲמַרְבָּלֵין שְׂרִי הַכַל כְּלוּמַר מַמְנִין אֵף עַל הַנּוֹבָדִין: ר' נָתַן אוֹמַר אִין פּוֹחֲתִינוּ מִי"ג גּוֹבָדִין בְּגִנְדָּה י"ג שְׁעָרִים גּוֹבָרִין הִם הַשׁוֹעֲרִים וְהִיו הַלְשׁוֹן גְּמִי אוֹיבָא בְּסַפְרֵי וְכו' וְר' נָתַן הִיא וּפְרוּשִׁי קָא מִפְּרָשׁ לָהּ לָמָּה הִיו י"ג וְאוֹתָם ב' שְׁעָרִים דְּהָנָה בְּבִית הַמּוֹקֵד חֲשִׁיב לָהּ בַּחַד הַאִוִּיל וְנָצִי דְּהָדִי הִוּוּ קוּמִי אֵלְמָא אוֹיבָא מִ"ד תַּמְנִיָּא הִיו וְלִיגִידָה קִרָא דּוֹקָא בְּלִיּוֹם כְּתִיב וְלֹא בְּכַהֲנִים: אֵלְמָא אוֹיבָא לָמַ"ד תַּמְנִיָּא הִיו וּתְלָתָא תַנְאִי גִינְיָה: שְׁנָה הִוא דְּלֹא שְׁמָא וְיַפִּיחַ בְּדָן וּנְגָאִי הִוא לְבַגְדִי קֹדֶשׁ: אֲבָל הַלּוּךְ הַמְּהַלְכִין בְּדָן אֲפֵלוּ שְׁלָא בְּשַׁעַת עֲבוּדָה הַקְדִּישׁוּם מִתְחַלָּה וּתְנַחֲיוּ ב"ד הִוא וּפְלִגְוִתָּא הִיא בְּמַסְכַּת יוֹמָא (דף סט.): הִוא הֲדִין דְּאֲפֵלוּ הַלּוּךְ גְּמִי אֲסוּר וְהָא דְקַתְנִי לֹא הִיו יִשְׁנִים מַשׁוֹם דְּבַעֲדִי לְמַתְנִי סוּפָא אֲבָל פּוֹשְׁטִין כו' אִירִי בְּאֲסוּר שְׁנָה: ש"מ בְּגִדִי בְּהָנָה נִתְּנוּ לְהִנּוּת בְּדָן שַׁע"מ שְׁהִינוּ בְּדָן אֲפֵלוּ שְׁלָא בְּשַׁעַת עֲבוּדָה הַקְדִּישׁוּם מִתְחַלָּה וּתְנַחֲיוּ ב"ד הִוא וּפְלִגְוִתָּא הִיא בְּמַסְכַּת יוֹמָא (דף סט.): אֵלָּא אִימָא נְגַד רֵאשִׁיָּהוּ [אֵצֶל רֵאשִׁיָּהוּ]: אֲמַר רַב פִּפְּא ש"מ תַּפְלִין מֵן הַצַּד שְׂרָן וְלֹא חִישְׁיָנוּ דְלִמָּא מַגְנָדָר וְנִפְּסַל עֲלִיָּהוּ כְּלוּמַר מַקְשְׁרִין אֲסוּכָא דְאוּרִיקְתָא דְּהִינוּ בְּגִדִי קֹדֶשׁ דְּאֲסוּר לְהִנּוּת בְּדָן שְׁלָא בְּשַׁעַת עֲבוּדָה וְאֵף עַל פִּי כַר שְׂרִין לִיָּה לְהִיעוּחַ תַּחַת מִרְאֲשׁוֹתָיו שְׁלָא כְּגַד רֵאשׁוֹ וְלֹא גְזָרִין שְׁלָא יִתְגַלְגְּלוּ וְיִבּוּאוּ כְּגַד רֵאשׁוֹ וְנִמְצָא מוּעַל וְכֹא לִיזִי אֲסוּכָא דְאוּרִיקְתָא שְׁמַע מִנֵּה תַפְלִין מֵן הַצַּד מִתָּר לְהִיעוּחַ בִּין כַר לְכֶסֶת שְׁלָא כְּגַד רֵאשׁוֹ וְלֹא חִישְׁיָנוּ דְלִמָּא מַגְנָדָר וְנִפְּסַל עֲלִיָּהוּ וְהִיו אֲסוּכָא דְרַבְּנָן דְּזַמְי לְבָזִין שְׁיָהָא רֵאשׁוֹ מִנָּח עַל הַתַּפְלִין כְּלוּמַר מַקְשְׁרִי דְבַר שְׁיִיכַל לְבֹא לִיזִי אֲסוּר דְאוּרִיקְתָא כ"ס דְּחִית: לָן לְמַשְׁרֵי אֲסוּר שְׁאִין וְכּוֹל לְבֹא אֵלָּא לִיזִי אֲסוּר דְרַבְּנָן: ה"נ מִסַּתְבָּרָא דְּכַנְגָא רֵאשִׁיָּהוּ קַחֲשִׁיב דְּזִי ס"ד תַּחַת מַמַּשׁ גִּהִי דְנִתְּנוּ לְהִנּוּת בְּדָן וּמַש"ה מִתָּר לִישׁן בְּזַמן שְׁהֵן תַּחַת רֵאשׁוֹ וְאֲסוּר שְׁמָא וְיַפִּיחַ בְּדָן לֹא הִיו אֵלָּא בְּזַמן שְׁהוּא לְבוּשׁ דְּאִזְזוּ הִוא גְּנָאִי אֲבָל אִם בִּין בַר לְכֶסֶת לִיבָא אֲסוּכָא דְשְׁמָא וְיַפִּיחַ: תַּפְּלוּן לֹה דְּאֲסוּר מַשׁוֹם בְּגִדִי כְּלָאִים וְה"נ יְכוֹל לְתַרְן לַעֲלִי כְּשִׁתְרָן ה"ה דְּאֲפֵלוּ הַלּוּךְ גְּמִי לֹא וְאַיְיִרֵי כו' אֵלָּא שְׁיִיכַל לְגַחוּתָּה כְּדָדְחִי לִיָּה הַש"ס לְקַמֵּן:

בשלשה מקומות פרק ראשון תמיד

”פִּרְחֵי כְּהוֹנָה”[?] אֲמָרִי: אִין, הָתָם, דְּלֹא מְטוּ לְמַעַבְד עֲבוּדָה – קָרִי לָהּ “רוֹבְדִים”, הָכָא, דְּמְטוּ לָהּ לְמַעַבְד עֲבוּדָה – קָרִי לָהּ “פִּרְחִי”.

^(א)תָּנֵן הָתָם: בְּשִׁלְשָׁה מְקוּמוֹת חִפְּהֲנִים שׁוּמְרִים בְּבִית הַמִּקְדָּשׁ: בְּבִית אֲבִטְיָנָס, וּבְבִית הַנִּיצוֹץ, וּבְבִית הַמוֹקֵד. ^(א)וְהָלוּם בְּעֲשָׂרִים וְאַחַד מְקוּמוֹת: חֲמִשָּׁה – עַל חֲמִשָּׁה שְׁעָרֵי הַר הַבַּיִת. אַרְבָּעָה – עַל אַרְבַּע פְּנוּתָיו מִבְּפָנִים. חֲמִשָּׁה – עַל חֲמִשָּׁה שְׁעָרֵי עֲזָרָה. וְאַרְבָּעָה – עַל אַרְבַּע פְּנוּתָיו מִבַּחוּץ. אַחַד – בְּלִשְׁפַת הַקֶּרֶן, וְאַחַד – בְּלִשְׁפַת הַפְּרוּכָת, וְאַחַד – אַחוּרֵי בֵּית הַכְּפוּרָת. מְנַהֲנִי מִיָּלִי? אֲמַר רַב יְהוּדָה מְסוּרָא, וְאֲמָרִי לָהּ בְּמַתְנִיתָא תֵּנָא, דְּכַתִּיב: ”לְמַזְרַח הַלְוִים שִׁשָּׁה לְצַפּוּנָה לַיּוֹם אַרְבָּעָה לְנִגְבָּה לַיּוֹם אַרְבָּעָה וְלֹאֲסָפִים שְׁנִים שְׁנִים לְפִרְכָּר לְמַעַרְב אַרְבָּעָה לְמַסְלָה שְׁנִים לְפִרְכָּר”. אֲמָרִי: הֲנִי עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה הוּא! אֲמַר אַבְיִי, הָכִי קֶאָמַר: לֹאֲסָפִים – שְׁנִים (שְׁנִים).

אֲפַתִּי, עֲשָׂרִין וְתִרִי הוּא! הִיאֵךְ דְּפִרְכָּר – חַד הָוָה, וְאַחֲרֵינָא, בְּצוּנוֹתָא הוּא דְאֵזִיל וְיַתִּיב גְּבִיָּה – מַשׁוֹם דְּקָאִי אַפְּרָאִי. מֵאִי ”לְפִרְכָּר”[?] אֲמַר רַבָּה בַר רַב שִׁילָא: כְּמֵאן דְּאָמַר ”כְּלָפִי בַר”. וְאַיְבֻשִׁית אִימָא: לַעֲוֹלָם עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה, כְּדַכְתִּיב. תֵּלְתָא מִינֵיהּ – דְּכַהֲנִים, וְעֲשָׂרִין וַחַד – דְּלִוִּים. ^(א)וְהָא הָכָא, לְיוּם הוּא דְכַתִּיב! כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוִּי, דְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוִּי: בְּעֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה מְקוּמוֹת נִקְרָאוּ כְּהֻנִּים לְיוּם, וְזֶה אַחַד מֵהֶן – ”וְהַכְּהֻנִּים הַלְוִים בְּגִי צְדוֹק”. חֲמִשָּׁה – עַל חֲמִשָּׁה שְׁעָרֵי הַר הַבַּיִת, וְאַרְבָּעָה – עַל אַרְבָּעָה פְּנוּתָיו מִתּוֹכּוֹ. חֲמִשָּׁה – עַל חֲמִשָּׁה שְׁעָרֵי עֲזָרָה, וְאַרְבָּעָה – עַל אַרְבָּעָה פְּנוּתָיו מִבַּחוּץ. מֵאִי שְׁנָא הַר הַבַּיִת דְּעֲבָדִינוּ מִתּוֹכּוֹ, וּמֵאִי שְׁנָא עֲזָרָה דְּעֲבָדִינוּ מִבַּחוּץ? אֲמָרִי: הַר הַבַּיִת, דְּאִי תַמָּה וּבְעָי מִיתַב – יַתִּיב, אֲמָרִינוּ מִתּוֹכּוֹ. עֲזָרָה, דְּאִי תַמָּה וּבְעָי לְמִיתַב – לֹא מַצִּי יַתִּיב, דְאָמַר מַר: אִין יִשְׁיִיבָה בְּעֲזָרָה אֵלָּא לְמַלְכִי בֵּית דָּוִד בְּלַבַּד, אֲמָרִינוּ מִבַּחוּץ. ‘אֲמַר מַר: חֲמִשָּׁה עַל חֲמִשָּׁה שְׁעָרֵי עֲזָרָה. וְחֲמִשָּׁה שְׁעָרִים הוּא דְהִיוּ בְּעֲזָרָה!? וּרְמִינֵיהּ שְׁבָעָה שְׁעָרִים הִיוּ בְּעֲזָרָה, שְׁלֹשָׁה בְּצַפּוֹן, וּשְׁלֹשָׁה בְּדָרוֹם, וְאַחַד בְּמַזְרָח! “אֲמַר אַבְיִי: תִּרִי מִינֵיהּ לֹא צָרִיכִי שִׁימּוּר. רַבָּא אָמַר: תֵּנָאִי הִיא. דְּתַנְיָא: אִין פּוֹחֲתִין מִשְׁלֹשָׁה עֶשֶׂר גּוֹבָרִין וּמִשְׁבָּעָה אֲמַרְבָּלִין. רַבִּי נָתַן אוֹמַר: אִין פּוֹחֲתִין מִשְׁלֹשָׁה עֶשֶׂר גּוֹבָרִין, כְּגַד שְׁלֹשָׁה עֶשֶׂר שְׁעָרִים. דַּל חֲמִשָּׁה דְּהַר הַבַּיִת – פִּשּׁוּ לָהּ תַמְנִיָּא דְעֲזָרָה. אֵלְמָא, אִיכָא תַנָּא דְאָמַר תַּמְנִיָּא הִוּוּ, וְאִיכָא תַנָּא דְאָמַר שְׁבָעָה, וְאִיכָא תַנָּא דְאָמַר חֲמִשָּׁה הִוּוּ. “לֹא הִיוּ יִשְׁנִים בְּבִגְדֵי קֹדֶשׁ כּוּי. שְׁיִנָּה הוּא דְלֹא, אָבָל הִילּוּף – מְהַלְכִים. שְׁמַעַת מִינָּה: בְּגִדֵי כְּהוֹנָה נִיתְּנוּ לִיהֲנוּת בְּהִין ^(א)אֲמָרִי: הוּא הָדִין דְאֲפִילוּ הִילּוּף גְּמִי לֹא, וְהָא דְקַתְנִי לֹא הִיוּ יִשְׁנִים – מַשׁוֹם דְּבְעָי לְמִיתְנָא סִיפָא: אֵלָּא פּוֹשְׁטִין וּמַקְפְּלִין וּמַגְזִיחִין אוֹתָן תַּחַת רֵאשִׁיָּהוּ, קַתְנִי רִישָׁא גְמִי: לֹא הִיוּ יִשְׁנִים. וְהָא גּוּפָה קָא קוֹשְׂיָא: וּמַגְזִיחִין אוֹתָן תַּחַת רֵאשִׁיָּהוּ – שְׁמַע מִינָּה בְּגִדֵי כְּהוֹנָה נִיתְּנוּ לִיהֲנוּת בְּהֵם! אִימָא: נְגַד רֵאשִׁיָּהוּם. “”אֲמַר רַב פִּפְּא, שְׁמַע מִינָּה: תַּפְּלִין מֵן הַצַּד – שְׂרָרִין, וְלֹא חִיִּישְׁיָנוּ דְלִמָּא מִיגְּדָר וְנִפְּסִיל עֲלִיָּהוּ. הָכִי גְמִי מִסַּתְבָּרָא דְכַנְגָא דְרֵאשִׁיָּהוּ, דְאִי אֲמַרְתָּ תַּחַת רֵאשִׁיָּהוּ, גִּהִי דְנִיתְּנוּ לִיהֲנוּת בְּהֵן, תִּיפּוּק לִיָּה מַשׁוֹם אִיסוּרָא דְכָלְלָאִים!

הַנִּיחָא

הַנִּיחָא

כו.

 עין משפט נר מצוה	
א מו"י פח' מהל' בית הבחירה הל' ח:	
ב מו"י פח' מהל' בית הבחירה הל' ט:	
ג מו"י פח' מהל' בית הבחירה הל' ו:	
ד מו"י פח' מהל' בית הבחירה הל' ז:	
ה מו"י פד' מהל' כלי המקדש והעובדין בו הל' יח:	
ו מו"י פד' מהל' כלי המקדש והעובדין בו הל' יז:	
ז מו"י פח' מהל' כלי המקדש והעובדין בו הל' יא:	
ח מו"י פג' מהל' עבודת יום הכפורים הל' ט:	
ט טור או"ח סי' מ:	
י מו"י פד' מהל' תפילין ומזוזה וספר תורה הל' כד:	
יא מו"י פח' מהל' בית הבחירה הל' ו, ש"ע או"ח סי' מ סעי' ג:	
רבינו גרשום	

התם דלא מְטוּ מִיעֲבַד עֲבוּדָה גְמוּרָה. שְׁהִקְטִי' הִיוּ הַשׁוּמְרִים שְׁלָא הִבּוּאוּ שְׁנִי שַׁעֲרוֹת לַהֲבִי קָרִי לָהּ רֹבְדִין הַכָּא דְקָרִי לָהּ פְּרָחוּ כַּהֲנָה בְּהִנּוּ דְכַבֵּר אִידֵינוּ שְׁנִי שַׁעֲרוֹת מִיּוּרֵי לַחֲזוּ לַעֲבוּדָה:

ואִיתִי דְּמַפְרִשִׁי. הָתָם תַּחְלוּת לִילִיא הִוא לֵילָא חֲזוּ לַעֲבוּדָה כְּשִׁתְּחַלְתִּין שָׁם לַעֲמוּד לַהֲבִי קָר

כז:

 עין משפט נר מצווה
א מיוי פח' מהל' כלי המקדש והעובדין בו הל' בו: ג טור ויו"ד סי' שא: ג מיוי פח' מהל' כלאים הל' בו: ד מיוי פח' מהל' כלאים הל' גי, ש"ע ויו"ד סי' שא סעי' א: ה טור ויו"ד סי' שא: ו מיוי פח' מהל' כלאים הל' בו: ז מיוי פח' מהל' כלאים הל' גי, ש"ע ויו"ד סי' שא סעי' א: ח טור ויו"ד סי' שא: ט מיוי פח' מהל' כלאים הל' בו: י מיוי פח' מהל' כלאים הל' גי, ש"ע ויו"ד סי' שא סעי' א: יא מיוי פח' מהל' בית הבחירה הל': ז: יב מיוי פח' מהל' בית הבחירה הל' י:
רבינו גרשום

לא זהו אכנטנו של כ"ג זהו אכנטנו של כהן הדיוט.
לאכנטנו של כה"ג משל כלאים היו דתקוב ולא האכנטו שס מזור ותכלת של כהנא תכלת עמרא אבל של כהן הדיוט לא את כיה כיה כלאים ללא היו כיה תכלת:

שמה תיכרך נימא. ממה שתהיונו על כסדר ותדבק בנושו וכסאוא מתהדק נמצאת היא על גביו ואת כיה אסור לא יעלה:

ובכ"ת. או משום הא משום שמה תיכרך מני למעבר תקנה דמפסיק מיד בני בניו סיחך בגד שאינו של כלאים ויפרס על אותו של כלאים ויפסיקו בניו לבנו נשו ולא תיכרך לו נימא ומומר והאמר ר' שמעון כ"י:

ואי בעי תימא. ולא תמצא לומר תחת ראשיון נמי ניחא ותרין לה באתן שאר בגדי כהונה שאין כהן כלאים חוץ מן האכנטו:

ואי בעי תימא. אפי' תימא כהנך דכלאים ניחא קשין שאני כלומר כיון דחוטן כסול ששה קשין היו ללא מתהנו מנייה ופדו כלאמר רבא:

נמטא נמלא. לגד קשה של כלאים שרי שאין הנוף נהנה ממנו:

אתא ר' אבא נחר ליה. הניח בגדונו קול כבי ששמע רב ספרא וינא:

א"ל רב ספרא ליעול מר. מיה עד כאן לא עיילת לשער ונמרת מילי דשער כלומר עדיין לא נכנסת לארץ בני עשו לרומי שאין צנועים ולמדת תרבותם הניחת תרבות פרסיים שצנועים ותפסת מנהג רומיים שאין צנועין:

ולאו הכי תנו מצאי נעול. כלומר לא היה לך לבוא כאן כשראיתו נעול וכשרדעת שאני סס:

ורב ספרא הכי קאמר ליה אעפ"כ ליעול מר סבר דלמא מסכן:

חסיד תדין נפשו וקדים תדין נפשו כי היכי שלא תרחק. כלומר למד עצמן שתהא רגיל להקדים בשחרית עד שבני אדם ישינים ונא לנפשות וכן נמי חסיד לערב ונא בשעה שאין בני אדם מעיין בחוץ שאס לא תעשה כן תצטרך להיחדר מן בני אדם עד כדי שלא יראו פניונו וכשאלו מקדים ומחשיך תוכל להיפנות באי זה מקום שתציה ולא תצטרך להיחדר:

תיב וגלי. כשאתה יושב גלי בגדיך ובסי עד שאתה יושב והדר קום משום צניעותא שלא ידאו בשרך:

הטוב ופתי שטוף ויחסי. שטוף אכנס עד שלא תפתה בו משום נקיות ואחר ששתיה חוזר ושטוף אותו והחזירה שאין כל הדעות שוות שלא תעשה אנונית למי ששתיה אחריו וכשתה שותה מים כבוס שפוך מים כנגד אותו מקום שיהיה פיו שם ואח"כ תן לתלמידך:

ומת כצמא. שהיה מצויים הוא לשפוך מין אחר שתיית רבו:

לא תפלטו כפני רבך. כדאמרין התם [ערוכין נח]. הריק כפני רבו חייב מתיה:

בר מקרא וינסא. חוץ מלאחר שאכל קרא או דיוסא דלוחי חוץ שום כפני כפתולה של אבר דמי שטוף את הגוף אם לא יטליכנו חוץ:

אש הר הבית. הממונה על השומרים של הר הבית:

בשלשה מקומות פרק ראשון תמיד

הניחא למ"ד אכנטנו של כ"ג לא זהו אכנטנו של כ"ג אלא זהו אכנטנו של כ"ג

^(א)הניחא למאן דאמר אכנטו של כהן גדול לא זהו אכנטו של כהן הדיוט.
אָלֵא למאן דאמר אכנטו של כהן הדיוט זהו אכנטו של כהן גדול, מאי איכא למימר? ביד"צ^(א) וכי תימא: כְּלָאִים בַּעֲלִיָּה וּלְבִישָׁהּ הוּא דְאָסוּר, אָבֵל מִימָהּ תוֹתִיָּה שְׁפִיר דְּמִי, וְהִתְנַנֵּא: "לֹא יַעֲלֶה עֲלֶיהָ" – אָבֵל אֶתָּה מַצִּיעוֹ תַּחֲתֶיהָ. אָבֵל אֲמָרוּ חֲכָמִים: אָסוּר לַעֲשׂוֹת כּוֹ, שְׁמָא תִּכְרָה נִימָא אַחַת עַל בְּשָׂרוֹ. "וְכִי תִימָא דַּמְפָּסִיק מִיָּדִי, וְהָאֲמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, אָמַר רַבִּי יוֹסִי בֶן שְׁאוּל מְשׁוּם קְהֵלָא קְדִישָׁא שְׁבִירוּשְׁלִים: אָפִילוּ עֶשֶׂר מַצְעוֹת זֶו עַל גַּב זֶו, וּכְלָאִים תַּחֲתֵיהֶן – אָסוּר לִישׁוֹן עֲלֶיהֶן. אָלֵא שְׁמַע מִינֵהּ, נִגְדַּר רֵאשִׁיָּהּ. "וְאִי בָּעִית אֵימָא: בְּאוּתָן שְׁאִין כְּהָן כְּלָאִים. רַב אֲשִׁי אָמַר: בְּגָדִי כְּהוֹנֶה קָשִׁין הֵן, דְּאָמַר רַב הוֹנָא בְּרִיָּה דְרַב יְהוֹשֻׁעַ: הָא נִמְטָא גַּמְדָּא דְנִרְשִׁי – שְׂרִיא. תָּא שְׁמַע: בְּגָדִי כְּהוֹנֶה, הִיוּצֵא כְּהֵן לְמַדִּינָה – אָסוּר. וּבִמְקָדָשׁ, בִּין בְּשַׁעַת עֲבוּדָה וּבִין שְׁלָא בְּשַׁעַת עֲבוּדָה – מוֹתֵר. מִפְּנֵי שְׁבִגְדִי כְּהוֹנֶה נִתְּנֹו לִיְהוֹנוֹת כְּהֵן. שְׁמַע מִינֵהּ. ^(א)וּבִמְדִינָה לֵא? וְהִתְנַנֵּא: בְּעֶשְׂרִים וְאַחַד בּוֹ – יוֹם הָר גְּרִיזִים, דְּלֵא לְמִיסְפַּד, כִּדְאִיתָא בְּיוֹמָא פְּרָק "בָּא לוֹ כְּהֵן גְּדוֹל קְרוֹב וְכוּ"?! עַד אִיבָּעִית אֵימָא: רְאוּיִין הֵן לְבִגְדִי כְּהוֹנֶה. וְאִי בָּעִית אֵימָא: "עַת לַעֲשׂוֹת לְה' הַפְּרוּ תוֹרָתְהָ". אִירַע קָרִי בְּאַחַד מֵהֶן [וְכוּ']. ^(א)מְסִיַּע לִיה לְרַבִּי יוֹחָנָן. דְּאָמַר: מַחֲיִלוֹת לֹא נִתְּקַדְּשׁוּ. בַּעַל קָרִי מִשְׁתַּלַּח חוּץ לְשַׁגִּי מִחֲנוּת. ^(א)וְהַנּוֹרוֹת דּוֹלְקִין מִכָּאן וּמִכָּאן כּוֹ. רַב סְפָרָא הָוֹה יְתִיב בְּבִית הַכִּסֵּא, אֶתָּא רַבִּי אָבָא נָחַר לִיה. אָמַר לִיה: לִיעוֹל מָר! בְּתַר דְּנִפְּיָק, אָמַר לִיה רַבִּי אָבָא: עַד כָּאן לֹא סְלִיקַת לְשַׁעִיר, גְּמַרְתָּ מִלִּי דְשַׁעִיר?! לֹאוּ הָכִי תִנּוּ: מִצָּאוּ נְעוּל – בִּידוּעַ שְׂיִשׁ שָׁם אָדָם! לְמִימָרָא דְלֵא מִיבָּעִי לִיה לְמִיעֵל! ^(א)וְרַב סְפָרָא סָבַר: דְּלֵמָּא מְסוּכָן הוּא. כִּדְתַנִּינָא, רַבִּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמַר: עֲמוּד הַחֹזֶר – מִבִּיא אֶת הָאָדָם לִידֵי הַדְּרוֹקָן, סִילוֹן הַחֹזֶר – מִבִּיא אֶת הָאָדָם לִידֵי יִרְקוֹן. אָמַר לִיה רַב לְחִיָּיא בְּרִיָּה, וְכֵן אָמַר לִיה רַב הוֹנָא לְרַבָּה בְּרִיָּה: חֲשִׁיךְ תַּקִּין נַפְשָׁהּ, וְקָדִים תַּקִּין נַפְשָׁהּ – כִּי הִיכִי דְלֵא תִרְחַק. תוּב וְגַלִּי. כְּסִי וְקוּם. שְׁטוּף וּשְׁתִי. [שְׁטוּף] וְאַחִית. וּכְשֹׂאֲתָהּ שׁוֹתָה מַיִם – שְׁפוּךְ מֵהֶן, וְאַחַר כֶּה תֵן לְתַלְמִידָהּ. כִּדְתַנִּינָא: לֹא יִשְׁתַּה אָדָם מַיִם וַיִּתֵּן לְתַלְמִידוֹ, אָלֵא אִם כֵּן שָׁפָה מֵהֶן. וּמַעֲשָׂה בְּאַחַד שְׁשֻׁתָּה מַיִם וְלֹא שָׁפָה מֵהֶן, וְנָתַן לְתַלְמִידוֹ, וְאוֹתוֹ תַלְמִיד אִיסְטִנִּים הִיָּה, וְלֹא רִצָּה לְשֻׁתוֹת, וּמַת בְּצִמָּא. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָמַרוּ: לֹא יִשְׁתַּה אָדָם מַיִם וַיִּתֵּן לְתַלְמִידוֹ אָלֵא אִם כֵּן שָׁפָה מֵהֶן. רַב אֲשִׁי אָמַר: הִילְכָּהּ, הָאִי תַלְמִידָא דְשֻׁפְרֵךְ קַמִּי רַבִּיָּה – לִית בִּיה מְשׁוּם אֲפָקִירוּתָא. כָּל מִילֵי לֹא תִיפְלוּט בְּאַפִּי רַבָּה, בַּר מִקְרָא וּדְיִיסָא, דְּכַפְתִּילָהּ שֶׁל אָבַר דְּמוּי. ^(א)תַּנּוּ הֵתָם: אִישׁ הָר הַפִּית הִיָּה מְחֹזֵר עַל כָּל מִשְׁמַר וּמִשְׁמַר, וְאַבּוּקוֹת דּוֹלְקוֹת לַפָּנָיו. וְכָל מִשְׁמַר שְׂאִינוּ עוֹמֵד וְאוֹמַר לוֹ: "אִישׁ הָר הַפִּית

שְׁלוֹם דְּסוּפּוּ מוֹכִיחַ דְּהָא דִּל"ר יוֹחֵן מַחֲלוֹת לֹא נִתְקַדְּשׁוּ ה"מ בַּמַּחֲלוֹת שְׁתַּחַת הָר הַבֵּית אָבֵל מַחֲלוֹת שְׁתַּחַת עֲזָרָה אִם הִם פִּתּוּחִין לְעֲזָרָה נִתְקַדְּשׁוּ בַּקִּדְּשָׁת עֲזָרָה וְאִם הִם פִּתּוּחִין לְזֶרֶ הַבֵּית לֹא נִתְקַדְּשׁוּ כְּלוּם אֲפִילוּ בַּקִּדְּשָׁת הָר הַבֵּית וּמִתַּר לָזַב וּלְבַעַל קָרִי לִבְנִם לְשֵׁם הַלֶּכֶךְ עָשׂוּ הָבֵא מַחֲלִילָהּ וּפְתוּחָהּ לְזֶר הַבֵּית לְחֹצֵר בֵּית הַמוּקֵד הַבְּנִי בְּהָר הַבֵּית לְצֵאת לוֹ לְבַעַל קָרִי דָּךְ. שֶׁם לָמַר כִּדְאִית לֵה וּלְמַר כִּדְאִית לֵה כִּדְפִרְשִׁית בְּמַתְנִי: **וּבַעַל קָרִי מִשְׁתַּלַּח** הִנֵּי תָרִי מִלֵּי שְׁמַעֲנִיהּ מַרְבָּה פִּי דְהָדִי אֲמַרְיָהוּ: חוּץ לְשַׁמְי מַחֲנוֹת גֵּרָם וְכֵן מוֹכַח בְּשָׁלוּ דְבָרִים (פִּסְחוּס סו:). דְּאֲמַר הֵתָם זָב וְכַל זָב לְרֹבּוֹת בַּעַל קָרִי וְזָב מִשְׁתַּלַּח חוּץ לְשַׁמְי מַחֲנוֹת מַצְרַע חוּץ לַנִּי וְאֲמַרְיִין הֵתָם מְסִיעַ לֵה לִר' יוֹחֵן דְּאָמַר רַבִּי יוֹחֵן כו': **רַב סְפָרָא** הִיָּה יַתִּב **בְּבִית הַכִּסֵּא** וְלֹא הִיָּה בַּהּ בְּפִתַח דְלֵת אֵלָּא זֶה הִיָּה מְנַהֵג וְאִם שְׂרוּעָה לִבְנִם שֶׁם הִיָּה נוֹחַר וְאִם הִיָּה אִם אִם הִיָּה נוֹתֵר כְּגַגְדוֹ וְזֶה חוּזֵר לְאֲחוּרָיו וְרַב סְפָרָא לֹא עָשָׂה כֵּן אֵלָּא רַבִּי אָבָא נָחַר וְאָמַר לוֹ רַב סְפָרָא לַעוֹל מַר וְהִיָּה לוֹ לְנַחַר כְּגַגְדוֹ לְכַן. הַשִּׁיב לוֹ רַבִּי אָבָא לֹאחַר שְׁנִצֵּא שֶׁם: **ע"כ לֹא סְלִיקַת לְשַׁעִיר וְנִמְרַת מַלִּי דְשַׁעִיר** כְּלוּמַר עֲדִין לֹא עֲלִית לְשֵׁם וְאִתָּה מִתְּנַהֵב בְּמַעֲשֵׂיָהּ שְׂאִינְךָ צְנוּעַ בְּמוֹתָם אָבֵל פִּרְסִים צְנוּעִים הִם בְּדִאֲמַרְיִין בְּבִרְכוֹת בִּפ"ק (דף ח:). בְּנ' דְבָרִים לָנִי אוּיֵב אֵת הַפִּרְסִים צְנוּעִים בְּבִית הַכִּסֵּא וכו': לְמִימָרָא דְלֵא **אֲבָעִי** לִיָּה לְמַעַל וְלֹא הִיָּה לוֹ לוֹמַר בָּא דְלוּנִי אֵלָּא הִיָּה לוֹ לְנַחַר כְּגַגְדוֹ: עֲמוּד הַחוּזֵר בְּשִׁאֲרֵם צִרִיךְ לִפְנוֹת וּמִשְׁהָא אֵת נִקְבָּיו וּמַחְזִיקָם בְּבִטְנוֹ: סִילוֹן הַחוּזֵר אִם הַצִּרִיךְ לֵהטִיל מַיִם וּמִשְׁהָא אֵת עֲצָמוֹ גַּבִּי הַטִּלָּת מַיִם שֶׁנֶּךְ לוֹמַר סִילוֹן: חֲשֶׁךְ וּתְקוּן וּנְפֶשֶׁךְ קְדוּם תַּפּוֹן וּנְפֶשֶׁךְ פִּי הִיכִי דְלֵא תִרְחַק כְּלוּמַר לְמַד עֲצָמְךָ שְׂאֲפֵלו אִינְךָ צִרִיךְ לְנִקְבִיד חֲזַק עֲצָמְךָ לִפְנוֹת בִּב' בִּרְקוּם וְלֹא תַצְטַרֵךְ לִפְנוֹת בַּיִם שְׁבִנִי אִם מַעֲוִיִים אֵלָּא בִּיצִיאַת הַיּוֹם בַּתַּחֲלַת הַלַּיְלָה וְגַם קִדָּם שְׁתַּצֵּא הַלַּיְלָה שְׁבִנִי אִם מַצֵּן בְּבִית וּתוֹכַל לִפְנוֹת סוּמוֹן לְבִית וּמוֹחַד שְׁתַּלְמוּד אֵת עֲצָמְךָ בִּשְׂנִי בִרְקוּם אִם לֹא תַצְטַרֵךְ לִפְנוֹת בַּיִם בִּשְׁעָה שְׁבִנִי אִם מַעֲוִיִין בִּדְרָכִים וְלֹא תַצְטַרֵךְ לֵהִתְרַחַק מִבֵּיתְךָ שְׁבִנִי בְּסִאִית שְׁלָם הִיּוּ בַּשְׁלוֹת וְאִם תַצְטַרֵךְ לִפְנוֹת בַּיִם פְּעֻמִּים שְׁתַצְטַרֵךְ לִתְרַחַק וּתַשְׁהָא נִקְבִיד וּתַסְתַּכּוּ: **תוּב וְגַלִּי כְּסִי וְקוּם** וּכְשֹׂאֲתָהּ נִפְגַּה שֶׁב תַּחֲלֵה וְאח"כ גַּלִּי וּתַעֲשֶׂה גִרְבָךְ וְאֵל תַּגְלֶה מַעֲמַד וְזֶהוּ צְנוּעוֹת שְׁלֹא יִרְאוּן: **כְּסִי וְקוּם** קִדָּם שְׁתַּעֲמַד עֲצָמְךָ כִּסָּה לֹאחַר שְׁעִישֵׁת גִּרְבָךְ: **שְׁטוּף וּשְׁתִי** שְׁטוּף וְאֶחַת וְאח"כ שוּטָף אֵת הַכּוּם בְּדִאֲמַר שְׁטוּף וְשְׁתִי אִפ"ה לֹאחַר שְׁתַּשְׁתֶּה שְׁטוּף וְאֶחִית דְּלָמָּא אֲחָרִי וְשְׁתִי בְּלֹא שְׁטוּפָה וְנִמְצָא בּוֹלַע רְקוּ: ויה"ג וּכְשֹׂאֲתָהּ שׁוֹתָה מַיִם שֶׁכֶּךְ מֵהָ וְאֶחַר כֶּךְ תַּן לְתַלְמִידָהּ. כְּלוּמַר הֵא דְבָּעִינָן שְׁטוּפָה לֹאחַר שְׁתִּיה ה"מ בַּיִין שְׂאִינְךָ יְכוּל לְשַׁכֵּךְ מִמֶּנּוּ וּתַשְׁבִּיר הָרַק בְּשִׁפְיָכָה מִשּׁוּם בַּיִין אוֹכְלִין אָבֵל בְּמַיִם שְׂאִין בָּאוּן בַּיִין שְׁפוּךְ מִסָּן וּטוֹב לַעֲשׂוֹת יִיתֵר: וְאֶחַר כֶּךְ תַּן לְתַלְמִידָהּ שֶׁכֶּךְ מִסָּן תַּחֲלֵה קֹא סְלִקָא דְעָתָה. הוֹאִיל וּתְלַמְדוּ הוּא לֹא אֲנִינָא דְעָתָה קִמ"ל: **כַּל מַעֲי לֹא תַפְלוּט** קָמִי רַבָּךְ, **בַּר** מִקְרָא דְכַפְתִּילָהּ **שֶׁל אָבַר דְּמִי** כַּל מִידי דְבַר שְׂאֵכְלָת וּבָא רִוּךְ בְּפִיךָ לֹא תִרוּךְ בְּפִנִי רַבָּךְ דְּאֲמַרְיִין (שִׁירוּבִין דף נט.). הִרַךְ בְּפִנִי רַבּוּ כִּיב מִיתָה בַּר אִם אֲכַלְתָּ קֹרָא וְזִיקָא שְׂאִם בָּא רִיךְ בְּפִיךָ אֵל תַּסְחִירָהוּ לְאֲחוּרָיו דְּסַבְּנָה הִיא: **דְּכַפְתִּילָהּ שֶׁל אָבַר דְּמִי** שְׁטוּרְפִין אֵת הַגּוֹף כַּפְתִּילָהּ **שֶׁל אָבַר**: תַּנּוּ הֵתָם בְּמַסְכַּת מְדוּת: אִישׁ הָר הַבֵּית שֶׁר כְּמוֹ (מַשְׁלִי ח) אֲלִיכִס אֲשִׁים אֲקָרָא כַּל לִלְנֵה וְלִלְנֵה הִיָּה מְחֹזֵר עַל כַּל מַשְׁמַר וּמַשְׁמַר וְהִיּוּ לוֹ מַפְתָּחוֹת הָר הַבֵּית וְאֲבִיווּת דּוֹלְקוֹת לַפָּנָיו: וְכַל מַשְׁמַר שְׂאִינוּ עוֹמֵד כְּגַגְדוֹ וְאוֹמַר לוֹ שְׁלוֹם עֲלֶיךָ נִכַּר שְׁהוּא יִשָּׁן חוֹכְטוֹ בְּמִקְלוֹ מְלָקָהוּ:

 מסורת הש"ס

א יומא יב,; חולין קלח.
ב יומא טז,; ספרא קדושין פרק ד יח
ג יומא טט.
ד פסחים סז:
ה ברכות סב:
ו בכורות מד:
ז משנה מדות

 תורה אור השלם
--

ואת־האבנט שש משוֹר ותכלת וארְגָּמָן ותולעת שני מעשה רקם באשר צוה יהוה את־משה [משות לט, כט]

את־חֲקָתִי תִשְׁמְרוּ בְּהִקְדָּף לא־תַרְבִּיעוּ כְּלָאִים שְׂדֵךְ לא־תִזְנוּעוּ כְּלָאִים וּבְגָד כְּלָאִים שְׂעָטָנוּ לא יַעֲלֶה עֲלֶיךָ [ויקרא יט, יט]

עת לעשות ליהוה הפרו תורתך [תהלים קיט, ככו]

ואת־האבנט שש משוֹר ותכלת וארְגָּמָן ותולעת שני מעשה רקם באשר צוה יהוה את־משה [משות לט, כט]

את־חֲקָתִי תִשְׁמְרוּ בְּהִקְדָּף לא־תַרְבִּיעוּ כְּלָאִים שְׂדֵךְ לא־תִזְנוּעוּ כְּלָאִים וּבְגָד כְּלָאִים שְׂעָטָנוּ לא יַעֲלֶה עֲלֶיךָ [ויקרא יט, יט]

עת לעשות ליהוה הפרו תורתך [תהלים קיט, ככו]

זהו אכנטנו של כ"ג זהו אכנטנו של כהן הדיוט נמי היה דכלאים כמו של כ"ג מאי אכא למימר: וכי תימא כלאים בלבישה והעגלה הוא דאסור אבל ממך תיתא שרי מתר להציעו ולישן על גביו: שְׁמָא תַכְרַךְ נִימָא עַל בְּשָׂרוֹ וְנִתְחַמַם ופסיק רישא הוא ובגד שארנו בו כלאים מצד שני אפלו מצד האחר אסור להנות ממנו דכלו הוי דכלאים ואסור לישן עליהם חומקא דכלאים הוא ומסתמא הכא לא התיירו הוילי ולא לַצָּרָךְ עבדיה הוא: אֵלָּא ש"מ נָגַד רֵאשִׁינָן וְכִינוּן שְׁלֹא כְּנָגַד רֵאשִׁינָן הִיּוּ נִתְּוִנִים לִיבָא חוּמַקָּא דְּכָלָאִים דְּכָלִי הִאי לֹא מַחְמִירִין שְׁנֵשׁ דְּבַר לְגַבַּר וְלֹא אִתְּוּ לִידי אסורא: וְאִיבָּעִית אֵימָא בְּאוּתָן שְׂאִין בְּהוּ כְּלָאִים לֹא תִימָא ה"ג מַסְתַּבְּרָא דְּהִי נִתְּנוּ לַהֲנוֹת בְּכֵן מִשּׁוּם כְּלָאִים לִיבָא דְבַהֲנָךְ דְּלִית בְּהוּ כְּלָאִים קִאֲמַר דְּמִיטְחִין תַּחַת רֵאשִׁינָן וּבְסָדַר יוֹמָא בְּפִרְךָ בָּא לוֹ (וּימָא דף סט.). לֹא תִרְסִינוּ לְהִאי וְאִיבָּעִית אֵימָא: רַב אֲשִׁי אָמַר בְּגָדִי בְּהֵנָה קָשִׁין וְאִין מַחְמִמִין וְאִנּוּ בְּעִינָן הַעֲלָהּ דְּיומִיא דְּלִבִּישָׁה דְּאִית בְּהוּ הַנָּחֵא הִילְכָךְ אִי לֹאוּ הָכִי מְשׁוּם דְּלֹא נִתְּנוּ לַהֲנוֹת בְּכֵן מִשּׁוּם כְּלָאִים לִיבָא לְמִיחַשׁ: נִמְטָא פְּלִטוּר: גַּמְדָּא קָשָׂה: דְּנִגְשׁ מְקוּם: שְׂרִיא דְקָשָׁה הוּא וְאִינוּ מַחְמַם וּבְפִרְקָא בָּא לוֹ בְּיומָא פְּרַשׁ דְּרַב רַבִּינוּ ש"י פ"א אַחַר וְאִינוּ נִרְאֵה דְּפִי' תַּפְלִין מִן הַצַּד שְׂרִין וְלֹא חִוּשִׁין שְׂמָא יְפִיחַ בְּכֵן לְשִׁמָּא יְפִיחַ בְּכֵן לֹא שֶׁ

מסורת הש"ס
 א משנה אבות
ב משנה תמיד; לעיל כו.
ג יומא כב; משנה יומא
ד זבחים כא:
ה משנה מדות
תורה אור השלם

מוכיח אדם אחרי חן ימצא מפחליק לשון [משלי כח, כג] עיני בנאמני־ארץ לשבת עמדי הלך בדרך תמים הוא ושרתני [תהילים קא, ו]

ולמוכיחים ינגם וצליהם תבוא ברפת־טוב [משלי כד, כח]

תאות עצל תמיתנו כי־מאנו ידיו לעשות [משלי כא, כח]

ורשות הִיה לו לשָרף את פסוּתוֹ והם אוֹמרים מה קול פִּעֲזָרָה אוֹמרים זֶה לָזָה בֶּן לַוִּי לִוְקָה וּבִשְׂבִיל כֶּךָ הוּא צוֹעֵק וְנִשְׁמַע קוֹלוֹ בְּכֶאֱן: ק"ו **על אִנָּם שְׁנֵה עוֹשִׁין** לַעֲמֵד אֵת עַצְמוֹ שֶׁלֹּא לִישָׁן מִשְׁבָּחָה לוֹ שְׁנֵה לַעֲנוּ: שֶׁלֹּא עַל אִנָּם שְׁנֵה דָבָר שְׁעוֹשִׁין בְּמַתְכוּן: אִיזוֹ הִיא דָּרָה וְיִשְׂרָה שְׁיִבֵּר לוֹ הָאֵדָם הִרְבֵּה דְבָרִים גְּרִיךְ לוֹ לָאֵדָם לִבְחַר אֲלֹא הָכִי קָאֵמַר אֲחֻזִּי דָּרָךְ אַחַת מִדְּרָכִים הַיִּשְׂרִים שְׁיִבֵּר לוֹ הָאֵדָם: **וְהֵב אֵת הַתּוֹכְחוֹת** לְאַהֲב אֵת הַתּוֹכְחוֹת: **(עֲשׂוּתָה כְּמוֹ לַעֲשׂוֹת):** **שְׁנֵאֲמַר וְלַמוֹכִיחִים יִנְגֵּם וְעַלִּיהֶם תִּבָּא בְּרַפְת טוֹב** אֵדָם שְׁמַקְבֵּל תּוֹכְחָה יִנְגֵּם וְנַחַת רוּחַ בָּחָה לַעֲנוֹס: עַלִּיהֶם **תִּבָּא בְּרַפַּת טוֹב** טוֹבָה וּבְרַכָּה בָּחָה לַעֲנוֹס כְּשֶׁטּוֹבָה בָּחָה לַעֲנוֹס רָעָה מִסְתַּלְקֶת מִן הָעוֹלָם: וְיֵשׁ אוֹמְרִים **יַחֲזִיק בְּאַמוּנָה יִתְּרָה יִשָּׂא וְיִתֵּן עַם בְּנֵי אֵדָם בְּאַמוּנָה** וְלֹא וְאִנָּה אֵת הַבְּרִיּוֹת: זוֹכָה לְחַלְקוֹ שֶׁל מִקוּם לְמַחֲצִתּוֹ כְּלוֹמַר בְּתוֹךְ מַחֲצִתּוֹ שֶׁבֶן נֵאֱמַר מוֹכִיחַ אֵדָם הָרִי הוּא אַחֲרֵי כְּלוֹמַר עַמִּי: מִתְּנִי נִטֵּל אֵת הַמִּפְתָּח מִתַּחַת הַטֹּבֶלֶל שֶׁל שֵׁשׁ וְלֹא הִיה פּוֹתַח שְׁעָרֵי עֲזָרָה עַד שֶׁיַּעֲלֶה עֲמוּד הַשָּׁחַר אֲלֹא נִיטֵל אֵת הַמִּפְתָּח וּפּוֹתַח אֵת הַפֶּשֶׁשׁ פֶּתַח קִטָּן שֶׁהִיה בְּשַׁעַר הַר סִתְמָא ר' יִהוּדָה דְּמִדּוֹת דִּאֲמַר פֶּתַח קִטָּן הִיה לוֹ שֶׁבֶן נִכְנָסִין לְבִלְשׁ אֵת הָעֲזָרָה: **נִכְנָם מִבֵּית הַמוֹקֵד לַעֲזָרָה דָּרָךְ בֵּית הַמוֹקֵד: נִכְנָסוּ אַחֲרָיו כַּהֲנִים וְשָׂתִי אֲבוּקוֹת שֶׁל אוֹר בְּזִיזָן נִחְלְקוּ מֵאוֹתָן כַּהֲנִים שְׂתִי כַּתוֹת מֵהֶם הִיו יוֹרְדִים דָּרָךְ צִפּוֹן שְׂבִית הַמוֹקֵד הִיה בְּצִפּוֹן: אִלּוּ הוֹלִכִין בְּאַכְסָדְרָה כָּל סָבִיב הָעֲזָרָה מֵאֲרַבַּע רֹחוֹתֶיהָ עָשׂו אַכְסָדְרָאוֹת עַל גְּבִי עַמּוּדִים לַעֲמֵד תַּחֲסִיחֵן וְלִהְצִיַע בָּלִים וּבְגִמ' פְּרִיךְ וּמִי הִיו אַכְסָדְרָאוֹת בְּעֲזָרָה דס"ד דְּאוֹתוֹ בְּגִין שֶׁל עַן הִיה לִכְךָ הִיה מִקֵּשׁ: אִלּוּ הוֹלָכִים תַּחַת אַכְסָדְרָאוֹת שֶׁל הָעֲזָרָה בְּצַד מִזְרַח וְאִלּו דָּרָךְ מִשְׁרָב עַד שֶׁהִגִּיעּוּ לַמִּזְרַח אֲחַל חֲבִירֵיהֶם לְמִקוּם עוֹשָׂה חֲבָתִים דְּלִשְׁתַּת עוֹשָׂה חֲבָתִים הִנּוּ בְּעֲזָרָה כְּדִאֲמַר בְּמִנְחוֹת (דף צ"ה) דְּלִשְׁתֵּן וְעִרְכִּיתָן גְּרִיךְ לַעֲשׂוֹת כַּהֲנִים וּבִמִּזְרַח הִזְתָּה כְּדִתְגֹן בְּמִסְכַּת מִדּוֹת (דף**

לד.): הִגִּיעּוּ אִלּוּ **[וְאִלּוּ]** אֲמָרוּ שְׁלוֹם הַכָּל שְׁלוֹם לֹא חִסְרָנוּ דָבָר: שְׁלוֹם כָּכָל לָשׁוֹן: הַשְׂמִידוּ מֵאוֹתָן כַּהֲנִים עוֹשִׂי חֲבָתִים לַעֲשׂוֹת חֲבָתִים לְהַחֵם חֲמִין לְרַבּוּכָה: מִי שֶׁזָּכָה לְתֹרֵם אֵת הַמִּזְבֵּחַ תּוֹא יִתְּרֵם אֵת הַמִּזְבֵּחַ וּבִיצַד סָדֵר עֲשִׂיתָן אוֹמַר לוֹ הִזָּה־רְשָׁא תִנַּע בְּכָלִי שְׂאֵף ע"פ שֶׁהוּא יוֹדַע בְּדָבָר גְּרִיךְ לְהַזְהִירוֹ שֶׁהוּא יִהְיֶה הוֹלֵךְ יַחֲדִי וְשִׁמָּא יִשְׁכַּח וְיִנַּע וּמִתוֹךְ שְׁמִזְהִירִין אוֹתוֹ הוּא נִזְקָר: עַד שִׁיָּקְדָשׁ יִדְּיו וּרְגָלָיו מִן הַכִּיּוֹר דְּלִיעִיה פּוֹסֶלֶת (מִן) קִדּוּשׁ זֵדִים וְרַגְלִים וְגִרְיָךְ לַחֲזוֹר וּלְקַדָּשׁ: וְהָרִי הַמַּחֲתֶה כָּל זֶה הִיה אוֹמַר לוֹ הָרִי הַמַּחֲתֶה נִתּוּנָה בְּזוּיֹת בֵּין הַכֹּבֶשׂ לַמִּזְבֵּחַ לַמַּעֲרָבו שֶׁל כֹּבֶשׂ כְּלוֹמַר בְּאַלְכֶסוֹן הִיא נִתּוּנָה מִמַּעֲצֵת בֵּין כֹּבֶשׂ לַמִּזְבֵּחַ בְּזוּיֹת הַכֹּבֶשׂ הַכֹּבֶשׂ וְלַמִּזְבֵּחַ: וְאִיזִי אֵדָם נִכְנָם עַמּוֹ שֶׁבֵּין אוֹיֵלֶם לַמִּזְבֵּחַ אִין אֵדָם יִכּוֹל לִכְנֹם (בָּהֶן) אֲלֹא בְּשַׁעֲת עֲבוּדָה וְכִי הִכִּי דִאֲדָם אֶסוּר לִכְנֹם בֵּין אוֹיֵלֶם לַמִּזְבֵּחַ הָכִי הוּא דִאֶסוּר לִכְנֹם בֵּין אוֹיֵלֶם לְכֹבֶשׂ דְּכֹבֶשׂ הוּא בְּמִזְבֵּחַ לְכָל דָבָר: וְלֹא גַר בְּזִילוּ לְפִי שֶׁהוֹלֵךְ וַחֲסִידִי: אֲלֹא מֵהֵלֶךְ לְאוֹר הַמַּעֲרָכָה וְלֹא הָיו רּוֹאִין אוֹתוֹ לְפִי שֶׁהִי' מַצֵּד אַחֵר שֶׁל כֹּבֶשׂ בְּמִזְרָחוֹ דִּהָא גִבֵּה הַכֹּבֶשׂ שֶׁהוּא גִבֵּה הִרְבֵּה אֲמוּת הִיה מְפָסִיק:

בשלשה מקומות פרק ראשון תמיד

ורשות הִיה לוֹ לשָרף את פסוּתוֹ והם אוֹמרים מה קול פִּעֲזָרָה אוֹמרים זֶה לָזָה בֶּן לַוִּי לִוְקָה וּבִשְׂבִיל כֶּךָ הוּא צוֹעֵק וְנִשְׁמַע קוֹלוֹ בְּכֶאֱן: ק"ו **על אִנָּם שְׁנֵה עוֹשִׁין**

שְׁלוֹם עָלֶיהָ"! – נִיכְרָ שֶׁהוּא יָשׁוּן, חוֹבְטוֹ בְּמַקְלוֹ. וּרְשׁוֹת הִיתָה לוֹ לְשָׂרוּף אֵת כְּסוּתוֹ. וְהֶם אוֹמְרִים: מָה קוֹל בְּעֲזָרָה? קוֹל בֶּן לַוִּי לִוְקָה וּבִגְדִידוֹ נִשְׂרָפִין, שְׂשִׁישׁן לוֹ עַל מִשְׁמַר. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמַר: פַּעַם אַחַת מָצְאוּ אֵת אָחִי אַמִּי יָשׁוּן, וְשָׂרְפוּ אֵת כְּסוּתוֹ. אָמַר רַבִּי חֲזִיָּא בַר אֲבָא: כִּי מָטִי רַבִּי יוֹחָנָן בִּהָא מַתְּנִיתָא, אָמַר הָכִי: אֲשֶׁרִיהֶם לְרֵאשׁוֹנִים, שְׂאֲפִילוֹ עַל אוֹנָס שִׁינָה עוֹשִׂין דִּין. שְׁלֹא עַל אוֹנָס שִׁינָה – עַל אַחַת כַּמָּה וּכְמָה.^(ט) **תְּנֵא, רַבִּי אוֹמַר:** אִיזוֹ הִיא דָּרָה יִשְׂרָה שְׂיִבּוֹר לוֹ הָאָדָם? יֵאָהֵב אֵת הַתּוֹכְחוֹת, שְׂכָל זְמַן שְׁתּוֹכְחוֹת בְּעוֹלָם – נַחַת רוּחַ בָּאָה לַעוֹלָם, טוֹבָה וּבְרַכָּה בָּאִין לַעוֹלָם, וְרָעָה מְסַתַּלֶּקֶת מִן הָעוֹלָם, שְׁנֵאֲמַר: **"וְלַמוֹכִיחִים יִנְגֵּם וְעַלִּיהֶם תִּבָּא בְּרַפַּת טוֹב"**. וְיֵשׁ אוֹמְרִים: יַחֲזִיק בְּאַמוּנָה יִתְּרִיה, שְׁנֵאֲמַר: **"עֵינִי בְּנֵאֲמָנִי אֲרִץ לְשִׁבַּת עַמְּדִי וגו'"**. אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן: כָּל הַמוֹכִיחַ אֵת חֲבִירוֹ לְשֵׁם שְׁמִים – זוֹכָה לְחַלְקוֹ שֶׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁנֵאֲמַר: **"מוֹכִיחַ אָדָם אַחֲרָי"**. וְלֹא עוֹד, אֲלֹא שְׁמוּשְׁכִין עָלָיו חוּט שֶׁל חֶסֶד, שְׁנֵאֲמַר: **"חֵן יִמָּצֵא מִמַּחֲלִיק לָשׁוֹן"**.^(י) **מָצְאוּ נָעוּל יוֹדַע וְכו'.** מִי שֶׁהוּא רוֹצֵה לְתֹרוֹם אֵת הַמִּזְבֵּחַ [וְכו']. הָא גּוֹפֵא קִשְׁיָא, אֲמַרְתָּ: מִי שֶׁהוּא רוֹצֵה לְתֹרוֹם אֵת הַמִּזְבֵּחַ – מִשְׁכִּים וְטוֹבֵל עַד שְׁלֹא יָבֵא הַמְּוַנָּה. אֲלֵמָא לֹאוּ בְּפִיִּס תִּלְיָא מִיִּלְתָּא. וְהַדְר תְּנִי: יָבֵא וַיִּפְיִיס, אֲלֵמָא בְּפִיִּס תִּלְיָא מִיִּלְתָּא! אָמַר אַבְיִי: לֹא קִשְׁיָא, כֹּאן – קוֹדֵם תִּקְנָה. כֹּאן – לְאַחַר תִּקְנָה.^(יא) **דִּתְנִן:** בְּרֵאשׁוֹנָה כָּל מִי שְׂרוּצָה לְתֹרוֹם אֵת הַמִּזְבֵּחַ, תוֹרֵם. בְּזִמַּן שֶׁהֵן מְרוּבִין – רָצִין וְעוֹלִין בְּכַבֵּשׁ, כָּל הַקּוֹדֵם אֵת חֲבִירוֹ בְּתוֹךְ אַרְבַּע אֲמוּת – זָכָה. הִיו שְׁנַיִם שְׁוִין, הַמְּוַנָּה אוֹמַר לָהֶם: **"הַצְבִּיעוּ"**. "וְמָה הֵן מוֹצִיאִין? אַחַת אוֹ שְׁתֵּים. וְאִין מוֹצִיאִין גּוֹדֵל בְּמַקְדָּשׁ. מַעֲשֶׂה שְׁנַיִם הִיו שְׁוִין, רָצִין וְעוֹלִין בְּכַבֵּשׁ, וְדַחֵף אֶחָד מֵהֶם אֵת חֲבִירוֹ, וְנִשְׁבָּרָה רִגְלוֹ. וּבִשְׂרָאוּ בֵּית דִּין שֶׁהִיו בָּאִים לִידֵי סַפְּנָה, הִתְקִינוּ שְׁלֹא יְהוּ תוֹרְמִין אֵת הַמִּזְבֵּחַ אֲלֹא בְּפִיִּס. רַבָּא אָמַר: אִידִי וְאִידִי לְאַחַר תִּקְנָה, וְהָכִי קִתְּנִי: מִי שֶׁהוּא רוֹצֵה לְבֵא וּלְפִיִּיס – מִשְׁכִּים וְטוֹבֵל עַד שְׁלֹא יָבֵא הַמְּוַנָּה. "מַתְנִי" נִטֵּל אֵת הַמִּפְתָּח וּפִתַּח אֵת הַפֶּשֶׁשׁ, וְנִכְנָס מִבֵּית הַמוֹקֵד לַעֲזָרָה, וְנִכְנָסוּ הַכַּהֲנִים אַחֲרָיו, וְשָׂתִי אֲבוּקוֹת שֶׁל אוֹר בִּידָם. נִחְלְקוּ לְשָׂתִי כִיתוֹת, אִלּוּ מֵהֶלְכִין בְּאַכְסָדְרָה דָּרָה מִזְרַח, וְאִלּוּ מֵהֶלְכִין בְּאַכְסָדְרָה דָּרָה מִצְרָב. הִיו בּוֹדְקִין וְהוֹלְכִים עַד שְׁמַגִּיעִים לְמִקוּם עוֹשָׂה חֲבִיתִים. הִגִּיעּוּ – אִלּוּ וְאִלּוּ אָמְרוּ: **"שְׁלוֹם, הַכָּל שְׁלוֹם"**. הַעֲמִידוּ עוֹשָׂה חֲבִיתִים לַעֲשׂוֹת חֲבִיתִים. 'מִי שְׁזָכָה לְתֹרוֹם אֵת הַמִּזְבֵּחַ, הוּא יִתְּרוֹם. וְהֶם אוֹמְרִים: הֲיִי זֶהִיר שְׁלֹא תִגַּע בְּכָלִי עַד שֶׁתִּקְדָּשׁ יְדִידָה וְרִגְלֶיהָ מִן הַכִּיּוֹר. וְהָרִי הַמַּחֲתֶה נִתּוּנָה בְּמַקְצוּעַ בֵּין הַכֹּבֶשׂ לַמִּזְבֵּחַ, בְּמַעֲרָבו שֶׁל כֹּבֶשׁ.^(יב) אִין אָדָם נִכְנָס עַמּוֹ. וְלֹא גַר בְּזִדּוֹ, אֲלֹא מֵהֵלֶךְ לְאוֹר הַמַּעֲרָכָה.

לא הִיו רּוֹאִין אוֹתוֹ,

וְלֹא

עֲשִׂיתָן אוֹמַר לוֹ הִזָּה־רְשָׁא תִנַּע בְּכָלִי שְׂאֵף ע"פ שֶׁהוּא יוֹדַע בְּדָבָר גְּרִיךְ לְהַזְהִירוֹ שֶׁהוּא יִהְיֶה הוֹלֵךְ יַחֲדִי וְשִׁמָּא יִשְׁכַּח וְיִנַּע וּמִתוֹךְ שְׁמִזְהִירִין אוֹתוֹ הוּא נִזְקָר: עַד שִׁיָּקְדָשׁ יִדְּיו וּרְגָלָיו מִן הַכִּיּוֹר דְּלִיעִיה פּוֹסֶלֶת (מִן) קִדּוּשׁ זֵדִים וְרַגְלִים וְגִרְיָךְ לַחֲזוֹר וּלְקַדָּשׁ: וְהָרִי הַמַּחֲתֶה כָּל זֶה הִיה אוֹמַר לוֹ הָרִי הַמַּחֲתֶה נִתּוּנָה בְּזוּיֹת בֵּין הַכֹּבֶשׂ לַמִּזְבֵּחַ לַמַּעֲרָבו שֶׁל כֹּבֶשׂ כְּלוֹמַר בְּאַלְכֶסוֹן הִיא נִתּוּנָה מִמַּעֲצֵת בֵּין כֹּבֶשׂ לַמִּזְבֵּחַ בְּזוּיֹת הַכֹּבֶשׂ הַכֹּבֶשׂ וְלַמִּזְבֵּחַ: וְאִיזִי אֵדָם נִכְנָם עַמּוֹ שֶׁבֵּין אוֹיֵלֶם לַמִּזְבֵּחַ אִין אֵדָם יִכּוֹל לִכְנֹם (בָּהֶן) אֲלֹא בְּשַׁעֲת עֲבוּדָה וְכִי הִכִּי דִאֲדָם אֶסוּר לִכְנֹם בֵּין אוֹיֵלֶם לַמִּזְבֵּחַ הָכִי הוּא דִאֶסוּר לִכְנֹם בֵּין אוֹיֵלֶם לְכֹבֶשׂ דְּכֹבֶשׂ הוּא בְּמִזְבֵּחַ לְכָל דָבָר: וְלֹא גַר בְּזִילוּ לְפִי שֶׁהוֹלֵךְ וַחֲסִידִי: אֲלֹא מֵהֵלֶךְ לְאוֹר הַמַּעֲרָכָה וְלֹא הָיו רּוֹאִין אוֹתוֹ לְפִי שֶׁהִי' מַצֵּד אַחֵר שֶׁל כֹּבֶשׂ בְּמִזְרָחוֹ דִּהָא גִבֵּה הַכֹּבֶשׂ שֶׁהוּא גִבֵּה הִרְבֵּה אֲמוּת הִיה מְפָסִיק:

כה.

עין משפט גַּר מִצְוָה
א מו"י פד' מהל' תמידים ומוספין הל' ג:
ב מו"י פח' מהל' בית הבחירה הל' יא:
ג מו"י פב' מהל' תמידים ומוספין הל' יב:
רבינו גרשום

והן אומרים. השומרים אחרים:

מה קול בעזרה ואומרים זה גוה ודאי קול בן לוי לוקה כו'. משנה זו של מדות הוא:

ק"ו שלא על אונס שינה. מי שישן מרענו שושקן ממנו דינים:

ינעם. היינו נחת רוח:

לפננו לחלוק של מקום שנאמר מוכיח אדם אחרי. כלומר הקב"ה גוררו אחרי לחלקו:

כאן קודם תקנה. כדתנן במסכת יומא בראשונה כל מי שהוא חוצה לתרום כו':

ופתח את הפספס. היינו אותו פתח קטן הפתוח מבית המוקד לעזרה כדתנן במדות:

אלו. כת אחת הלכו באכסדרא מדרך המדרח:

ואלו. באכסדרא דרך המערב לטי שכל העזרה מן' רוחותיה בנויה באכסדרא על גבי עמודים ומקורה אבל באמצע במקום המזבח והכשב ומקום שחמטה לא התנה מקורה:

היו בודקין והולכין. שיה כל כלי העזרה שמורים יפה וכך הולכין ובודקין אלו מיכן ואלו מיכן:

עד שהגיעו למקום עשה חביתין. שם הגיעו אלו לאלו ואמרו שלום הכל שלום כלומר שלום שהכל מצאנו בשלום כל הכלים במקומן:

העמידו בית עשה חביתין. והקיעם כדי שיעשו חביתין ואח"כ מי שזכה לתרום כו':

לא היו רואין אותו. שהלך לתרום שלא הלך אדם עמו ולא שומעין קולו לא היו יודעין מה הוא עשה עד ששומעין קול העזן:

כח:

עין משפט גר מצוה
א מו"י פב' מהל' תמידים ומוספין הל' יב: ב מו"י פא' מהל' בית הבחירה הל' ט: ג מו"י פא' מהל' תמידים ומוספין הל' ג: ד מו"י פב' מהל' תמידים ומוספין הל' יג:
רבינו גרשום

מוכני. הגלגל ש־היה משיק כשמוטבו לקדש ימיו ממנו:

והן. הכהנים ש־בית המזקק אומרים הגיע עת כבד הגיע התורם לבכור:

וחתה מן המואכלות הפנימיות. זֶה תרומת העֶשֶׂן:

צבר את הנחלים. היינו אותן המואכלות הרמת העֶשֶׂן:

מקום שטותנין מוראת העוף כו'.

היינו ושמו אצל המזבח:

המגרפות. עשוי כארץ עץ מלא שיטס שמוטבין בו החציר:

החלו מעלין באפר. במגרפות על גבי תפוח מקבצין אותן ועושין אותו עגול כתפוח וככובע מפני שהוא נוי למזבח שיעטויה בידם במגרפות ולא ברגלים ושוב מוציאין אותו הכל לחוץ להר המשחה:

בשלשה מקומות פרק ראשון תמיד

וְלֹא שׁוֹמְעִין אֶת קוֹלוֹ מִפְּנֵי שֶׁר"ל עַד שֶׁהָיוּ שׁוֹמְעִין אֶת קוֹלוֹ: עַד שֶׁהָיוּ שׁוֹמְעִין קוֹל הָעַץ שֶׁעָשָׂה בֶּן קַטִּין מְכַנִּי לְבַיִּיר לְגַלְגַּל שֶׁכָּבַד

^[כא]**וְלֹא הָיוּ שׁוֹמְעִין אֶת קוֹלוֹ, עַד שֶׁהָיוּ שׁוֹמְעִין קוֹל הָעַץ שֶׁעָשָׂה בֶּן קַטִּין מוֹכְנֵי לְבַיִּיר. וְהֵן אוֹמְרִים: הִגִּיעַ**

עַתָּה! קִידֵּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו מִן הַכִּיּוֹר, נִטֵּל מִחֶתֶת הַכֶּסֶף

וְעָלָה לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ. פִּינָה אֶת הַגָּחָלִים הַיֵּלֶה, חוֹתָה אֶת הַמֵּאוּכָלוֹת הַפְּנִימִיּוֹת. יָרַד הִגִּיעַ לְרֹצָפָה, הִפָּה פָּנָיו לְצַפּוֹן, הוֹלָה בַּמִּזְרָחוֹ שֶׁל כָּבֵשׁ כַּעֲשָׂר אַמּוֹת.

צָבַר אֶת הַגָּחָלִים עַל גִּבִּי הָרֹצָפָה רְחוּק מִן הַכָּבֵשׁ שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים, מָקוֹם שְׁנוֹתָנִים מוֹרָאת הָעוֹף, וְיִישׁוּן מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי, וְיִישׁוּן הַמִּנּוֹרָה. יִגְמִי וּמִי הָיוּ

אֲכַסְדָּרָאוֹת בְּעֻזָּה? וְהָא תַּנְיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: מִנֵּין שָׂאִין עוֹשִׂין אֲכַסְדָּרָאוֹת בְּעֻזָּה – תַּלְמוּד לוֹמַר: "לֹא תִטַּע לָהּ אֲשֶׁרָה כָּל עֵץ אֲצֶל מִזְבַּח ה' אֱלֹהֶיךָ", הֲכִי קֹאמֵר: "לֹא תִטַּע לָהּ אֲשֶׁרָה", "לֹא תִטַּע לָהּ כָּל עֵץ אֲצֶל מִזְבַּח ה' אֱלֹהֶיךָ"! אָמַר רַב חֲסֵדָא: בְּאַכְסְדָּרָאוֹת שֶׁל בְּנִין. הָיוּ בּוֹדְקִין וְהוֹלְכִין כּו'. לְמִימָרָא דְחִבִּיתִין הָיוּ קְדִימִי? ^[כב]וְהַתַּנְיָא: מִנֵּין שָׂאִין דָּבָר קוֹדֵם לְתַמִּיד שֶׁל שָׁחַר – תַּלְמוּד לוֹמַר:

"וְעָרָה עָלֶיהָ הָעֵלֶה", וְאָמַר רַבָּה: "הָעֵלֶה", עוֹלָה ראשונה! אָמַר רַב יְהוּדָה: לְהַחֵם חֲמִין לְרַבִּיכָה.

הדרו עליה בשלשה מקומות

מתני' ‏^[כג]ראוהו ‏^[כד]אֶחָיו שִׁירָד, וְהֵם רָצִים וּבָאִים. מִהָרוּ וּמִקִּדְשׁוֹ יָדִיהֶם וְרַגְלֵיהֶם מִן הַכִּיּוֹר, נִטְלוּ אֶת הַמַּגְרָפוֹת וְאֶת הַצִּינּוֹרוֹת וְעָלוּ לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ. הָאֲבָרִים וְהַפָּדָרִים שֶׁלֹּא נִתְעַכְּלוּ מִבְּעָרֵב – סוֹלְקִין אוֹתָן עַל צִדֵּי הַמִּזְבֵּחַ, אִם אֵין צְדָדִים מַחֲזִיקִין – סוֹדְרִים אוֹתָם בְּסוּבָב עַל הַכָּבֵשׁ. הֵחֵלוּ מַעֲלִין בְּאֹפֶר עַל גִּב תַּפּוּחַ. תַּפּוּחַ הָיָה בְּאִמְצַע הַמִּזְבֵּחַ, פְּעָמִים שֶׁהָיוּ עָלָיו כַּשֹּׁלֶשׁ מְאוֹת כוֹר. וּבִרְגָלִים לֹא הָיוּ מִדְּשָׁנִין אוֹתוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא נוֹי לְמִזְבֵּחַ. וּמִימִיּוֹ

כָּלל וְאִלְפָה תוֹפֵס הַכָּבֵשׁ בְּקִרְקַע עוֹד שְׁלֹשִׁים וְאַחַת וּמִתְפַּשֵּׁט עֲדָין אֲמָה אַחַת עַל הַסּוּבָב הָרִי בֵּין הַכַּל ל"ב: צַבַּר הַגָּחָלִים ע"ג הָרֹצָפָה רְחוּק מִן הַכָּבֵשׁ ג' טַפָּחִים צַבַּר דְּבַתִּיב וְשִׁמּוֹ וְאִמְרִינָן וְשִׁמּוֹ שָׁלָא וְפִזֹּר וּא"ת הָא בְּעִינָן וְשִׁמּוֹ אֲרַל הַמַּעֲבָח וְגוּי' דְּכָבֵשׁ בַּמַּעֲבָח לְכָל מַלְי מ"מ הָיָה לָנוּ לְקַרְבּוֹ אֲרַל הַמַּעֲבָח וְעֲדָין הוּא רְחוּק מִן הַמַּעֲבָח עֲשָׂרִים אַמּוֹת אֲמַר לִי רַבִּי דְּמֹנְהִלֵּךְ דְּבַתִּיב בְּמוֹרָאָה וְנוֹצֵה דִּיקוּיָן דְּבַתִּיב בְּמוֹרָאָה וְנוֹצֵה (וַיִּקְרָא א':ט"ו:י"ז) וְהִשְׁלִיךְ אֹתָהּ אֲרַל הַמַּעֲבָח קִדְמָה וְקוּם לְהוֹ לְרַבְּנָן דְּלֹא מְקַרֵּי הִשְׁלָכָה בַּחוּת מַעֲשָׂרִים אַמּוֹת וְשַׁעֲר ח' אַמּוֹת רַחֵב דְּעוֹלֶת הָעוֹף הִיא נַעֲשִׂית עַל קֶרֶן דְּרוּמִית מִזְרְחִית הַלָּכֵן מֵשִׁיחַ אֶת הַדָּשָׁן רְחוּק מִן הַמַּעֲבָח עֲשָׂרִים אַמּוֹת מְקוֹם שְׁנוֹתָנִין עַם מִקְרָא וְנוֹצֵה וְדָשָׁן מַזְבֵּחַ הַפְּנִימִי וְדָשָׁן הַמְּנוּקָה וְכָל אֵלּוּ נִבְלָעִים בְּמִקְוִימָן אֲבָל תְּרוּמַת הַדָּשָׁן נ"ל דְּלֹא הָיְתָה נִבְלָעִת מִזְאֲמָרֵינָן בְּיוֹמָא (דף כא.) עֲשָׂרָה נָסִים נַעֲשׂוּ לְאִבּוּתֵינוּ כּו' וּפְקֻדֵּינָן וְתוֹ יוֹכִיָא וְהָאִמַּר אֲבִי מְרָאֵת הָעוֹף וְדָשָׁן מַזְבֵּחַ הַפְּנִימִי וְדָשָׁן הַמְּנוּקָה נִבְלָעִין בְּמִקְוִימָן וְאִם אִימָא דְּתְרוּמַת הַדָּשָׁן כִּמּוֹ כּוּן נִבְלָעִת ה"ל לֹאחֲשׁוּבָה וְאִמְרִינָן בְּכִרְיִיתוֹת (דף ו.) וְשִׁמּוֹ מִלְמַד שְׁטַעוּנִין גְּנוּיָה דְאִסּוּר לְהַגּוֹת מִתְרוּמַת הַדָּשָׁן: גַּמ' וּמִי הוּא אֲכַסְדָּרָאוֹת בְּעֻזָּה הַשֹּׁמֵא קֹא סִלְקָא דְעָתָא אֲכַסְדָּרָאוֹת שֶׁל עַן הָיוּ יוֹלָכִין פְּרִיךְ וּמִי הוּוּ אֲכַסְדָּרָאוֹת כּו' בְּעֻזָּה: אִמַּר רַב חֲסֵדָא בְּאַכְסְדָּרָאוֹת שֶׁל בְּנִין עִמּוּדִים שֶׁל אָבִן הָיוּ בְּעֻזָּרָה כַּסִּיב חוּמַת הָעֻזָּרָה וְעַל הַעִמּוּדִים נְתוּנִים בְּמִין תַּקְרָאוֹת: לְמִימָרָא דְחֻבְתִּים הוּוּ קְדָמִי מִקְתַּנְגִּי לַעֲשׂוֹת חֻבְתִּים מִכָּלל דִּהִשְׁתָּא הוּוּ מְקַטְרִי לְהוֹ עַל גִּבִּי הַמַּעֲבָח: וְהַתַּנְיָא מַעֲיִן שָׁלָא יְהִא דְּבַר קוֹדֵם לְתַמִּיד דְּבַר הַקּוֹבַעוּ גִּבִּי מַזְבֵּחַ לֹא יִקְדֵם לְתַמִּיד שֶׁל שַׁחַר הַקָּרֵב כִּמּוֹ כּוּן עַל גִּבִּי הַמַּעֲבָח כּו': לְהַחֵם חֲמִין לְרַבִּיכָה דְמַתָּר לְהַחֵם חֲמִין לַעֲסֹק בָּהּ וּכְשִׁמְנִיעַ זְמַן הַקְטָרֶתָם לֹאחַר שִׁיקְרִיבּוֹ אֲבָרִי תַמִּיד יִקְטִיר כִּמּוֹ כּוּן אֶת הַחֻבְתִּים: מִתַּנְי' רִאשׁוֹה אֶחָיו שְׁיִרָד אֲסַדְרָא דְלָעִיל קֹאִי לֹאחַר שִׁתְּרַם אֶת הַדָּשָׁן וְיָרַד מִן הַכָּבֵשׁ אִזּוּ נִתְקַרֵב אֲרַלָּם אֲרַל רֹחַ שֶׁהֵם עוֹמְדִים: מִיד יַצֵּי אַחֲרָיו וְקִדְשׁוֹ וְיִזְיָהֶם וְרַגְלֵיהֶם מִן הַכִּיּוֹר הוֹאִיל וְרַצּוֹ לְקַדֵּשׁ וְיִזְיָהֶם וְרַגְלֵיהֶם כִּמּוֹ כּוּן לְצַרְךְ עֲבֹדָה רַשָּׁאִים לְלַכַּת בֵּין אוֹלָם וְלִמְעַבָּח: נִטְּלוּ אֶת הַמַּגְרָפוֹת וַעֲיִם לְהַסִּיר אֶת הַדָּשָׁן וּלְפַנּוּתוֹ לַתַּפּוּחַ: אֶת הַצִּינּוֹרוֹת מִן מְנִלוֹת לְהַסִּיר אֶת הָאֲבָרִים: וְעַלּוּ לְרֹאשׁ הַמַּעֲבָח וְקִדֵּם תְּרוּמַת הַדָּשָׁן לֹא הָיוּ יְכוּלִים לַעֲשׂוֹת לְפִי שְׁצַרְיָךְ לְהַרִים תְּרוּמַת הַדָּשָׁן קִדֵּם שִׁפְנוּ אֶת הַדָּשָׁן לַתַּפּוּחַ: סוֹלְקִין אוֹתָן לְצִדֵּי מַזְבֵּחַ כִּמּוֹ מְסַלְקִין לְצִדֵּי מַזְבֵּחַ: סוֹדְרִין בְּכָבֵשׁ כָּדִי שָׁלָא וְפִסְלוּ בְּלִינָה שָׁאִין וְכוּלִין לְהַטְרִיךְ עַד לֹאחַר שִׁיקְטִירוֹי אֲבָרִי תַמִּיד וְאִם לֹא סוֹדְרִין עַל הַמַּעֲבָח הִיוּ נִפְסָלִין בְּלִינָה וְאִמְרִינָן בְּזָבָחִים בְּפ' הַמַּעֲבָח (דף פו.) דְּאִין לִינָה בַּמַּעֲבָח וְכָבֵשׁ הָרִי הוּא בַּמַּעֲבָח לְכָל דְּבַר צָדִי מַזְבֵּחַ נִקְרָא לְרַבִּי מְקוֹם שֶׁהוּא פָּנָיו וְאִם אִין (מִן) הַצַּדִּין מַחֲזִקִין סוֹדְרִין אוֹתָם בְּסוּבָב אוֹ עַל גִּבִּי הַכָּבֵשׁ וְלֹאחַר שִׁסְקִדְרוּ אֶת הַמַּעֲרֻכּוֹת יַחֲזִירוּ אֶת הָאֲבָרִים עַל הַמַּעֲרָכָה וַיַּצִּיתוּ בָּהּ הָאוֹר: הַחֲלוּ הַתַּחֲוִילוֹ לַעֲלוֹת אֶת הָאֹפֶר עַל גִּבִּי הַתַּפּוּחַ: בְּאִמְצַע מַזְבֵּחַ פְּעָמִים הָיָה עָלָיו שְׁלֹשׁ מְאוֹת כוֹר: תַּפּוּחַ צָבּוֹר הָאֹפֶר שֶׁבְּאִמְצַע הַמַּעֲבָח שָׁהִיו שׁוֹרְפִין אֹפֶר עַל גִּבִּי מַעֲרָכָה וּמַעֲלִין אוֹתָם עַם וְהָיו נוֹי שֶׁל מַזְבֵּחַ וְהוּא וְקָרָא תַּפּוּחַ עַל עַם שֶׁהָיָה עִגֵּל כַּתַּפּוּחַ וְחָבְרוּ בְּמַסַּכַּת עֲבֹדָה זָרָה (דף נה.) אִף עַל פִּי שְׁנוּטָל בִּידּוֹ וְנוֹתָן לַתַּפּוּחַ צָבּוֹר הָעֲנָבִים שֶׁבַּתוֹךְ הַבַּת קָרִי תַפּוּחַ וּכְשֶׁהָיָה רַבָּה כָּל כָּךְ שָׁלָא הָיוּ יְכוּלִין לְסַדֵּר הַמַּעֲרֻכּוֹת בְּזִאֲמָרֵינָן לְקַמֵּן וְרָאשֵׁי גִזְרִין הַפְּנִימִיּוֹת נִנְוָעִים בַּתַּפּוּחַ הָיוּ מוּצִיאִין אוֹתָם לַחוּץ בְּדֻבְחִיב וְהוּצִיא אֶת הַדָּשָׁן אֶל מַחוּץ לַמִּחְנָה (וַיִּקְרָא ו':ד'): וּבִרְגָלִים לֹא הָיוּ מִקְדְּשָׁנִי אוֹתוֹ כִּמּוֹ וְקִדְשׁוֹ אֶת הַמַּעֲבָח (בַּמִּדְבָּר ד') לֹא הָיוּ מוּצִיאִין אוֹתוֹ חוּץ מִן הַמַּעֲבָח אִף עַל פִּי שְׁמִזִּיק לְהֵם הַדָּשָׁן בְּסִדּוֹר הַמַּעֲרָכָה: מִפְּנֵי שֶׁהוּא נוֹי לְמַזְבֵּחַ כַּשִּׁישׁ עָלָיו דָּשָׁן הִרְבֵּה בְּזִאֲמָרָן בְּעִלְמָא (פְּסָחִים דף סה:) שָׂבַח הוּא לְבָנֵי אֶהֱרִן שִׁמְהִלְכִין עַד אֶרְכוּבוּתֵיהֶם בְּדָם כָּךְ שָׂבַח כַּשִּׁישׁ עָלָיו דָּשָׁן הִרְבֵּה וְנִקְרָא שָׁלָא עוֹמֵד הַמַּעֲבָח בְּטוֹל:

שְׁקַעוּהוּ מִבְּעָרֵב כָּדִי שָׁלָא וְפִסְלוּ מִימָיו וְהִשְׁתָּא מַעֲלָהוּ כָדִי לְקַדֵּשׁ בּוֹ וּכְשִׁמְעֵלָהוּ נִשְׁמַע קוֹל הָעַץ דְּמִי כִיּוֹר נִפְסָלִין בְּשִׁקְיַעַת הַחֶמֶה וְאִיכָא לַמ"ד בְּזָבָחִים (דף כא:.) דְּעִבְשׁוּ מִשְׁקָנָן וְהֵתֵם מִפֶּרֶשׁ שְׁפִיר: וְהֵן אִוְמְרִין הֲגִיעַ עַת לְקַדֵּשׁ קִדְשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו מִן הַכִּיּוֹר וּמִפֶּרֶשׁ בְּזָבָחִים (דף יט:.) פִּיצַד הוּא מְקַדֵּשׁ מֵשִׁיחַ יָדוֹ הִימְנִית ע"ג רַגְלּוֹ הִימְנִית וְיָדוֹ הַשְּׁמָאלִית עַל גִּבִּי רַגְלּוֹ הַשְּׁמָאלִית וְשׁוֹפֵךְ מִיָּם וּמִקְדָּשׁ: נִטֵּל מִחֶתָה שֶׁל כֶּסֶף וְשָׁלָה לְרֹאשׁ הַמַּעֲבָח דְּרָךְ מִזְרָחוֹ שֶׁל כָּבֵשׁ בְּאִמָּה שֶׁל כָּבֵשׁ הַסְמוּכּוֹת לְצַד מִזְרַח הַכָּבֵשׁ אֲרַכּוֹ שְׁלֹשִׁים וְשָׁתִים וְקַחְּבו ט"ו וְהוּא הָיָה בְּאִמְצַע הַמַּעֲבָח נִמְצָא מִשְׁךְ הַמַּעֲבָח מִצַּד מִזְרַח חוּץ לְכָבֵשׁ שְׁמוֹנֶה אַמּוֹת וּמִצַּד מַעֲרָב חוּץ לְכָבֵשׁ ח' אַמּוֹת שְׁהָרִי הַמַּעֲבָח ל"ב אַמּוֹת: וּפְנָה אֶת הַגָּחָלִים אֵילָךְ וְאֵילָךְ וְחֶתָה מִן הַמְּאֻכָּלוֹת הַפְּנִימִיּוֹת מֵאֲחוּץ גָּחָלִים שֶׁנִּתְאָכְלוּ וְנַעֲשׂוּ גָחָלִים דְּקוּם דְּהוּוּ דָּשָׁן דְאֲשֶׁר תֵּאכַל הֵאֵס כְּתוּב. הֲכִי גְרָסִין מִן הַמְּאֻכָּלוֹת הַפְּנִימִיּוֹת אֲבָל גִּבִּי גָחָלִי יוֹם הַכַּפּוּרִים לֹא גְרָסִין מְאֻכָּלוֹת אֵלָּא הֲכִי גְרָסִין חֶתָה וְיָרַד דְּהֵתֵם בְּשִׁינָן גָּחָלִים גִּמּוּרִים וְהָבֹא בְּשִׁינָן דָּשָׁן וְהֹא דְבַעֲינָן הָבֹא מְאֻכָּלוֹת מִשּׁוּם דְּנַעֲשׂוּ דָּשָׁן בְּעִינָן: וַיָּרַד מִמִּזְרָחוֹ שֶׁל כָּבֵשׁ דְּרָךְ. בְּשָׂבֹא אֶל הַמַּעֲבָח בָּהּ יִשׁוּב: הֲגִיעַ לְרֹצָפָה לְמָקוֹם שֶׁכָּלָה הַכָּבֵשׁ: הִפָּךְ פָּנָיו לְצַפּוֹן כְּלוּמַר לֹא הָיָה מֵהֵלֶךְ בְּזַרְכּוֹ דְּרָךְ מִזְרַח וַיּוּצֵא חוּץ לְעֻזָּרָה אֵלָּא הוֹפָךְ פָּנָיו לְצַפּוֹן הָעֻזָּרָה דְּהֵנוּ דְּרוּם הַמַּעֲבָח: וְהוֹלָךְ בְּמִזְרָחוֹ שֶׁל כָּבֵשׁ אֲרַל הַכָּבֵשׁ בְּקִרְקַע עֻזָּרָה סְמוּךְ לְכָבֵשׁ וְהֵלֶךְ בְּעֻזָּרָה אַמּוֹת (בְּקִרְקַע עֻזָּרָה) מִן (רַגְל) הַכָּבֵשׁ וַעֲדָין רְחוּק הוּא [מְקוֹם הַדָּשָׁן] מִן הַמַּעֲבָח כ' אַמּוֹת דְּשְׁלֹשִׁים אַמּוֹת הָיָה הַכָּבֵשׁ תוֹפֵס בְּקִרְקַע עֻזָּרָה (וְהֵלֶךְ כַּעֲשֶׂר אַמּוֹת מִן הַכָּבֵשׁ וַעֲדָין רְחוּק הוּא מִן הַמַּעֲבָח עֲשָׂרִים) אֲלָכָא דַּמ"ד לֹא הָיָה לָהּ יָסוּד לְמַזְבֵּחַ כָּלָל וְקָרַן דְּרוּמִית מִזְרְחִית לֹא הָיָה לָהּ יָסוּד וּפְלִיגִי בָּהּ בְּזָבָחִים (דף נד.) יֵשׁ אוֹמְרִים לֹא הָיָה לָהֶם יָסוּד לְתַן דְּמִים עַל אוֹתוֹ יָסוּד אֲבָל יָסוּד הָיָה לְמַזְבֵּחַ וְאִלְפָּה הָיָה הַכָּבֵשׁ תוֹפֵס בְּקִרְקַע עֻזָּרָה ל' וְהֹא דַתַּנָּן הַכָּבֵשׁ שְׁלֹשִׁים וְשָׁתִים שֶׁהָיָה מִתְפַּשֵּׁט עֲדָין ב' אַמּוֹת לְמַעֲלָה עַל אֲמָה וְסוּד וְעַל אֲמָה סוּבָב הָרִי שְׁלֹשִׁים וְשָׁתִים וְאִיכָא לַמ"ד לֹא הָיָה לוֹ יָסוּד

כָּלל וְאִלְפָה תוֹפֵס הַכָּבֵשׁ בְּקִרְקַע עוֹד שְׁלֹשִׁים וְאַחַת וּמִתְפַּשֵּׁט עֲדָין אֲמָה אַחַת עַל הַסּוּבָב הָרִי בֵּין הַכַּל ל"ב: צַבַּר הַגָּחָלִים ע"ג הָרֹצָפָה רְחוּק מִן הַכָּבֵשׁ ג' טַפָּחִים צַבַּר דְּבַתִּיב וְשִׁמּוֹ וְאִמְרִינָן וְשִׁמּוֹ שָׁלָא וְפִזֹּר וּא"ת הָא בְּעִינָן וְשִׁמּוֹ אֲרַל הַמַּעֲבָח וְגוּי' דְּכָבֵשׁ בַּמַּעֲבָח לְכָל מַלְי מ"מ הָיָה לָנוּ לְקַרְבּוֹ אֲרַל הַמַּעֲבָח וְעֲדָין הוּא רְחוּק מִן הַמַּעֲבָח עֲשָׂרִים אַמּוֹת אֲמַר לִי רַבִּי דְּמֹנְהִלֵּךְ דְּבַתִּיב בְּמוֹרָאָה וְנוֹצֵה דִּיקוּיָן דְּבַתִּיב בְּמוֹרָאָה וְנוֹצֵה (וַיִּקְרָא א':ט"ו:י"ז) וְהִשְׁלִיךְ אֹתָהּ אֲרַל הַמַּעֲבָח קִדְמָה וְקוּם לְהוֹ לְרַבְּנָן דְּלֹא מְקַרֵּי הִשְׁלָכָה בַּחוּת מַעֲשָׂרִים אַמּוֹת וְשַׁעֲר ח' אַמּוֹת רַחֵב דְּעוֹלֶת הָעוֹף הִיא נַעֲשִׂית עַל קֶרֶן דְּרוּמִית מִזְרְחִית הַלָּכֵן מֵשִׁיחַ אֶת הַדָּשָׁן רְחוּק מִן הַמַּעֲבָח עֲשָׂרִים אַמּוֹת מְקוֹם שְׁנוֹתָנִין עַם מִקְרָא וְנוֹצֵה וְדָשָׁן מַזְבֵּחַ הַפְּנִימִי וְדָשָׁן הַמְּנוּקָה וְכָל אֵלּוּ נִבְלָעִים בְּמִקְוִימָן אֲבָל תְּרוּמַת הַדָּשָׁן נ"ל דְּלֹא הָיְתָה נִבְלָעִת מִזְאֲמָרֵינָן בְּיוֹמָא (דף כא.) עֲשָׂרָה נָסִים נַעֲשׂוּ לְאִבּוּתֵינוּ כּו' וּפְקֻדֵּינָן וְתוֹ יוֹכִיָא וְהָאִמַּר אֲבִי מְרָאֵת הָעוֹף וְדָשָׁן מַזְבֵּחַ הַפְּנִימִי וְדָשָׁן הַמְּנוּקָה נִבְלָעִין בְּמִקְוִימָן וְאִם אִימָא דְּתְרוּמַת הַדָּשָׁן כִּמּוֹ כּוּן נִבְלָעִת ה"ל לֹאחֲשׁוּבָה וְאִמְרִינָן בְּכִרְיִיתוֹת (דף ו.) וְשִׁמּוֹ מִלְמַד שְׁטַעוּנִין גְּנוּיָה דְאִסּוּר לְהַגּוֹת מִתְרוּמַת הַדָּשָׁן: גַּמ' וּמִי הוּא אֲכַסְדָּרָאוֹת בְּעֻזָּה הַשֹּׁמֵא קֹא סִלְקָא דְעָתָא אֲכַסְדָּרָאוֹת שֶׁל עַן הָיוּ יוֹלָכִין פְּרִיךְ וּמִי הוּוּ אֲכַסְדָּרָאוֹת כּו' בְּעֻזָ

מסורת הש"ס
א ויקרא רבה; ספרא ויקרא דבורא דדבּה פרק ו ד ב זבחים נח. ג חולין צ: ד משנה מדות
 תורה אור השלם

אָנה אַנחנו עלים אחינו הטטוי את־לבנו לאמר עם גדול וְרַם טמונו ערים גדלות ובצורת פְּשָׁמִים וּבְדִבְיָנוּ עֲנָקִים רִאיוֹנו שֶׁם [דברים א, כח]

שמע וְשָׂרָאֵל אִתָּה עֶבֶר הָיִים אֶת־הַיַּרְדֵּן לְבֹא לְרִשֵּׁת גּוֹיִם גְּדֻלִּים וְעַצְמִים מִמֶּנּוּ עָרִים גְּדֻלֹת וּבְצֻרֹת בְּשָׁמִים [דברים ט, א]

וַיַּעַל כָּל־הָעָם אַחֲרָיו וְהָעָם מִחֻלְלִים בַּחֲלָלִים וּשְׂמָחִים שִׂמְחָה גְדוֹלָה וַתִּבְקַע הָאָרֶץ בְּקוֹלָם [מלכים א א, מ]

לא נתעצל כהן מלהוציא את הדשן אע"ג דנזי הוא למעבח כפיש עליו דשן הרבה אפ"ה כשהגיע העת לפנות את הדשן לא נתעצל כהן להוציא את הדשן מי שמטול עליו לעשות:

החלו משליו בגזירין לאחר שהסירו האפר ונתנוהו לתפוח שבאמצע המעבח והיה מקום המערכה פנוי לקח גזרי עצים חתוכין ודבקין ממנו דאמרינן כל ען שנמצא בו תולעת פסול לגבי המעבח: והשתא שואל ומשיב לעצמן ובי כל העצים פשרים הן: כל העצים פשרים כלומר רב עצים פשרים: חזן משל זית ושל גפן כגמ' מפרש טעמא: ואף על פי שרב עצים פשרים באלו רגילין במרכווית חריות ונענפים לפי ששורפים יותר ואין משליו עשן רבכל אילנות וקנים אינן נוהין לשקר כמנו אילנות בחורים א"י לית בהו פשרים בבחורים כמנו בקנקים: עצי גמנו עצים שדולקין כמנו גר: סדר את המערכה גדולה אותו שזכה בתרומת הדשן כדמוכח ביומא (דף כב.) דתנן התם מי שזכה בתרומת הדשן חזפה בסמור מערכה ובשני גזירין והא דקתני לעיל החלו משליו בגזירין הס מסמינן לו שהיו משלים את העצים והוא היה מסדרן: מנחה כלפי מנחה היה מסדר שהרי התפוח היה באמצע המעבח והוא לא היה מסדר העצים בצד מנבח הפנימי מערבית אלא ברוח מנחתית של המעבח דרך ביאתו למעבח: וחסיתה למנחה מראה היה עושה למערכה כמין חלון גבי מנחה שתהא הרוח מנשבת בו הרוח בא דרך שער מנחה ומנשב סס: וכלשי הגזרין העצים הפנימים נוטעין בתפוח שהוא באמצע המעבח: וקוח היה בין הגזירים בין סדרי העצים היו (העצים) מניחין רוח: שהיו מניחין האלימא עצים דקין משם דרך אותו רוח ונדלקים הגדולים על וזי הקטנים והצמת האלימא נקחא לן (וימא דף כד:) מערכבו עצים על האש דהכי תאמר ונתנו בני אהרן הכהנים אש על המעבח ואח"כ ושרכו עצים דקין על

האש: בפרו משם עצי תאנים ופס לפי שהיו צריכים שכתו לגחלים ולשפאס על המעבח הפנימי ולהקטיר סס קטרת היו בוררים ופס שיעשו גחלים טובים ולא אפר: המערכה של קטרת אחר סדור מערכה גדולה כדמוכח ביומא בשמעתא דאבאי (דף לג.) וביומא מפיין דבעינן שמי מערכות אחת לאברים ואחת לקטרת ונתנוהו על המעבח החיצון דאמרינן על מנחה זו מערכה גדולה ואש על המעבח תוקד בו זו מערכה שניה של קטרת: כנגד קרן דרומית מערבית של מנבח החיצון ומשוך לצד צפון להרחיקו מן הקרן ד' אמות דקסבר האי תנא בגמא מנבח בצפון ואין מן המנבח נגד הפתח אלא חמש אמות שהרי ההיכל ממצע ועומד באמצע העזרה וי' אמות פתחו של היכל יש מאותו עשר אמות חמש מן הדרום וחמש מן הצפון הרי חמש אמות מן המנבח נגד חמש אמות צפונית פתחו של היכל ושרבע אמות שריצה להרחיק מן הקרן מערבית ושרצה להמשיך אותו על קרן דרומית לפי שבאותו ארבע אמות אי אתה יכול לסדר המערכה לפי שהם אמה וסוד ואמה סובב ואמה קרנות ואמה הלון רגלי כהנים סביב המערכה דקדש שתבא אלע המערכה שתוכל לסדר המערכה כלפי המעבח ארבע אמות ולמדך שבאמה חמישית תסדר בגם אותה האמה שגין היא נגד הפתח שאם תרחיק יותר מאותה אמה ומקרב יותר לצד צפון בגוון באמה ששית או שבישית תו ליבא פתח ואנן בשינן שיעשה המערכה נגד פתח ההיכל דגמרו מגחלים של יום הפפורים שנוטלין מן המעבח החיצון וביאותו צד שהוא לפני ה' דאינו בקרן מערבית דכתיב ולקח מלא המחמה גחלי אש מעל המעבח מלפני ה' ואמרינן (וימא דף מה:ׁ) איחיו מנבח שמקצתו לפני ה' ואין כלו לפני ה' הני אומר זה המעבח החיצון וכתוב בה לפני ה' דכל הנוטל מחיצון מבחוץ לגתן פנימי בפנים אין נוטל אלא בסמוך שאין לפנים סמוך הימנו בצד שהוא כנגד הפתח שאין קרוב לפתח יותר מאותו הצד: בעומד ה' סאין גחלים לפי אמר חמש סאין גחלים היו נותנין שם עצים דך שצרו לחיות בתוכו בראש המעבח כשהוא חול מחמה של ארבעה קבין ברוח ולדך צריך שני פלים לפי שלא היה חותה בשל זהב כדאמר ביומא (דף מד:ׁ) שהתורה חסה על ממונן של ישראל ובכלי של כסף שהיה חותה לא היה יכול להכניס הגחלים בפנים דגנאי הוא להכניס כלי כסף בפנים שאין עניות במקום עשירות וגם צריך שיהא אותו שמכניס בפנים קטן יותר לפי שלא היה יכול לערות אותו של כסף בשל זהב שלא יכלו מן הגחלים לארץ הלך חותה בשל ארבע קבין ומערה בשל שלשה קבין והניו דתנן לקמן ונפסז ממנו כקב גחלים מכבדן לאמה וצריך להכניס כלי מלא בפנים דכתיב (ויקרא ט"ז:ׁ"ב) ולקח מלא המחמה גחלי אש וגו': ובשפת שצריך להקטיר באותו מערכה שני בצידי לבונה מוסיפין שלש סאין בעומד שמונה סאין: ששם נותנין בצידי לבונה ולהקטיר הבציבין במערכה גדולה א"א דמפרשינן בגבחים (דף נח:ׁ) דכל הנוטל בפנים לתנן בחוץ אינו נותן אלא בסמוך שאין לפנים הימנו וגמרינן משרים והכי פי' כל דבר השגול מבפנים בגוון בצידי לבונה כדי לתת על המעבח החיצון אינו נותן על מנבח החיצון אלא באותה קרן שהוא סמוך לפנים שאין לו קרן סמוך יותר ממנו וטעמא מאי דגמרינן משרים שרי דמים הפנימים שנתנין על יסוד מערבית כדכתיב אל יסוד מנבח (החיצון) העלה אשר פתח אהל מועד: האברים והפגרים שלא נתעבלו מבשרב שאמרונו למעלה שהם סדורים על הכפש מחזירן למערכה נראה לי לאחר שהקטירו אברי תמיד ואין שום דבר יכולין להקטיר במערכה זו דקדם אברי התמיד דכתיב (ויקרא ו'ה') וערך עליה העולה עולה ראשונה ובמסקת יומא אמרינן מניו לאברים ופגרים שלא נתעבלו מבשרב שפוקרין אותו ע"ג האש כדי שלא יפסלו בלינה ואחר מערכה גדולה וסדרם ויקטירם שנאמר (שם) אשר תאכל האש את העלה על המנבח כלומר דבר שהתחיל האש ללכלב מבשרב העולה על המנבח שם אותו על העולה אברי תמיד על המנבח כמערכבו שלו בסוף פרק טרף בקלפי (וימא מה.) וביומא מפרש בשמעתא דאבאי (דף לג.) דאחר שסדרו שמי מערכות בא עוד אותו כהן שזכה שסדר את המערכה ומסדר שני גזרי עצים דאמרינן מי שזכה בתרומת הדשן חזפה בסמור מערכה ובשני גזרי עצים ואחר סדור שני גזרי עצים וגשון מנבח והזהב והטבת ה' נרות וזם התמיד כו' כדרך שהם סדורין לשם הס נעשים: הצינו שמי מערכות באש לאחר שסדרו שני גזרי עצים: וקרו ובאו להם ללשכת הגזית שהיא קרובה לעזרה להטיל פיסות וטעמא בלאשר פרשמי לעיל שלא היו יכולים לפסם בעזרה לך. צריכים ללכת ללשכת הגזית שהיא חוצה קדש וחוצה חול ומישיבין במקום התקדש דכתיב בבית אליהם והאלך ברגש (תהלים נ"ה:ט"ו): גמ' אמר רבא גזמא לשלש מאות בור כלומר מלתא בעגלמא הוא דקאי ולאוי דוקא דמעולם לא היעי לשלש מאות בור דמקום המערכה לא היתה יכולה להחזיק שלש מאות בור: השקו את התמיד בכום של זהב משנה היא לקמן שמשקין את התמיד כדי שיהא נוח להפשיט ומשום גזמא נקט הא: דברה תורה לזון הבאי באלם שריצה לחזק דבריו: רבכל התם איי עניות במקום עשירות ולא גזמא דכל מעשיהם בעשר ובשכרה: גפן של זהב היתה עומקת על ראש ההיכל דבר של זהב העשוי גמין גפן ומקלה על גבי כלונסות של ארץ כשין לזיות של גפן מגביהין אותה על גבי עמודין של ארץ ולא עבדי אלא תטוע לך האשקה כל ען (דברים ט"ז:ׁ"כ"א) דזה אינו בגין: וכל מי שמתנגב עלה או בקגיר או אפסול של זהב מביא ומעלה בה:

ראוהו אחיו פרק שני תמיד

"לא נתעצל כהן מלהוציא את הדשן.
"^(נזב)החלו מעלין בגזירין לסדר את המערכה. וכי כל העצים פשרין למערכה הו? כל העצים פשרין למערכה חוץ משל גפן ושל זית. אבל באלו היו רגילין: במרביות של תאנה, של אגוז, ושל עץ שמן. 'סידר את המערכה גדולה מזרחה, וחסיתה מזרחה. וראשי גזירין הפנימים היו נוגעין בתפוח. וריוח היה בין הגזירים, שהיו מציתים את האלימא משם.
"^(כ)בפרו משם עצי תאנה ופס, סידר את המערכה שניה לקטורת כנגד מערבית דרומית, משוך מן הקרן כלפי צפון ארבע אמות. "
"בעומד חמש סאין גחלים. ובשבת – בעומד שמונה סאין גחלים. ששם היו נותנים שני בצידי לבונה של לחם הפנים.
"
האברים והפגרים שלא (היו) נתעכלו מבשרב, מחזירין אותן למערכה, והציתו שתי מערכות באש. ירדו ובאו להם ללשכת הגזית.
"^(ג)גמ' אמר רבא: גוזמא. השקו את התמיד בכום של זהב, אמר רבא: גוזמא. אמר רבי אמי: דברה תורה לשון הבאי, דפרו נביאים לשון הבאי, דפרו חכמים לשון הבאי. דברה תורה לשון הבאי – דכתיב: "ערים גדלות ובצורת פשמים", בשמים סלקא דעתך?! אלא גוזמא. דפרו חכמים לשון הבאי – הא דאמרן: תפוח, והשקו את התמיד בכום של זהב. דפרו נביאים לשון הבאי – דכתיב: "(וכל עם הארץ) מחללים בחללים וגו' ותבקע הארץ לקולם". אמר רבי ינאי בר נחמני, אמר שמואל: בשלשה מקומות דפרו חכמים בלשון הבאי, ואלו הן: תפוח, גפן, ופרכת. לאפוקי מדרבא, דתנן: השקו את התמיד בכום של זהב, ואמר רבא: גוזמא, קא משמע לן: הני – אין, התם – לא. אין עניות במקום עשירות.^(ד) תפוח – הא דאמרן. גפן – דתנא: גפן זהב היתה עומדת על פתח ההיכל, ומוקלה על גבי כלונסות, וכל מי שמתגבד עלה

או

האש: בפרו משם עצי תאנים ופס לפי שהיו צריכים שכתו לגחלים ולשפאס על המעבח הפנימי ולהקטיר סס קטרת היו בוררים ופס שיעשו גחלים טובים ולא אפר: המערכה של קטרת אחר סדור מערכה גדולה כדמוכח ביומא בשמעתא דאבאי (דף לג.) וביומא מפיין דבעינן שמי מערכות אחת לאברים ואחת לקטרת ונתנוהו על המעבח החיצון דאמרינן על מנחה זו מערכה גדולה ואש על המעבח תוקד בו זו מערכה שניה של קטרת: כנגד קרן דרומית מערבית של מנבח החיצון ומשוך לצד צפון להרחיקו מן הקרן ד' אמות דקסבר האי תנא בגמא מנבח בצפון ואין מן המנבח נגד הפתח אלא חמש אמות שהרי ההיכל ממצע ועומד באמצע העזרה וי' אמות פתחו של היכל יש מאותו עשר אמות חמש מן הדרום וחמש מן הצפון הרי חמש אמות מן המנבח נגד חמש אמות צפונית פתחו של היכל ושרבע אמות שריצה להרחיק מן הקרן מערבית ושרצה להמשיך אותו על קרן דרומית לפי שבאותו ארבע אמות אי אתה יכול לסדר המערכה לפי שהם אמה וסוד ואמה סובב ואמה קרנות ואמה הלון רגלי כהנים סביב המערכה דקדש שתבא אלע המערכה שתוכל לסדר המערכה כלפי המעבח ארבע אמות ולמדך שבאמה חמישית תסדר בגם אותה האמה שגין היא נגד הפתח שאם תרחיק יותר מאותה אמה ומקרב יותר לצד צפון בגוון באמה ששית או שבישית תו ליבא פתח ואנן בשינן שיעשה המערכה נגד פתח ההיכל דגמרו מגחלים של יום הפפורים שנוטלין מן המעבח החיצון וביאותו צד שהוא לפני ה' דאינו בקרן מערבית דכתיב ולקח מלא המחמה גחלי אש מעל המעבח מלפני ה' ואמרינן (וימא דף מה:ׁ) איחיו מנבח שמקצתו לפני ה' ואין כלו לפני ה' הני אומר זה המעבח החיצון וכתוב בה לפני ה' דכל הנוטל מחיצון מבחוץ לגתן פנימי בפנים אין נוטל אלא בסמוך שאין לפנים סמוך הימנו בצד שהוא כנגד הפתח שאין קרוב לפתח יותר מאותו הצד: בעומד ה' סאין גחלים לפי אמר חמש סאין גחלים היו נותנין שם עצים דך שצרו לחיות בתוכו בראש המעבח כשהוא חול מחמה של ארבעה קבין ברוח ולדך צריך שני פלים לפי שלא היה חותה בשל זהב כדאמר ביומא (דף מד:ׁ) שהתורה חסה על ממונן של ישראל ובכלי של כסף שהיה חותה לא היה יכול להכניס הגחלים בפנים דגנאי הוא להכניס כלי כסף בפנים שאין עניות במקום עשירות וגם צריך שיהא אותו שמכניס בפנים קטן יותר לפי שלא היה יכול לערות אותו של כסף בשל זהב שלא יכלו מן הגחלים לארץ הלך חותה בשל ארבע קבין ומערה בשל שלשה קבין והניו דתנן לקמן ונפסז ממנו כקב גחלים מכבדן לאמה וצריך להכניס כלי מלא בפנים דכתיב (ויקרא ט"ז:ׁ"ב) ולקח מלא המחמה גחלי אש וגו': ובשפת שצריך להקטיר באותו מערכה שני בצידי לבונה מוסיפין שלש סאין בעומד שמונה סאין: ששם נותנין בצידי לבונה ולהקטיר הבציבין במערכה גדולה א"א דמפרשינן בגבחים (דף נח:ׁ) דכל הנוטל בפנים לתנן בחוץ אינו נותן אלא בסמוך שאין לפנים הימנו וגמרינן משרים והכי פי' כל דבר השגול מבפנים בגוון בצידי לבונה כדי לתת על המעבח החיצון אינו נותן על מנבח החיצון אלא באותה קרן שהוא סמוך לפנים שאין לו קרן סמוך יותר ממנו וטעמא מאי דגמרינן משרים שרי דמים הפנימים שנתנין על יסוד מערבית כדכתיב אל יסוד מנבח (החיצון) העלה אשר פתח אהל מועד: האברים והפגרים שלא נתעבלו מבשרב שאמרונו למעלה שהם סדורים על הכפש מחזירן למערכה נראה לי לאחר שהקטירו אברי תמיד ואין שום דבר יכולין להקטיר במערכה זו דקדם אברי התמיד דכתיב (ויקרא ו'ה') וערך עליה העולה עולה ראשונה ובמסקת יומא אמרינן מניו לאברים ופגרים שלא נתעבלו מבשרב שפוקרין אותו ע"ג האש כדי שלא יפסלו בלינה ואחר מערכה גדולה וסדרם ויקטירם שנאמר (שם) אשר תאכל האש את העלה על המנבח כלומר דבר שהתחיל האש ללכלב מבשרב העולה על המנבח שם אותו על העולה אברי תמיד על המנבח כמערכבו שלו בסוף פרק טרף בקלפי (וימא מה.) וביומא מפרש בשמעתא דאבאי (דף לג.) דאחר שסדרו שמי מערכות בא עוד אותו כהן שזכה שסדר את המערכה ומסדר שני גזרי עצים דאמרינן מי שזכה בתרומת הדשן חזפה בסמור מערכה ובשני גזרי עצים ואחר סדור שני גזרי עצים וגשון מנבח והזהב והטבת ה' נרות וזם התמיד כו' כדרך שהם סדורין לשם הס נעשים: הצינו שמי מערכות באש לאחר שסדרו שני גזרי עצים: וקרו ובאו להם ללשכת הגזית שהיא קרובה לעזרה להטיל פיסות וטעמא בלאשר פרשמי לעיל שלא היו יכולים לפסם בעזרה לך. צריכים ללכת ללשכת הגזית שהיא חוצה קדש וחוצה חול ומישיבין במקום התקדש דכתיב בבית אליהם והאלך ברגש (תהלים נ"ה:ט"ו): גמ' אמר רבא גזמא לשלש מאות בור כלומר מלתא בעגלמא הוא דקאי ולאוי דוקא דמעולם לא היעי לשלש מאות בור דמקום המערכה לא היתה יכולה להחזיק שלש מאות בור: השקו את התמיד בכום של זהב משנה היא לקמן שמשקין את התמיד כדי שיהא נוח להפשיט ומשום גזמא נקט הא: דברה תורה לזון הבאי באלם שריצה לחזק דבריו: רבכל התם איי עניות במקום עשירות ולא גזמא דכל מעשיהם בעשר ובשכרה: גפן של זהב היתה עומקת על ראש ההיכל דבר של זהב העשוי גמין גפן ומקלה על גבי כלונסות של ארץ כשין לזיות של גפן מגביהין אותה על גבי עמודין של ארץ ולא עבדי אלא תטוע לך האשקה כל ען (דברים ט"ז:ׁ"כ"א) דזה אינו בגין: וכל מי שמתנגב עלה או בקגיר או אפסול של זהב מביא ומעלה בה:

כט.

עין משפט בר מצוה
--

א מיי' פב' מהל' תמידים ומוספין הל' יד:

ב מיי' פב' מהל' תמידים ומוספין הל' ב:

ג מיי' פז' מהל' איסורי המזבח הל' ג:

ד מיי' פב' מהל' תמידים ומוספין הל' ז:

ה מיי' פב' מהל' תמידים ומוספין הל' ח:

ו מיי' פב' מהל' תמידים ומוספין הל' ה:

ז מיי' פד' מהל' תמידים ומוספין הל' א:

ח מיי' פו' מהל' תמידים ומוספין הל' א:

רבינו גרסום

מיימו לא נתעצל כו'. ומי האו אכסדרה בעזרה האי דפריך קס"ד דכאכסדרא עמודים של עץ מירי:

והקטא ר' אלעזר אומר כו'. שנאמר לא תטוע לך אשרה (כל עץ) בכב מקום וכל עץ בעלמא אלע מזבח לא ליהוי הכי משמע קרא:

אמר רב כסדא באכסדרה של כנין. של עמודים אכנים לא אסרה תורה:

הסקו את התמיד בכום של זהב. כדי שיהא נוח להתפשט עורו. כשל זהב היינו נחמא: סליק

אין עניות במקום עשירות. וברור דשל זהב איי:

כּט:

עין משפט
גור מצורח

א מייז' פו' מהל' כלי המקדש והעובדיו בו הל' טז:

רבינו גרשום

ומשמונים ושתים ריבוא (כיצד) היתה נעשית:

ושלש מאות כהנים מטובלין אותה. כשנמרת היינו נחמאל:

וכי כל העצים כשרים למערכה היו כל העצים כשרים מן משל זית ונפון עץ שמן קמן בלעז הני זית ונפון:

מאי טעמא לא משום דקטמי. שעשין עשן ויותר ממי:

משום יישוב ארץ ישראל. שלא להחריב גפנים. ועץ זיתם של ארץ ישראל. הניתנין להיות אל בלא עשן שלא לתר כשמשמין נעשין אל מאי נינהו הני דיקרי שפיר ולא קטרי ואלין מיקטרי:

וכי כל העצים כשרין כו'. בשלמא למ"ד משום דקטמי כהא קא מופלגי תנא דמתניתין ור' אלעזר דמוסוף דתנא דמתניתין דלא תנא הני של מווש ושל אלון קסבר אע"ג דלא קטמי מגואי מתיכן כיון דקטרי מאבדאי מקלופתין לא מיייתין:

ור' אלעזר סבר. כיון דלא קטמי מגואי כו':

אלא למ"ד משום ישוב ארץ ישראל. לטעמיה אמאי מוסוף ר' אלעזר הני אטו דקל מי לית ביה משום ישוב א"י:

אמר נך ולטעמיה תאניה. דקמי אכל באלו רגילים במורכיות של תאניה מי לית ביה כו':

מיוש. לא איתפרש נן אי זה מין הא:

ראוהו אחיו פרק שני תמיד

שְׁלֹשׁ מֵאוֹת כְּהֻנִּים לְפָנֶיהָ גִּזְמָא הִיא דְּאִם הִיתָה טַעוּנָה כָּל כֶּךָ שְׁצַרְכִּיהָ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת כְּהֻנִּים לְפָנֶיהָ תִּשְׁבֵּר וְכָל כֶּךָ לֹא הָיוּ מִמֵּתֵינִים: פְּרַכְתָּ עֲבִיָה טַפַּח וְעַל שְׂבָעִים וּשְׁמֹנֶים יִימָיו לַיִּיז"ש נִחְרָגְתָּ: וְעַל כָּל יוֹמָא וַיִּימָא עֲשִׂירִים וְאַרְבַּע חוּטִין שְׂזָרִין מְחַבְּרִין יָחַד וַיּוֹמָא (זף עא:): נִפְתָּא לֵן מִקְרָא דְּכָל חוּט כְּפֹל שָׁשָׁה כָּל מְקוֹם שְׁנִיחָמַר שֶׁשׁ לְלִמְדָךְ. שְׁיָהָא הַחוּט כְּפֹל שָׁשָׁה: אֲרָכָה אֲרָבָעִים אַמּוֹת גְּבֵהַּ הַפְּרָכָת אֲרָבָעִים אַמָּה וְרַחֲבָה עֲשָׂרִים אַמָּה לְהַבְדִּיל בֵּין הַהִיכָל לְקִדְשֵׁי קִדְשִׁים כְּדִכְתִּיב (שְׁמוֹת וַהֲבִדְיָלָה הַפְּרָכָת לָכֶם בֵּין הַהִיכָל וּבֵין קִדְשׁ הַקִּדְשִׁים וּכְדִמְוֹכַח בְּתוּבָסְתָא דְּבִאֲוִתוֹ פְּרָכָת שְׁפָרוּסָה שְׁמָה מִיָּרִי וְחָלַל הַהִיכָל כְּלוּמַר וְגָבֹהּ הִיָּה אֲרָבָעִים אַמָּה בְּדִמְוֹכַח בְּמַסְכַּת מוֹתוֹ (זף לו:). שְׁגֵבָה הַהִיכָל אֲרָבָעִים וְרַחְבּוֹ עֲשָׂרִים: וּמַשְׁמוּנִּים וּשְׁמֹנֶים רִבּוּא הִיתָה נַעֲשִׂית וְעִרּוֹת שְׁלָא בָּאוּ עֲצִין לְכָלל נְדוּת מִתַּעֲסָקוֹת דֵּה שְׂרוּצִים לַעֲסֹק דֵּה בְּטֹהֲרָה וּכְדִאֲמַרִינוּ בְּעֵלְמָא נָשִׁים הָאוֹרְגוֹת בְּפִרְכָת נוֹטָלוֹת שְׂכָרָן מִתְרִימוֹת הַלְשָׁפָה: וּשְׁמֹנֶים עוֹשִׁים בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה שְׁצָרִיךָ ב' פְּרוּכוֹת כְּנָגַד אַמָּה טַרְחָסִין שְׂבָבִית שְׁנִי לֹא יָכֹלוּ לַעֲשׂוֹת אַמָּה טַרְחָסִין בְּדִמְוֹכַח בְּבִבָא בְּתַרָא בְּתַחֲלֹתוֹ (זף ג:). לָךְ עָשׂוּ שְׁמֵי פְּרוּכוֹת וַיַּנְפִּסִין הַשְׁמֵי פְּרוּכוֹת אַמָּה שְׁהָיו מִתַּעֲסָקִין בְּכָל שָׁנָה וַיַּנְטִלוּן אֵלֶּה מִן הַפְּתַח וַיַּמְיַחוּן לַחֲרִים כְּנָגַד הַפְּתַח: וְשְׁלֹשׁ מֵאוֹת כְּהֻנִּים מְטַבְּלִין אוֹתָהּ נִרְאָה לִר' לֹאֲחֵר עֲשִׂיתָה לְפִי שְׂאִי אֶפְשָׁר לְאַרְגֹּן בְּטֹהֲרָה שְׁלֵא תִהְיִי נִדְּהָ אַחַת מִן הַנָּשִׁים הָאוֹרְגוֹת דֵּה וּשְׁמָא פְּרָכָה נִדְּהָ וְלֹאֹו אֲדַעֲתָה הַלֵּכְךָ מְטַבְּלִין אוֹתָהּ קִדְשׁ שְׁנִיפְרָשׁוּהוּ וְגַג הַפְּתַח וְהַשְׁתֵּא לְפִי מַה שְׁפִרְשָׁתִי אֶפְרֵשׁ כָּל סַדֵּר הַפְּרָכָת מִתַּחֲלֹתוֹ וְעַד סוּפּוֹ לָשׁוֹן אַחֵר אֲרָכָה אֲרָבָעִים אַמָּה וְרַחֲבָה עֲשָׂרִים אַמָּה וּשְׁמֹנֶים עוֹשִׁים בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה ב' פְּרוּכוֹת גְּבֵהָ וְרַחֲבָן כְּשַׁעוֹר זֶה לְהַבְדִּיל בֵּין קִדְשֵׁי

הַקִּדְשִׁים לְהִיכָל שְׁהִיָּה גְבֵהַּ הַהִיכָל תְּחַלְלֵו בְּדִמְפָּרָשׁ בְּמַסְכַּת מוֹתוֹת וְשְׁמֵי פְּרוּכוֹת הָיוּ שֶׁס כְּנָגַד אַמָּה טַרְחָסִין שְׂבָבִית שְׁנִי לֹא יָכֹלוּ לַעֲשׂוֹת אַמָּה טַרְחָסִין לְהַבְדִּיל שֶׁס לְפִי שְׁהִיָּה גְבִיָּהּ יוֹתֵר מִמָּאָה אַמָּה וְחוּמָה רַחֲבָה אַמָּה אֵינָה יְכוּלָה לְסַבֵּל חוּמָה גְּבִיָּהּ כָּל כֶּךָ וְלִהְרָחִיב הַחוּמָה אִי אֶפְשָׁר דִּהְסֵב בְּכַתָּב לְבֹן עָשׂוּ שְׁמֵי פְּרוּכוֹת לְהַזְחִיף הָאִמָּה וְאִין נִרְאָה לִי לִינמַר שְׂאוֹתֵן שְׁמֵי פְּרוּכוֹת הִיָּה כָּל אֶחָד עָבִיו טַפַּח לְפִי שְׁצָרִיךְ הַכֹּהֵן לְהֵלֵךְ בֵּין אוֹתֵן שְׁמֵי פְּרוּכוֹת וְאִם הִיָּה עָבִיו מְטַפַּח א"כ לֹא הִיָּה בִּינְיָהֶן אֱלָא שְׁלֵשָׁה מְטַפַּחִים וּבְרַחֲב שְׁלֹשׁ מְטַפַּחִים לֹא הִיָּה יְכוּל לְהֵלֵךְ הַלֵּכְךָ נִרְאָה לִי כִּמּוֹ שְׁפִרְשָׁתִי: הֵנִי מֵאִי טַעֲמָא מַפְגִּי מַה אִין מְבִיאִין שֶׁל זִית וְשֶׁל גֶּפֶן: אֲמַר רַב כְּפָא מִשׁוֹם דְּקַטְרִי כְּלוּמַר יֵשׁ בְּהֹן קִשְׁרִים וּבְשָׂבִיל הַקִּשְׁרִים אִין שׁוֹרְפִים וְכֵּה וּמַעֲשֵׂה עָשׂוּ וְאִין זֶה מוֹדוֹ שֶׁל מְקוֹם לְהַעֲלוֹת עֲצִים שְׂאִין שׁוֹרְפִים וְכֵּה לְמַצֵּב וּרְחִיבָה לְדַבֵּר דְּאִמְרִי' בְּפִסְקִים בְּפָרָק בִּיצַד צִוְּיִן בְּתַחֲלֹתוֹ (זף עז:). בִּינֹן דְּאִית דֵּה קַטְרִי מַפְקִי מֵאִי וְאִמְרִינוּ בְּעֵלְמָא (תַּעֲשִׂית כה: ב"ה פא. ב"ב כ:): בְּקֻיָּם וּבְגִפְנִים מִן הַשְּׁהַק וּלְמַעֲלָה קִשְׁרִי: רַב אַחָא בַר יַעֲקֹב אֲמַר מִשׁוֹם יִשׁוּב אֶרֶן יִשְׂרָאֵל וְזִאי טַעֲמָא קְאָמַר דְּמַשׁוֹם קִשְׁרִים הֵם כְּסוּלִים אֱלָא אִפִּי' בָּלֹא טַעַם קִשְׁרִים בְּשָׂבִיל דְּבַר אַחֵר הָיוּ מְיַחוּן וְאִתְּהוּ מַשׁוֹם יִשׁוּב אֶרֶן יִשְׂרָאֵל שְׂאִם יִשְׁרָפּוּ הַזִּיתִים וְהַגִּפְנִים לֹא יִמְצְאוּ יוּן לְשִׁמוֹת וְשִׁמֵן לְסוּךְ וְתַקְרַב אֶרֶן יִשְׂרָאֵל וְנִפְתָּא מִנֵּה לְגִידִי דְּאִית לִי דְּמַשׁוֹם תַּקְנֵת יִשׁוּב מְיַחוּן כִּמּוֹ כֹּן כִּמּוֹ שְׁמִיַּחוּן בְּשָׂבִיל הַקִּשְׁרִים דִּהָא דְקַתְנִי מִתְּנִיתוֹן דִּהָיו מְבִיאִין מְרִבּוּיָת שֶׁל תַּאֲנָה בְּתַאֲנָה דְּלֹא עֲבָדָא פִּירִי וּכְדִמְפָּרָשׁ רַחֲבָה וכו') אָבֵל בְּשָׂאֵר תַּאֲנוֹת שְׁהָיו עוֹשִׂין פְּרוּת לֹא הָיוּ מְבִיאִין מַשׁוֹם יִשׁוּב א"י אָבֵל רַב כְּפָא לִית לֵה יִשׁוּב אֶרֶן יִשְׂרָאֵל בְּכָל תַּאֲנוֹת שְׁבַעוּלָם לֹא שָׁנָא עֲבָדָא פִּירִי לֹא שָׁנָא לֹא עֲבָדָא מְבִיאִין וּכְמוֹ שְׁפִרְשָׁתִי אִני צָרִיךְ לִינמַר דְּכִבִּי עֲלֵמָא אִית לֵהוּ טַעַם קִשְׁרִים דִּהָא בְּרִיחָא דְלַחֲמֹן שְׁמִבִּיא הֵש"ם מוֹכִיחָא דְלִיבָא לְפִירוּשֵׁי אֱלָא בְּשָׂבִיל קִשְׁרִים וְלַחֲמֹן אֶפְרָשָׁנָה: הָכִי גְרַסִין לֵה בְּתוֹרַת כְּהֻנִּים עַל הָעֲצִים אֲשֶׁר עַל הָאֵשׁ עֲצִים נִתְּנוּם לְהוֹיֵת אֵשׁ וְכִי כָּל הָעֲצִים בְּשָׂרִים הָיוּ הֵן כָּל הָעֲצִים בְּשָׂרִים הָיוּ חוּץ מִשֵּׁל זִית וְשֶׁל גֶּפֶן ר' חֲלִיעֶזֶר מוֹסִיף אִף שֶׁל מִיֹּשׁ וְשֶׁל אֲלוֹן וְשֶׁל דְּקֵל וְשֶׁל חֲרוֹב וְשֶׁל שְׁקָמָה אָבֵל בָּאלֹן רִגְלִינִן בְּמַרְבּוּיָת שֶׁל תַּאֲנָה וְשֶׁל אֲגוֹן וְשֶׁל עֵץ שֶׁן שְׁמֹן וְהָכִי פִירוּשׁוֹ עַל הָעֲצִים אֲשֶׁר עַל הָאֵשׁ וְאִתְּהוּ עֲצִים שְׁנִיתִינִן מִהֲרָה וְנַעֲשִׂין אֵשׁ: דְּוָרְכִי קוּנִי כִּמּוֹ מְרַבּוּיָת דְּמַתְנִי' קוּנִים הַיּוֹקְרִינוּן שְׁעֲזִין הַאֲלִין בַּחוּר וְלֹא גָּדִלוּ בּוֹ עֲנָפִים כִּי אִם שְׁפִים וְשֵׁלֵשׁ וּבְשָׂבִיל שֶׁהוּא בַּחוּר הוּא שׁוֹרֵף מִהֵר: דְּלֹא קַטְרִי וְאִזֵּי וּמַקְטֹר שְׂאִין בְּהֹן קִשֵּׁר וְאִתְּהוּ קִשֵּׁר שְׁלֵא הֵלֵךְ הַקִּשֵּׁר בְּפִנִּים בְּעִינֵים דְּמַתְנִי' קוּנִים הַיּוֹקְרִינוּן שְׁעֲזִין הַאֲלִין בַּחוּר וְלֹא גָּדִלוּ לִיָּה אא"כ הֵלֵךְ הַקִּשֵּׁר בְּפִנִּים וּבְקוּיָין הָיוּ בְּעִבְרָ: וְכִי כָּל הָעֲצִים בְּשָׂרִים הָיוּ כִּמּוֹ שְׁפִרְשָׁנוּ בְּמַתְנִי': חוּץ מִשֵּׁל גֶּפֶן וְשֶׁל זִית שְׁאִפְלוּ בְּבַחֲרוּתוֹן יֵשׁ בְּהֹן קִשְׁרִים: ר' חֲלִיעֶזֶר מוֹסִיף לֹאִסְרוֹא אִף שֶׁל מִיֹּשׁ וְשֶׁל אֲלוֹן כּו' וְאִזֵּוּ וּמַפְרֵשׁ כְּנָגְתָא. אֱלָא בָּאלֹן הָיוּ רִגְלִים מְלֵתָא דַּת"ק זְמִי הוּא אֱלָא ר' חֲלִיעֶזֶר אֶפְסָקָה: בְּשֵׁלְמָא לְמֵאן דְּאִמַר דְּמַפְרֵשׁ טַעַם הָאִסּוּר בְּשָׂבִיל קִשְׁרִים וְלֹא מִשׁוֹם תַּקְנֵת יִשׁוּב אֶרֶן יִשְׂרָאֵל כִּבֵּר דִּבְהָא פְּלִיגִי ת"י דְּאִסֵּר שֶׁל זִית וְשֶׁל גֶּפֶן וְשֶׁל אֶרֶן יִשְׂרָאֵל שְׁל זִית וְשֶׁל גֶּפֶן הַקִּשֵּׁר הוֹלֵךְ עַד פְּנִים הַלֵּכְךָ לֹא מִיָּתִיב אָבֵל שֶׁל מִיֹּשׁ וְשֶׁל אֲלוֹן וְשֶׁל חֲרוֹב וְשֶׁל שְׁקָמָה וְשֶׁל דְּקֵל הַקִּשֵּׁר אִינוּ אֱלָא בַּחוּן אָבֵל בְּפִנִּים אִינוּ הַלֵּכְךָ מִתְּנִינוּ ור' חֲלִיעֶזֶר כִּבֵּר בֵּן דְּקַטְרִי מְבַרְאִי לֹא מִיַּתִּינוּ וּרְחִיבָה לְדַבְרִי דְּכָל אֵלֹו יֵשׁ בְּהֵם קִשְׁרִים מִדְּפִרְכִּינוּן עַל אוֹתָהּ הַמַּעֲשֶׂה דְּבִיצַד צִוְּיִן אֵת הַפְּסָח מְבִיא שְׁפֹד שֶׁל רִמּוֹן וְתוֹכּוֹ לְתוֹךְ פִּי וּפְרִיךְ וְעִינֵי שֶׁל אֲלוֹן וְשֶׁל דְּקֵל וְחֲרוֹב וְשְׁקָמָה וּמִתְרַצִּין מִשׁוֹם דְּאִית בַּהּ קַטְרִי וּמַפְקִי מִיָּא שְׁמַעֲיָן הֵתִם דְּכָל אֵלֹו אִית בַּהּ קַטְרִי וְאֵע"ג דְּפִרְכִּינוּן הֵתִם וְעִירֵי תַּאֲנָה וּמִתְרַצִּין תַּאֲנָה זְמִי אָבֵב דִּמְחַלְחָל מַפְקִי מִיָּא פִירוּשׁ מִי שְׁנִישׁ בּוֹ מוֹחַ בְּפִנִּים כִּמּוֹ עַן שֶׁל עֲרֵבָה וְשֶׁל אֲגוֹן אֶפְלוּ הָכִי גְבִי עָצִי מַעֲרָבָה הֵם בְּשָׂרִים דִּהֵתִם הֵינוּ טַעֲמָא גְבִי פִסַּח אִין דְּרָךְ לְשְׁפֹד לְחַתְכוֹ לְשָׂעִים אֱלָא מְיַחוּן אוֹתֵוּ עָגוּל כִּמּוֹ שֶׁהוּא גָּדֵל בַּעֲיַד וְאִז הוּא טוֹב לְשְׁפֹד הַלֵּכְךָ אִם הָיוּנו צִוְּיִן בּוֹ פִסַּח וְכֹא הַדְּבָר לִידִי קִלְחוֹן אָבֵל גְּבִי עָצִי מַצֵּבַח דְּרָךְ בְּנִי אֵדָם לַחֲתֹךְ עֲצִים הַעוּמָדִים לְשַׁרְפָּה לְשָׁנִים בְּשָׂבִיל שְׁיִשְׁרָף יוֹתֵר הַלֵּכְךָ בְּשׁוֹחֲתָכֶם לְשָׁנִים (וַיִּסַּר) [וַיִּקַּח] אֵת הַמוֹחַ שְׁמַפְפִּינִים וְכֹן יַעֲשֶׂה בְּעִצֵּי אֲגוֹן: אֱלָא לְמֵאן דְּאִמַר מִשׁוֹם יִשׁוּב אֶרֶן יִשְׂרָאֵל שְׁפֹד בְּשָׂבִיל יִשׁוּב אֶרֶן יִשְׂרָאֵל א"כ הוּא לְדַבְרִי הַיָּלֵךְ שְׁנִיָּה תִנָּא קַמָּא עָצִי דְּקֵל שְׁהִרִי תִנָּא קַמָּא לֹא אִסּוּר אֱלָא שֶׁל זִית וְשֶׁל גֶּפֶן וְשֶׁכֹּפֹא לִיבָא לְפִירוּשֵׁי דְּרַב אַחָא בַר יַעֲקֹב לִית לֵה אִסּוּר מִשׁוֹם קִשְׁרִים דְּאִי לִית לֵה הִיָּה לוֹ לֵהש"ם לְהַקְשׁוֹת אֱלָא לְמ"ד מִשׁוֹם יִשׁוּב אֶרֶן יִשְׂרָאֵל בְּמֵאִי פְּלִיגִי אֱלָא וְזִאי אִית לֵה טַעַם קַטְרִי: וְלִיטַעֲמֹךְ דְּמוֹתְכָתָ לִיָּה מְפִרְיָתָ דְּחוּרַת כְּהֻנִּים אִמָּאִי לֹא אוֹתְבַת מִמַּתְנִי' דְּקַתְנִי דְּבַתַּאֲנָה הָיוּ רִגְלִינִן וְכִי לִית בַּהּ מִשׁוֹם יִשׁוּב אֶרֶן יִשְׂרָאֵל בְּתַמִּיָּה: אֱלָא מֵאִי טַעַם לֹא אוֹתְבַת לִי דְּבַכְרִית דְּבַתַּאֲנָה דְּלֹא עֲבָדָא פִּירִי מִיָּרִי אֶלְבָּא דְּרַב אַחָא בַר יַעֲקֹב כִּי מַקְשָׁת לִי זְמִי מַקְשָׁל בְּרַח דְּקֵל דְּלֹא עֲבָדָא פִּירִי דְּלִית בַּהּ תַּקְנֵת יִשׁוּב גְּלַעֲרָפָה הוּא עוּמַד וְהַמַּקְשָׁה הִיָּה כְּבוֹר דְּאִיבָא הַרְבֵּה תַאֲנִים דְּלֹא עֲבָדָא פִּירִי כִּמּוֹ דְּרַחֲבָה אָבֵל דְּקֵל לִיבָא וְהָא דְּפִרִיךְ מַקְשָׁל וְלֹא פִרִיךְ מִחֲרוֹב מִי לִית בַּהּ מִשׁוֹם יִשׁוּב אֶרֶן יִשְׂרָאֵל דְּקֵל תַּאֲנָה וְאִית וְגַפִּן הַמְּנוּיִין בְּהִרָא דְּאָבֵב דְּחַשְׁבִּי מִנָּאן הַתְּכַב בְּשַׁבַּח אֶרֶן יִשְׂרָאֵל אָבֵל בְּשָׂאֵר פְּרוּת לִיבָא אִסּוּר מִשׁוֹם יִשׁוּב אֶרֶן יִשְׂרָאֵל אֱלָא דְּקֵל וְתַאֲנָה וְחִית וְגַפִּן הַמְּנוּיִין בְּהִרָא דְּאָבֵב דְּחַשְׁבִּי מִנָּאן הַתְּכַב בְּשַׁבַּח אֶרֶן יִשְׂרָאֵל אֱלָא בְּמַתְנִיתוֹן אִמְרִינוּן דְּבַתַּאֲנָה הָיוּ רִגְלִינִן וְכִינֹון דְּבַתַּאֲנָה הָיוּ רִגְלִינִן וְכִי עוֹלִין כָּל כֶּךָ לְמַצְאוֹ תַאֲנִים דְּלֹא עֲבָדִי פִּירִי כִּמּוֹ שְׁצָרִיךְ לְמַצֵּבַח: אִין וְזִאי וְכוּלִין הַרְבֵּה לְמַצְאוֹ שְׁבַעֲבִיל בְּגִינִן זְמִי הָיוּ תַאֲנָתָא דְּלֹא עֲבָדִי פִּירִי בְּדִקְרָכָה: דְּאִמַר רַחֲבָה מִיָּתִי תַאֲיִנִי חוֹרְתָא תַאֲנִים לְבָנוֹת אוֹתֵן תַאֲנִים רַעוּת הֵן נְטָעִים שֶׁל תַאֲנִים חוֹרְתָא לִיּוֹקְחִין כְּדִי לְנַטֵּעַ בְּדִמְפָּרָשׁ:

מסורת הש"ס

א חולין ז:

ב משנה שקלים

ג משנה תמיד; ספרא ויקרא דבורא דנדבה פרק ו ד

ד משנה מדות

תורה אור השלם

וְעָרֵכּוּ בְּנֵי אֶהְרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת הַנִּתְחִים אֶת־הָרָאשׁ וְאֶת־הַפָּדִי עַל־הָעֻזִּים אֲשֶׁר עַל־הָאֵשׁ אֲשֶׁר עַל־הַמִּזְבֵּחַ [ויקרא ח, א]

מסורת הש"ס
א משנה תמיד
ב יומא יד'; יומא כה.; תוספתא יומא; משנה יומא
ג יומא כח.; מנחות ק.; משנה יומא
ד יומא טו:
תורה אור השלם
^ונתפּה על־השלחן לחם פנים לפני תמיד ^זשמות כה, ל]

וּשְׁנֵי לֵהוּ בַחבֵּלָא דְצַבְתָּא כִּמּוּ דְצַבְתָּא מִיתַנּוּן בַּמַּשְׁכַּת עֲבוּדָה זָרָה בַסּוּפָה (דף עה:). עֲבָדָל הָעָשׂוּי מַעֲרִי דְקָל וְשִׁנְף לִיָּה לַעֲן עַד שְׁתִּסּוּר כָּל קִלְפִּיתוֹ וְגַם אִם יֵשׁ זָרַע גִּרְעִין בְּתוֹךְ הָאֲטוּיִעוּת תַּפְלְגוּ וְשׁוּב לֹא יִבֹּא שָׁם פְּרִי וְיִבְהִי מִשִּׁירִין קִלְפִּית וְשִׁמָּא ע"י כִּךְ תוֹעִיל לוֹ שְׁלֹא תַעֲזֵל בּוֹ קִלְפָּה וּמִתּוֹךְ כִּךְ לֹא יִבֹּא בּוֹ פְּרִי דִיפֻל דְשִׁרְיקָה בַּהּ בְּאַרְעֵי זָרַע גִּרְעִין כִּמּוּ

שְׁפַרשָׁמִין: וְקִבְרִי לִיָּה הִיבֹא דְמַסִּין לָהּ וּמֹא שְׁרַטוֹן בְּאוֹתוֹ מְקוּם שְׁהִים גָּדַל וּמִתּוֹךְ לַקְלוּחַ הָעִיִּים לֹא יָמוּת הֵאִילָן שְׁאִם לֹא הִיָּה שָׁם קְבוּר וָמוּת מִתּוֹךְ שְׁאִין בּוֹ קִלְפָּה: קוּרָה עֲבָדָא וּמִתּוֹךְ שְׁהוּא אֵילָן סָרַךְ וְאִין גָּדַל בּוֹ פְּרִי שְׁמַכְחִישִׁין בַּחוּ גָדוּל כָּל כִּךְ שְׁכֹרְאֵי לְקוּרִית לַעֲשׂוֹת מַמְנוּ בְּגִין אוֹתָהּ עֲנִיִּים הַדְּקִין לִנְחִסִין לִלְכָּךְ הַמַּנְבַּח. וְתֵלֵת כִּפִּי מַנְיָהוּ עֲנִיִּי לָשׁוֹן אַחֵר בְּרִיכִי: לֹא מַחֲזִיקָה לָהּ גְּמָלָא דָּף שֶׁל גֶּשֶׁר אֵינִי יְכוּל לְסַבֵּל מִרַב גָּלְגָל גְּמָלָא גֶּשֶׁר כְּלוּמַר הִרְבָּה הֵם גְּלוּלִים כִּךְ נִרְאָה בְּעֵינֵי עָנְוֵי זֶה וְכִמּוּ שְׁכַבְרִיתָא שְׁנוּיָה בַּת"כ כְּנֻרְסַת הַסַּפְרִים אִין אֵלֶם יְכוּל לִישָׁב: מֵאי טַעַם חֲזוּתָהּ כְּלָפִי מִנְּרַח: כְּדִי שְׁתֵּהֵא הֲרוּחַ מַנְשַׁבֵּת בּוֹ הֲרוּחַ שְׁיִבֹא דְרָךְ שֶׁר מִנְּרַח: וְחַד אָמַר שְׁהִיָּה מַנְעִיתִין אֵת הָאֲלִיתָא מַשֵּׁם עֲנִים דְקוּים מַשְׁמִיין בְּאוֹתוֹ חֲזוּת וְהֵאֵשׁ סְמוּךְ לוֹ וְגִלְחִים הָעֲנִים גְּלוּלִים עַל יְדֵי עֲנִים קַטְעִיִּים: מְקוּמוֹת עֲבָדֵי כְּלוּמַר בְּמִקְוֹמוֹת הִרְבָּה הָיוּ נוֹתְעִין עֲנִים כְּדִי שְׁיִשְׁרְפוּ עַנֵּי הַמַּנְשַׁרְבָּה מִכָּל צַד וְאִיבֹא בְּעֵינֵיהּ דְלִמָּאן דְאָמַר כְּדִי שְׁתֵּהֵא הֲרוּחַ מַנְשַׁבֵּת בּוֹ לֹא הָיוּ מַנְעִיתִין הָאֲלִיתָא מַשֵּׁם: מִתְּנִי' אָמַר לָהֶם הַמַּנְשָׁה לְאַחֵר שְׁבֹאוֹ לְלַשְׁפַּת הַנְּזוּת עַל הַפְּסוּת: בִּצְלוֹ וְהַפִּסּוּ מִי שׁוֹחֵט מִי זוֹרֵךְ כְּלוּמַר בּוֹאוּ וְעִיִּים מִי וְיִשְׁחַט מִי זֶרֶךְ וּשְׁלֹשָׁה עֶשֶׂר פְּסוּתִים יֵשׁ בָּאֵן שְׁחִיטָה זְרִיקָה וְתַבְּלָה אוֹתוֹ הַזּוֹרֵךְ וְהֵא הַמַּקְבֵּל וְכַן מוֹכַח בְּיוֹמָא (ד' כה:). דְאָמַר תַּבֵּל הַמַּקְבֵּל וּבֹא לְזִרְיוֹן וְהִכי תִּקְוֹן דְתַבְּלָה תַּחֲלַת זְרִיקָה הִיא וְנִרְאֶה לְמַקְבֵּל שְׁהוּא זוֹרֵךְ דְשׁוֹן מַנְבַּח הַפְּסוּמִי וְדְשׁוֹן מְנוּרָה הֲרִי ד' בְּהַעֲלֹאת אֲבָרִים לְכַבֵּשׂ שֶׁשֶׁה הֲרִי י' פְּסוּתִים הַסֵּלֵת וְהַחֲבִיתוֹ וְהָיוּ הֲרִי י"ג פְּסוּתִים וְאִמְרִינוּ בְּיוֹמָא (שס) דְלֹא הָיוּ מַפִּסִּין אֵלָּא בַּעֲבוּדָה

רַאשׁוֹנָה בַּשְּׁחִיטָה וְכַן עֲבָדָה בַּשְּׁחִיטָה י"ב אֲחִיו הַכֹּהֲנִים נִמְשָׁכִים עִמּוֹ כְּלוּמַר אוֹתָהּ שְׁהֵן אֲצִילוּ זֶה אַחֵר זֶה בַּסָּדֵר שֶׁהָיוּ נִמְשָׁכִין עִמּוֹ זֶה בְּלֹאֲחֵר זֶה זֶה לְדַשּׁוֹן וְהָ לַמְנוּחָה בַּסָּדֵר שְׁהֵן יוֹשְׁבִין הֵן נִמְשָׁכִין לַעֲבוּדָה הַרְאִשׁוֹן לַעֲבוּדָה רַאשׁוֹנָה כְּגוֹן זְרִיקָה וְהֵשִׁנִּי לְדַשּׁוֹן מַנְבַּח פְּסוּמִי וְהָ' לְמְנוּחָה כו' בַּסָּדֵר שְׁהֵן סְדוּרִין בַּמַּנְשָׁה וְפִסִּים אֶחָד דָּלָא הָיוּ מְטוּלִין כִּי אִם פִּסִּים אֶחָד דְבִינּוּ עֲבָדָה רַאשׁוֹן בַּשְּׁחִיטָה כְּלָן הַיוֹשְׁבִין אֲצִילוּ נִמְשָׁכִין אַחֲרֵיוּ בְּדֹאֲרִיתָא בְּיוֹמָא (שס) דְשׁוֹן מַנְבַּח הַפְּסוּמִי וְהַמְנוּחָה מַעֲבֹדַת הַתַּמִּיד חֲסִיבֹא לִיָּה הוֹאִיל דְעַם עֲבוּדַת תַּמִּיד הִיא נַעֲשִׂית מִי שׁוֹחֵט וּמִי זוֹרֵךְ וּמִי מַזְזֵן וְאֵף עַל פִּי שַׁסָּדֵר הָעֲבוּדָה לֹא הָיָה כִּךְ בְּדֹאֲמַר בַּסָּדֵר יוֹמָא בַּשְּׁמַעְתָּא דְאַבְנֵי (דף לג.) דְאָמַר דְשׁוֹן מַנְבַּח הַפְּסוּמִי קוּזֵם לְזְרִיקַת דָּם הַתַּמִּיד וּבַסָּדֵר הַסָּדֵר הָיָה לָהֶם לְהַפִּים א"ר דַּמַּש"ה מַפִּסִּין קָזַם בַּשְּׁחִיטַת הַתַּמִּיד שְׁקֵזַם דְשׁוֹן מַנְבַּח הַפְּסוּמִי הָיוּ לוֹחֲסִין הֵטְלָה אוֹתָהּ הַכֹּהֲנִים שְׁאָזִין בּוֹ וְרוֹאִין וּמַכְנִיסִין אוֹתוֹ לְשֹׁחַט וּמַבְרָרִין אוֹתוֹ לְאוּר הַבְּאִבּוּקוֹת וְהַיִּלְכָּךְ בִּינוּ שֶׁהָיוּ עוֹסְקִין בְּמַנְיָ דַּתַּמִּיד קָזַם דְשׁוֹן הַמַּנְבַּח וְהַמְנוּחָה הָיוּ מַפִּסִּין נְמִי קָזַם שְׁחִיטַת הַתַּמִּיד וְזִרְיקָתוֹ דַּמְתּוֹךְ שְׁתַּחֲלַת עֲבוּדָה הָיְתָה בְּתַמִּיד רַאשׁוֹנָה חֲסִיבָּה הָיְתָה וְהַקְדִּימָיוֹהָ בַּפִּסִּים וְלֹא מַנְיָ שְׁאֵלוּ קוֹדְמִין זֶה לָּהּ פִּסִּים דְכָבֵד בְּרַשְׁתִּי שְׁכָּלָן זֹכִין וְיַחַד דְבִינּוּ שְׁאָזָה שׁוֹחֵט י"ב אֲחִיו הַכֹּהֲנִים נִמְשָׁכִין אַחֲרָיו וְכַן עֲבוּדוֹת הַתַּמִּיד שְׁחִיטוֹת וְזִרְיקָתוֹ לֹא הָיְתָה אֵלָּא אַחֵר דְשׁוֹן מַנְבַּח הַפְּסוּמִי וְהַמְנוּחָה בַּיצַד בַּתַּחֲלָה מַזְזֵן מַנְבַּח הַפְּסוּמִי וְאַחֵר כִּךְ מַזְזֵן אֵת הַמְנוּחָה ה' גְּרוּת וְאח"כ שׁוֹחֵט אֵת הַתַּמִּיד וְזוֹרֵךְ אֵת הַדָּם וְאח"כ מַטִּיב וּמַתַּנּוּן שְׁנֵי גְרוּתִים שְׁשִׁשְׁרֹו לַתַּנּוּן וְאַחֵר כִּךְ מַקְטִיר הַקְטֹרֶת וּבַקְטֹרֶת הָיָה פִּסִּים אַחֵר לְפִי שְׁמַעוּלָם לֹא שָׁהָ אֵלֶם בַּקְטֹרֶת וּמַפְרָשׁ בְּיוֹמָא (דף כו.) מַנְיָ שְׁמַעְשַׁרְתָּ לְכַיִּיךְ הָיוּ מַבְרָרִיוֹן כֹּהֲנִים חֲדָשִׁים לְקְטֹרֶת בִּצְלוֹ וְהַפִּסּוּם וּא"ת לָמָּה הָיָה פִּסִּים בְּדַשּׁוֹן מַנְבַּח הַפְּסוּמִי וְהַמְנוּחָה וּבְהַעֲלֹאת אֲבָרִים לְכַבֵּשׂ הָא אֲמַרְי' בְּיוֹמָא בְּסוּף בְּרַךְ ב' (דף כז:) אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן זַר שַׁסָּדֵר אֵת הַמַּנְשַׁרְבָּה חִיב מִיתָה הוֹאִיל וְעֲבוּדָה תַּמָּה הָיְתָה מִתְּנַקֵּף לָהּ רַבֵּא אֵלָּא מַשְׁתָּה תַּבְּשִׁי פִּסִּים וְאִמְרִי' אֲשֶׁתַּמַּטְתָּה הָא דַּתְּנֵאֵי מִי שְׁאָזָה בַּתְּרוּמַת הַדָּשָׁן זֹכֶה בְּסוּדוֹר מַנְשַׁרְבָּה וּבְשִׁנִּי גְזִירִין אֲלִמָּא בְּשִׁי פִּסִּים דְהָא לֹא אָמַר כָּל כֵּהן שׁוֹרְצָה וְסָדֵר אֵלָּא אוֹתוֹ שְׁאָזָה בַּתְּרוּמַת הַדָּשָׁן וְסָדֵר וְלֹא אַחֵר אֲלִמָּא מוֹכַח מַשֵּׁם דְלֹא מַפִּסִּין אֵלָּא בַּעֲבוּדָה תַּמָּה אֵלָּא בַּעֲבוּדָה שְׁאִיתָה תַּמָּה כָּל כֵּהן שׁוֹרְצָה וְהָיָה בַּהּ פִּסִּים וְיֵשׁ לְתַרְן דְהֵתָם פְּרָכִינוּ עַל אוֹתָהּ שְׁמוּיָהּ מַשְׁחִיטָה דְלֹא שְׁחִיטָה דְתַחֲלַת עֲבוּדָה הִיא וְחַשְׁבָּהָ לְפִסִּים אַע"ו. דְלֹא עֲבוּדָה תַּמָּה הִיא הַלָּכֵךְ ה"ג י"ל דְכָל אֵלוֹ תַּחֲלַת עֲבוּדָה הֵם דְשׁוֹן מַנְבַּח וְהַמְנוּחָה תַּחֲלַת עֲבוּדָה הִיוּ זֶה בַּמַּנְבַּח וְהָ בַּמַּנְשַׁרְבָּה הַעֲלֹאת אֲבָרִים לְכַבֵּשׂ תַּחֲלַת עֲבוּדָה שֶׁל הַקְטֹרֶת הִיא וְתַבְּלָה נְמִי אִיבֹא לְתַרְעִי הַלָּכֵךְ לֹא שְׁבוּדָה שֶׁל זָרִים הִיא: הֲרֵאֵשׁ וְהַרְגָּל כְּכֹהֵן אֶחָד בְּיוֹמָא (דף כז.) מַפְחִין מַקְרֵא שֶׁשֶּׁה כֹּהֲנִים הַעוֹסְקִים בְּהוֹלֶכֶת אֲבָרִים לְכַבֵּשׂ דְבָתִּיב וְהַרְרִיב הַכֹּהֵן אֵת הַכֵּל הַמַּנְבַּחָה וְאָמַר מִר זֶו הוֹלֶכֶת אֲבָרִים לְכַבֵּשׂ הַעֲקֵן הוּא הַזֵּב הַחֹהֵם הוּא הַשֶּׁמֶן הֲרוּאֵה אֵת הַקְרָקַע וְחוּתְכִין מַפְאֵן וּמַפְאֵן בְּלֹא רֹאשֵׁי וְהַזָּרָה הוּא הַצִּזָּר וְכוּ מַסָּבֵר הַהֲנָה וְהַלֵּב הַחֹהֵן וְהַזָּרָה כְּכֹהֵן רַבִּיעִי לְקַמֵּן מַפְרָשִׁין בְּמִקְוִמוֹ מַנְי מָה הֵן סְדוּרִים בַּסָּדֵר הָיָה וְהַחֲבִיתִין חֲצִי שְׁתַּרְטוּ שֶׁל כ"ג שְׁקָרַב עִם הַתַּמִּיד כְּכָל יוֹם שְׁנֵאֲמַר (וַיִּקְרָא ו) מַסְחִיתָה בַּבָּקֵר וּמַסְחִיתָה בַּעֲרֵב וְקָמִין לָהּ עַל מַחֲבַת שְׁשֶׁמֶן תַּנְשָׂה לְכָךְ הִיא חֲרוּתָה חֲסִיבִית: אָמַר הָאן הַמַּנְשָׁה צָלוּ וְרֹאִיו אִם הִגִּיעַ זְמַן הַשְּׁחִיטָה שְׁהֵאִיר לָהֶם הַיּוֹם דְאִין שׁוֹחֵט תַּמִּיד אֵלָּא בַּפִּסִּים: הֲרוּאֵה אָמַר בְּרַךְ שְׁרַקְאִי בְּלָשׁוֹן צַר כִּמּוּ לַמַּעַן הָיוּת לָהּ בְּרַךְ (וַחֲזַקְלֹא כ"א:טו:): הֲרוּאֵה אוֹתוֹ שְׁעַל הַגּ אָוִמַר כִּךְ מַתִּיא בְּן שְׁמוּאֵל אָוִמַר הָאִיר פְּנֵי כָּל הַמַּנְחָח עַד שֶׁהוּא מַגִּיעַ בְּחִבְרֹון וְהָיָה פְּסוּתִים שְׁמַפִּסִּין כְּשֶׁהֵאִיר הַיּוֹם מִי שׁוֹחֵט מִי זוֹרֵךְ וּכְשֶׁהוּא הָיָה שׁוֹאֵל אִם הִגִּיעַ זְמַן שְׁחִיטָה הָיָה אָוִמַר לְאוֹתָהּ שְׁעַל הַגּ אָמַרוּ אִם הָאִיר פְּנֵי כָּל הַמְנוּחָח עַד שֶׁהוּא בְּחִבְרֹון וְהָן אָוִמְרִין הֵן וְאִין נִרְאֶה לְרַבִּי דָמָה עֲגוֹן פְּסוּתִים לְכֹאֵן הֵא פִּסִּים רַאשׁוֹן בְּלוּלָה הָיָה וְהָ כְּבֵד הָיָה וְעוֹד מַתִּיא בְּן שְׁמוּאֵל לֹא הָיָה אָוִמַר כָּל פְּנֵי הַמְנוּחָח עַד שֶׁהוּא בְּחִבְרֹון כְּמַנּוּכַח בְּיוֹמָא (דף כח:) דְאָמַר דְאוֹתוֹ שְׁעַל הַגּ אָוִמַר הָאִיר כָּל פְּנֵי הַמְנוּחָח וְאָמַר לוֹ הֵן מַפְרָשׁ הֵתָם לְפִי שְׁטַעְנוּ פַּעַם אַחַת בְּאוּר הַלְבָּהּ הַצִּרְכּוֹ לִימֵר כֵּל: כִּךְ וו"ל לְפָרַשׁ כְּבִי דַּתְּנֵאֵי בְּן שְׁמוּאֵל הַמַּנְשָׁה עַל פִּסִּים כְּלִיג אַת"ק וְאִיהוּ כְּבֵד דְלֹא הָיָה אָוִמַר אוֹתוֹ שְׁעַל הַגּ בְּרַקְאִי אֵלָּא בָּהּ הַלָּשׁוֹן הָיָה אָוִמַר הָאִיר עַל כָּל פְּנֵי הַמְנוּחָח וּא"ל אִידֵךְ עַד שְׁכַחְדְּרֹון עַד שְׁנִירָאָה הַצָּהָר עַד חֲבָרֹון שְׁכּוּלִין לְרֹאוֹת חֲבָרֹון מַשֵּׁם וְהָ הַשְׁעוֹר גְּדוּל מַבְרַקְאִי דַת"ק וְרֹאִיָּה לְדָבֵד דַּתְּנֵאֵי בַּסָּדֵר יוֹמָא ר"ש אָוִמַר בְּרַךְ שְׁרַקְאִי ר"ע אָוִמַר עֲלֶה בְּרַקְאִי נַחוּיָא בְּן אֶפְרָשִׁין אָוִמַר בְּרַקְאִי בְּחִבְרֹון מַתִּיא בְּן שְׁמוּאֵל [אָוִמַר] הַמַּנְשָׁה עַל הַפְּסוּתִים אָוִמַר הָאִיר כָּל פְּנֵי הַמְנוּחָח עַד שֶׁהוּא בְּחִבְרֹון ר' יְהוּדָה בְּן עַמְרָא אָוִמַר הָאִיר כָּל פְּנֵי הַמְנוּחָח וַיֵּצֵאוּ כָּל הָעָם אִישׁ אִישׁ לַמַּלְאכָתוֹ וְהֵתָם פְּרָכִינוּ אִי הִכִּי נִגָּהָ לָהּ א"ל אִימָא לְשַׁכֵּר פּוֹעֲלִים אֲלִמָּא כְּלֶהוּ פְּלִיגִי וְאִיבֹא לְמִימַר דְהָאִי שְׁעוּרֹא נְגִישׁ מַחֲבָרִין: אָמַר לָהֶם צָלוּ וְהִבִּיאוּ טָלָה מַלְשַׁבַּת טָלָאִים לְאַחֵר שֶׁהַפִּסּוּם וְעֲזִין הָיָה לִילָה אָמַר לָהֶם הַמַּנְשָׁה לְאוֹתָהּ שְׁזַכּוּ בַּעֲבוּדַת תַּמִּיד בִּין בַּשְּׁחִיטָה בִּין בְּהַעֲלֹאת אֲבָרִים שְׁכָּלָן מַתַּשְׁפְּחִין בְּהַכְּנִיתוֹ בְּדֹאֲמַר מִי שְׁאָזָה בַּתַּמִּיד מוֹשְׁכּוֹ וְהוֹלֵךְ לְבֵית הַמַּטְבָּחוֹם וּמִי שְׁזַכּוּ בְּאֲבָרִים הוֹלְכִין עִמּוֹ: צָלוּ וְהִבִּיאוּ (לִי) טָלָה מַלְשַׁבַּת הַטָּלָאִים וְהִבִּינוּ אוֹתוֹ לְשַׁחִיטָה וּבִקְרוּ אוֹתוֹ לְאוּר הַבְּאִבּוּקוֹת כְּדַמְפְּרָשׁ וְהֲרִי לְשַׁבַּת הַטָּלָאִים הֲרִי הִיא בְּמַקְרָעַ צַפְתִּית מַעֲרִבִית שֶׁל בֵּית הַמְנוּךְ שֶׁהִיא טְרַקְלִין גְּדוּל וְאַרְבַּע לְשָׁכוֹת פְּתוּחוֹת לוֹ בְּקוּיטוּעִית פְּתוּחוֹת לְטְרַקְלִין כְּדַמְפְּרָשׁ בַּמַּשְׁכַּת מְדוּת (דף לד.) וְהָן הַלְשָׁכוֹת הַמַּנְוִיִּת בָּאֵן לְשַׁבַּת הַטָּלָאִים דְהִבֹּא הוּא לְשַׁבַּת טָלָה קַרְכָּן דַּקָּן וְהָא דַּקָּן הֵתָם שֶׁהִיא דְרוּמִית מַעֲרִבִית לְבֵית הַמְנוּךְ רַמִּי לָהּ בַּת"ק בְּיוֹמָא (דף טו:) וּמַנְשִׁי שְׁפִיר מַנְחָרִית צַפְתִּית בַּהּ גִּנְזוּ בֵּית חַשְׁמוֹנַי אֵת אַבְנֵי מַנְבַּח שֶׁהַעֲטִים מַלְכִּי יוֹן שֶׁהִיא לְשַׁבַּת בֵּית הַחֲתוּמָתוֹ דַּקָּן הִבֹּא וּבָהּ גִּנְזוּ וּלְשַׁבַּת בֵּית הַמְנוּךְ הוּא הַאֲקָרָא בֵּית הַמְנוּךְ קָטָן הִיא לְשַׁבַּה שְׁוִירָדִין בַּהּ לְבֵית הַטְּבִילָה כְּדַקָּן בַּמְדוּת וְהַכֵּהן הַטְּבִיל שֶׁם מִנֵּד כְּשַׁעוּלָה מִבֵּית הַטְּבִילָה הָיָה מַתַּחַמָּם בְּאוֹתָהּ לְשַׁבַּה וּמַסָּתַפּג וְהָ בֵּית הַטְּבִילָה אֵינִי בֵּית הַטְּבִילָה דַּמְשִׁילָה הָאָוִמַר בְּפָרַךְ קָמָא וְהִרְבָּה בֵּית טְבִילָה הָיוּ לָהֶם כְּדִי שְׁוִיכְלוּ הִרְבָּה כֹּהֲנִים לְטַפֵּל בְּהִרְבָּה מְקוּמוֹת: לְשַׁבַּת הַחֲתוּמָתוֹ שְׁמַנְעִישִׁין עַד חֲסִיטוֹמָתוֹ שֶׁל לוֹקַחִי כְּתוּתִים וְעָסִים מִן... בָּאֵן חֲסֵר מַפְרֹושׁ הַמַּנְשָׁה עַד סוּף הַשָּׁרַךְ

ראוהו אחיו פרק שני תמיד

וּשְׁיִיפִי לָהּוּ בַחבֵּלָא דְצַבְתָּא דְסָרְרִיה עֲלִיָּה בּוֹרָא, וְקִבְרִי הִיבֹא דְמַסִּיק יָמָא שִׁירָטוֹן, קוּרָה – עֲבָדָא, פִּירִי – לָא עֲבָדָא, וּתְלַת בְּרִיכֵי מִיַּנְיָיְהוּ לָא מַחֲזִיקָה לָהּוּ גְּמָלָא. סִידֵר אֵת הַמַּנְשַׁרְכָּה גְדוּלָּה וְכו'. מֵאי טַעַמָא? רַב הוֹנָא וְרַב חֲסִדָא. חַד אָמַר: כְּדִי שְׁתֵּהֵא הֲרוּחַ מַנְשַׁבֵּת בָּהּ, וְחַד אָמַר: כְּדִי שְׁיָהוּ מַצִּיתִין הָאֲלִיתָא מַשֵּׁם. ^(ט)מִיתִיבִי: רִינוּחַ הָיָה בְּהֵן בִּין הַגְזִירִין, שְׁהָיוּ מַצִּיתִין הָאֲלִיתָא מַשֵּׁם. אָמַר לָהּ, מְקוּמוֹת מְקוּמוֹת עֲבָדִי.

הַדְרֹו עֲלֶיהָ רֵאוּהוּ אָחִיו

לָהּוּ הַמְמוּנָה בּוֹאוּ וְהַפִּסּוּ: מִי הַשּׁוֹחֵט,

(ב)א

וּמִי הַזּוֹרֵק, מִי מַדְשֵׁן מַזְבֵּחַ הַפְּסִימִי, מִי מַדְשֵׁן אֵת הַמְנוּזָרָה,

מִי מַעֲלָה אֲבָרִים לְכַבֵּשׁ. הֲרֵאשׁ וְהַרְגָּל שָׁל יָמִין, וּשְׁתִּי הַיָּדַיִם, הַעוֹקֵץ וְהַרְגָּל שָׁל שְׁמֹאל, הַחֲזָה וְהַגְּרָה, וּשְׁתִּי דְפָנוֹת, הַקְרַבִּיִּים, וְהַסּוּלָּת, וְהַחֲבִיתִין וְהַיִּין. הַפִּסּוּ, זָכָה מִי שְׁזָכָה. ^(א)אָמַר לָהּוּ: צָאוּ וּרְאוּ אִם הִגִּיעַ זְמַן שְׁחִיטָה. אִם הִגִּיעַ, הַרּוּאָה אוֹמַר: "בְּרַקְאִי". מַתִּיא בְּן שְׁמוּאֵל אוֹמַר:

הָאִיר פְּנֵי כָל הַמְזוֹרַח עַד שֶׁהוּא בְּחִבְרֹון? וְהוּא אוֹמַר: "הָן". ^(א)אָמַר לָהּוּ: צָאוּ וְהִבִּיאוּ (לִי, וְהוֹצִיאוּ) טָלָה מַלְשַׁבַּת הַטָּלָאִים. וְהָרִי לְשַׁבַּת הַטָּלָאִים נְתוּנָה בְּמַקְצוּעַ צַפּוּתִית מַעֲרִבִית. אַרְבַּע לְשָׁכוֹת הָיוּ שָׁם: אַחַת – לְשַׁבַּת הַטָּלָאִים, וְאַחַת – לְשַׁבַּת הַחֲתוּמָוֹת, וְאַחַת – לְשַׁבַּת בֵּית הַמּוֹקֵד, וְאַחַת – לְשַׁבָּה שְׁעוּשִׁין בָּהּ לָחֶם הַפְּנִים. ^(א)נִכְנָסוּ לְלְשַׁבַּת הַכְּלִים, הוֹצִיאוּ מַשֵּׁם תַּשְׁעִים וּשְׁלֹשָׁה כְּלִי

ל:

עיד משפט גזר מצווה
א ב ג ד ה ו ז ח ט י יא יב יג יד טו טז יז יח יט כ כא כב כג כד כה כו כז כח כט ל
 רבינו גרשום

עמודין ננסין. עמודין נמוכין:

ורביעין של אר. (הנרות) [הנחין] קנים של אר על גביהן מחו לאו:

ואונקלוות של ברזל. מסמרים ושלשה סדרים של מסמרים היה לכל אחד של איתן רביעין:

ושני מפתחות אחד יורד לאמת השחי ואחר פותח כיון. כלומר שתי פתחים היה לפיתחו של (אולם) [הכל] אחד מכפנים ואחר מבחוץ אותו שבפנים היה צריך להשטו ורועי עד בית השחי עד המרפק קודם שהיה יכול לפיתחו ומנגעל החצני כיוון שמשום המפתח פותח לאלתר:

שפספין. פתחים קטנים הפתוחים לתאים שבגבט החומה. לשער הגדול של הכל:

קול המגרפה. אותה דלמדינן בערכין שהיו בה שערם נקבס שכל אחד מוציא י' מיני זמר: חליל וכלל.

כיכר הארז השסן לנעטו. לארמניעות של מלכה ולקחו והניחו בתוך הטני ויצא:

ומצא שני נרות מרחסים. שכלפי מזרח שעדיין מולקין משמן את הארז אותו שכבו קודם הבקר וזרק מה שנשאר מן הפתילה ופסולת מן השמן לחון ונתון בה פתילה חדשה ושמן ומנח אלו אותו שמולקין במקומן:

מצאו שכבו. אותן שנים והאחרים עדיין מולקין:

מודשנן. לאלו שנים ומולקין מן הדולקין ואח"כ מכבה את הארז הדולקין ומשמן ומנח כל הדיוטין הפסולת בתוך הכח ומנח את הכח על מעלה שניה ויצא ולאחר הקטרת הקטורת חזר לשם בדקתני לקמן כהעלו עולין במעלות האולם וכנס ומצא ב' נרות מרחסים מולקין מושן את המרחי היה מכבה לאלתר ומדשנו ומנח את המערבי מולק שממנו היה מולקין כ"י נטל את הכח ושתחוה ויצא מ"ט עבד לה חזות כדי שתהא הרוח מנשכת בה באותה חזות ומעלק ופה:

אמר להם הממונה פרק שלישי תמיד

מקצי' לא היו כופתין את הטלה בשעת שחיטה ד' רגלים יחד וטעמא בגמ' אלא משחיזים אותו וד וקבל פסקתה יצחק בן אברהם: מי שזכו באברים אוחזין בו בשעת שחיטה ומסעיין אותו: ראשו של טלה לדרום וצקה אצל מזבח (ושניו) ורגליו אצל צפון וצורה ופניו למערב וצריך שהא בית שחיטתו כלפי מערב דכתיב וסחט אותו לפני ה' וראשו של טלה לדרום וצורה

"שֶׁל זֶהָב. אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא מְבוֹקֵר מִבְּעָרָב – מִבְּקָרִין אוֹתוֹ לְאוֹר אַבּוּקוֹת. "מִי שֶׁזָּכָה בְּדִישׁוֹן מִזֶּבֶח הַפְּנִימִי וּבְדִישׁוֹן הַמְּנוּרָה, הָיוּ מְקַדִּימִין, וְאַרְבָּעָה כָּלִים בִּידָם: הַטָּנִי וְהַכּוּז וּשְׁנֵי מַפְתָּחוֹת. הַטָּנִי – דּוֹמָה לְתַרְקָב שֶׁל זֶהָב מִחִזֵּיק כַּפִּיִּים וְחֻצִּי. וְהַכּוּז – דּוֹמָה לְקִיתוֹן גָּדוֹל שֶׁל זֶהָב. וּשְׁתֵּי מַפְתָּחוֹת – אֶחָד שֶׁהוּא יוֹרֵד בְּאֶמַת הַשָּׁחַי, וְאֶחָד שֶׁהוּא פּוֹתַח כִּינּוּ. ^(טו)כָּא לֹו לִפְשָׁפֶשׁ הַצִּפּוֹנִי. שְׁנֵי פִשְׁפָּשִׁין הָיוּ לוֹ לְשַׁעַר הַגָּדוֹל, אַחַת בַּצִּפּוֹן, וְאַחַת בַּדָּרוֹם. שְׁבָדָרוֹם לֹא נִכְנָס בּוֹ אָדָם. עָלָיו הוּא מְפוֹרָשׁ עַל יְדֵי יִחְזָקָאל, שְׁנַאָמַר: "וַיֹּאמֶר אֱלִי ה' הַשֹּׁעַר הַזֶּה סָגוּר יִהְיֶה לֹא יִפְתָּח וְאִישׁ אֵל יָבֹא בּוֹ כִּי ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כָּא בּוֹ וְהָיָה סָגוּר". "נִטַּל אֶת הַמַּפְתָּח וּפְתַח אֶת הַפִּשְׁפָּשׁ, וְנִכְנָס לְהִתָּא, וּמִהִתָּא לְהִיכַל, עַד שֶׁמָּגִיעַ לְשַׁעַר הַגָּדוֹל. הַגִּיעַ לְשַׁעַר הַגָּדוֹל, הֶעָבִיר אֶת הַנָּגֵר וְאֶת הַפּוֹתָחוֹת וּפְתָחוּ. לֹא הָיָה שׁוֹחֵט הַשׁוֹחֵט עַד שֶׁשׁוּמַעַ שַׁעַר גָּדוֹל שֶׁנִּפְתַּח. מִירִיחוֹ הָיוּ שׁוֹמְעִין קוֹל מְגִרִיפָה. מִירִיחוֹ הָיוּ שׁוֹמְעִין קוֹל הַשִּׁיר. מִירִיחוֹ הָיוּ שׁוֹמְעִין קוֹל בֶּן אֶרְזָה מְקִישׁ בַּצִּלְצַל. מִירִיחוֹ הָיוּ שׁוֹמְעִין קוֹל הַחֲלִיל. מִירִיחוֹ הָיוּ שׁוֹמְעִין קוֹל גְּבִינֵי כְּרוּז. מִירִיחוֹ הָיוּ שׁוֹמְעִין קוֹל הַעֵז שֶׁעָשָׂה בֶּן קָטִין מוֹכֵנִי לַכִּיּוֹר. מִירִיחוֹ הָיוּ שׁוֹמְעִין קוֹל הַשִּׁיר. מִירִיחוֹ הָיוּ שׁוֹמְעִין קוֹל הַשׁוֹפָר. וַיֵּשׂ אוֹמְרִים אֵף קוֹלוֹ שֶׁל כְּהֵן גָּדוֹל בִּשְׁעָה שֶׁהוּא מְזַכֵּיר אֶת הַשֵּׁם בַּיּוֹם הַכַּפּוּרִים. ^(כ)מִירִיחוֹ הָיוּ מְרִיחִין רִיחַ פִּיטוֹם הַקְטוּרָת. אָמַר רַבִּי אֱלֶעָזָר בֶּן דָּגְלָאִי: עֲזִים הָיוּ לְאָבָא (בְּעָרִי) [בְּהָרִין] הַמְכוּוֹר, וְהָיוּ מְתַעֲשָׂוֹת מְרִיחַ פִּיטוֹם הַקְטוּרָת. ^(כ"א)מִי שֶׁזָּכָה בְּתַמִּיד – מִשְׁכּוֹ וְהוֹלָה בְּבֵית הַמִּטְבָּחִיִּים. וּמִי שֶׁזָּכּוּ בְּאַבְרִים הוֹלְכִין עִמּוֹ. בֵּית הַמִּטְבָּחִיִּים הָיָה לְצִפּוֹנוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ, וְעָלָיו שְׁמוֹנֶה עֶמּוּדִים נְנָסִים, וּרְבָעִים שֶׁל אֶרֶז עַל גְּבִיָּהּוּ, וְאַנְקֵלָאוֹת שֶׁל בְּרָזֵל הָיוּ קְבוּעִין בָּהֶן, וּשְׁלָשָׁה סְדָרִים לְכָל אֶחָד וְאֶחָד, שֶׁבָּהֶן תּוֹלִין וּמַפְשִׁיטִין עַל שׁוֹלְחָנוֹת שֶׁל שִׁישׁ שֶׁבִּין הָעֶמּוּדִים. ^(כ"ב)מִי שֶׁזָּכָה בְּדִישׁוֹן מִזֶּבֶח הַפְּנִימִי – נִכְנָס וְנִטַּל אֶת הַטָּנִי, וְהִנִּיחוֹ לְפָנָיו, וְהָיָה חוּפֵן וְנוֹתֵן לְתוֹכוֹ. וּבְאַחֲרוֹנָה, כִּפִּיד אֶת הַשָּׂאֵר לְתוֹכוֹ, וְהִנִּיחוֹ וַיֵּצֵא. ^(כ"ג)מִי שֶׁזָּכָה בְּדִישׁוֹן הַמְּנוּרָה, נִכְנָס וּמָצָא שְׁנֵי נְרוֹת מְזֻרְחִית מְעֻרְבִית דּוֹלְקִין – מִדִּשָּׁן אֶת הַשָּׂאֵר, וּמִנִּיחַ אֶת אֵלּוּ דּוֹלְקִין בַּמְּקוֹמָן. מִצָּאֵן שִׁכְבוּ – מִדִּשָּׁנָן וּמִדְּלִקָן מִן הַדּוֹלְקִין, וְאַחֵר כֶּה מִדִּשָּׁן אֶת הַשָּׂאֵר. ^(כ"ד)וְאֵבֶן הַיְתָה לְפָנֵי הַמְּנוּרָה, וּבָהּ שְׁלֹשׁ מַעֲלוֹת שֶׁעָלֶיהָ כְּהֵן עוֹמֵד וּמִטִּיב אֶת הַנְּרוֹת, (וּמִנִּיחַ) [הִנִּיחַ] אֶת הַכּוּז עַל מַעְלָה שְׁנִיָּה, וַיֵּצֵא.

הדרן עלה אמר להם הממונה

"מִתְנִי" לֹא הָיוּ כּוּפְתִין אֶת הַטֶּלָה, אֶלֶּא מַעְקִידִין

אוֹתוֹ. מִי שֶׁזָּכּוּ בְּאַבְרִים, אוֹחֲזִין בּוֹ. וְכֶה הָיָה עַקִּידָתוֹ: רֹאשׁוֹ לְדָרוֹם, וּפָנָיו לְמַעְרָב. וְהַשׁוֹחֵט עוֹמֵד בַּמְזֻרָח, וּפָנָיו לְמַעְרָב. ^(י')שֶׁל שַׁחַר הָיָה נִשְׁחַט עַל קֶרֶן צְפוֹנִית מְעֻרְבִית, עַל טַבַּעַת שְׁנִיָּה. שֶׁל בֵּין הָעֲרַפִּים הָיָה נִשְׁחַט עַל קֶרֶן מְזֻרְחִית צְפוֹנִית, עַל טַבַּעַת שְׁנִיָּיָה. ^(נ')שַׁחַט הַשׁוֹחֵט, וְקַבֵּל הַמְּקַבֵּל, כָּא לֹו לְקֶרֶן מְזֻרְחִית צְפוֹנִית, וְנוֹתֵן מְזֻרְחָה צְפוֹנָה. מְעֻרְבִית דְּרוּמִית, וְנוֹתֵן מְעֻרְבָה דְּרוּמָה. שְׁיָרֵי הָדָם הָיָה שׁוֹפֵף אֶל יְסוֹד דְּרוּמִית.

לֹא

דְּרוּמִית וְכֵן מוֹכִיחַ בְּזַבְחִים (צף גג.) אֲמַרְיִין טַעְמָא גַּבִּי שְׁעִיר גָּאִי וְגַמֵּד וּרְיֵדְתוֹ מִן הַכֶּבֶשׂ לִיצִיאָתוֹ מִן הַהִיכָל בְּסֻמּוֹן לוֹ דְּהָיוּ וְכוּד מַעֲרַבִי שֶׁכָּנֵג הַפְתַּח וְהַעֲקָא לָן מִקְרָא דְּכַתִּיב אֵל וְכוּד מִזְבַּח הָעֹלָה אֲשֶׁר בַּתַּח אֲהֵל מוֹעֵד אֵף וּרְיֵדְתוֹ מִן הַכֶּבֶשׂ בְּסֻמּוֹן דְּהָיוּ וְכוּד דְּרוּמִית וְכִידֵין דְּכַחְטוּרַת צְרִיךְ לוֹ לְשַׁפֵּךְ עַל וְכוּד דְּרוּמִית ה"נ דְּכָל הַדְּמִים אֵף עַל פִּי שְׂאִין עוֹלִין עַל הַכֶּבֶשׂ שֶׁכָּבִיל זְרִיקָתוֹ שְׂרִידָיו גִּשְׁכִּין אֵל וְכוּד דְּרוּמִית שֶׁהָיָ מִמֶּנּוּ דָּמֵן דְּהַקְפַּת יָמִין כְּמוֹ כֵּן בְּאוֹתֵנן שְׁעוֹלִין ע"ג כֶּבֶשׂ: עָשְׂנוּ פֶּרֶשׁ לָהּ שְׁחִיטָתוֹ וּזְרִיקָתוֹ מִכָּאן וְאֵילָן מִקְרָשׁ סָדֵר הַקֶּשֶׁטוֹ וְנִתְּנוּחוֹ וַיְצִיעַ מַשְׁלִין אֶת הָאֲבָרִים לַכֶּבֶשׂ:

מסורת הש"ס
א משנה מדות; אבות דרבי נתן ב יומא לט: ג משנה מדות
ד משנה תמיד
ה ספרא אמור פרשה יג ז
ו ספרי במדבר; מנחות כט.
ז יומא סב;; ספרי במדבר
ח תוספתא עירובין; תוספתא זבחים; יומא יד:

תורה אור השלם
ויאמר אלי יהוה השער הזה סגור יהיה לא יפתח ואיש לא יבא בו כי יהוה אלהי־ישראל בא בו ויהי סגור [יחזקאל מד, ב]

ויאמר אלי יהוה השער הזה סגור יהיה לא יפתח ואיש לא יבא בו כי יהוה אלהי־ישראל בא בו ויהי סגור

ויהי סגור [יחזקאל מד, ב]

לא היו כופתין פרק רביעי תמיד

מסורת השי"ס

A משנה מדות

עין משפט נר מצוה

א מיי' פו' מהל' מעשרות הל' ו:

ב מי' פו' מהל' מעשרות הל' ז:

ג. מיי' פו' מהל' מעשרות הל' ח:

ד מיי' פו' מהל' מעשרות הל' ט:

וְהָיָה הָיָה שׁוֹבֵר בּוֹ אֶת הָרֶגֶל, אֶלָּא נֹקֵב וּמִתּוֹ עֲרֻקוֹב, וְתוֹלָה בּוֹ. הָיָה מִפְּשִׁיט וְיִוֹרֵד עַד שְׁמָגִיעַ לְחֻזָּה. הָגִיעַ לְחֻזָּה, חֲתָה אֶת הָרֹאשׁ, וּנְתָנוּ לָמִי שְׁזָכָה בּוֹ. חֲתָה אֶת הַפְּרָעִים, וּנְתָנוּ לָמִי שְׁזָכָה בָּהֶן. מָרַק אֶת הַהֶפְשֵׁט. קָרַע אֶת הַלֵּב וְהוֹצִיא אֶת דָּמוֹ. חֲתָה אֶת הַיָּדִים, וּנְתָנוּ לָמִי שְׁזָכָה בָּהֶן. עָלָה לָרֶגֶל הַיְמָנִית, חֲתָכָהּ, וּנְתָנָהּ לָמִי שְׁזָכָה בָּהָּ, וּשְׁתֵּי בִיציִים עִמָּה. קָרְעוּ, וּנְמַצָּא כּוּלָּו גִּלּוּי לְפָנָיו. נָטַל אֶת הַפֶּדֶר, וּנְתָנוּ עַל בֵּית שְׁחִיטָת הָרֹאשׁ מְלַמְעָלָה. נָטַל אֶת הַקֶּרְבִּיִּים, וּנְתָנוּ לָמִי שְׁזָכָה בָּהֶן, לְהַדִּיחֵן. וְהִפְרִס מְדִיחֵין אוֹתָהּ בְּבֵית מְדִיחֵין. וּמְדִיחֵין אוֹתָהּ כָּל צָרְפָּה, וְהַקֶּרְבִּיִּים מְדִיחֵין אוֹתָן שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּמַעֲוֹטָן, עַל שׁוֹלְחָנוֹת שֶׁל שֵׁשׁ שְׁבִין הָעֲמוּדִים. נָטַל אֶת הַסַּפִּין, וְהִפְרִישׁ אֶת הָרִיאָה מִן הַפֶּדֶר, וְאַצְבַּע הַפֶּדֶר מִן הַפֶּדֶר, וְלֹא הָיָה מִזִּיזָה מִמָּקוֹמָהּ. נֹקֵב אֶת הַחֻזָּה, וּנְתָנוּ לָמִי שְׁזָכָה. עָלָה לְדוֹפֵן הַיְמָנִית, הָיָה חוֹתָהּ וְיִוֹרֵד עַד הַשְּׁדָרָה, וְלֹא הָיָה נוֹגֵעַ בַּשְּׁדָרָה, עַד שְׁמָגִיעַ לְכִין שְׁתֵּי צִלְעוֹת דְּקוֹת. חֲתָכָהּ, וּנְתָנָהּ לָמִי שְׁזָכָה בָּהּ, וְהַפֶּדֶר תְּלוּיָה בָּהּ. וְכָא לֹו לְגִרָהּ, הַגִּיחַ בָּהּ שְׁתֵּי צִלְעוֹת מִכָּאן, וּשְׁתֵּי צִלְעוֹת מִכָּאֵן. חֲתָכָהּ, וּנְתָנָהּ לָמִי שְׁזָכָה בָּהּ, הַקֶּנֶה וְהַלֵּב וְהָרִיאָה תְּלוּיִים בָּהּ. כָּא לֹו לְדוֹפֵן הַשְּׁמָאֲלִית, הַגִּיחַ בָּהּ שְׁתֵּי צִלְעוֹת דְּקוֹת מְלַמְעָלָן, וּשְׁתֵּי צִלְעוֹת דְּקוֹת מְלַמְטָן, וְכָה הָיָה מְגִיחַ בַּחֲבִירָתָהּ. נִמְצָא מְגִיחַ שְׁתֵּים שְׁתֵּים מְלַמְעָלָן, שְׁתֵּים שְׁתֵּים מְלַמְטָן. חֲתָכָהּ וּנְתָנָהּ לָמִי שְׁזָכָה בָּהּ, וְהַשְּׁדָרָה עִמָּה, וְהַטְּחוּל תְּלוּי בָּהּ, וְהִיא חֵיתָה גְּדוּלָּה, אֶלָּא שֶׁל יָמִין קוֹרִין גְּדוּלָּה – שֶׁהַפֶּדֶר תְּלוּיָה בָּהּ. כָּא לֹו לְעוֹקֶז, חֲתָכּוּ, וּנְתָנוּ לָמִי שְׁזָכָה בּוֹ. הָאֲלִיָּה, וְאַצְבַּע הַפֶּדֶר, וּשְׁתֵּי כַּלִּיּוֹת עִמּוֹ. נָטַל אֶת הָרֶגֶל הַשְּׁמָאֲלִית, חֲתָכָהּ, וּנְתָנָהּ לָמִי שְׁזָכָה בָּהּ. נִמְצָאוּ כּוּלָּן עוֹמְדִים בַּשּׁוּרָה, וְהָאֲבָרִים בְּיָדָם.

הַרְאֵנוּךְ

סבות זו בית השחיטה קטני בית השחיטה הראש בשהיה נושא את הראש על המזבח היה הופך בית השחיטה למעלה ולתחת למעלה השחיטה בתם למעטו שחיטת צואר אחת [סד"א] דכמו שהראש מנהג שבביל שחיטה הכי נמי צואר מנהג הלך פי' לך בית הארץ בשהיה נושא היה הופך החרת אצלו ואינו נראה אבל הראש קרניו בין אצבעותיו וחסמו כלפי זרועותיו ובית שחיטתו למעלה גששות ושחיטת הצואר אינה מנהג פהם כל כך כמו הראש: וטל את הקרבים וניתנו למי שזכה בהן להדיר ולסיר הטונף שבהן: ופי' שיש בה טונפת הרבה קבעו לה לשכה אחת להדירה שם ולא קבע בה הדחה שיש בהם שיש בה טונפת הרבה ויש שאין בה כל כך כל כך: מדיחין אותן ג' פעמים (בכך בכל) במעטין של שלחנות בשלחן הקטן של שלחנות של שיש שבבית המטבחים ולא היו בדמקדש במסכת מות (דף לו.) אבל מלבד אותן שלחנות היו שלחנות של שיש נראה לי שהיו קבועין בבבית שעליהן היו מדיחין שלחנות היו במקדש ח' של שיש בבית המטבחים שעליהם מדיחין את הקרבים אבל שלחנות שהיו מפשטין היו בין עמרים וכן אות של שיש שפני העמרים ובשלחנות שעליהן מדיחין גרסי' בבית המטבחים וכן מוכח במלות דאחרתן מקום הטענות כ"ד המותר מקום הנסיון: במעט שלחנות של שיש וכולין להדיח שהתמיד היה בהם והא דתנן במלות (דף לו:) לשכה ששם היו מדיחין חתין בבית המדיחין הפרם וכל קרבי בית המטבחים מדיחין שם ונראה לי הא שלא היו רוצים להדיח הקרבים עם הפרם בלשכת תו ואם ידחו וחד יתבלבבו זה מזה לך קבעו זה לזה מקום: ונטל את הסבין והפריש את הריאה מן הפסד ושד כשכו לא היה לו צדד והוא דבר שנוטלין ומפרידין בלא קפין: והפריש את הריאה מן הפסד הפריד זה מזה בלי שפחה הראה עם צואר גדלקמן והפסד עם הפסדותים את הפסד ומפרידין אותו ממקומו נאחר מעט פסד מן העקן אלץ הכליות ולא היה מחזה ממקומו: נקב את החזה היה מפריד החזה מן הדפנות והצלעות זו ארבעה מזה ועוד יש לומר לפי שהחזה על הדפנות כמו אהל ובגשגש את החזה משם היו במי זרמנו לאחר גטילתו כחלון חזה עקר: וניתנו למי שזכה בו שנה לפרן הימני היה חותך ויורד עד השדרה אלץ השדרה חותך: ולא היה לפרן השמאלי לפי שנה העקן היה חולה הפסד: לא היה חותך השדרה עמו שאלם היה חותכו עמו היתה בבה [הרבה] (תה): עד היה חותך ויורד עד שיהא מניע לאותן צלעות וגם למעלה אלץ העקן היה מניח ב' הצלעות ולקמה מפרש בשהפריש דפן שמאלי נה היה עושה בחברתה דפן ימין: חותכה וניתנה למי שזכה בו והפסד תלויים בה לך הפריש חזם הראה מן הפסד שבב' הקרבות ופאן וב' צלעות מפאן ב' צלעות היצי בו בבר בשחתן העקן הימני ועבשו (היצי בו שערין) היצי בה ב' צלעות מצד אחר חזה אותן השמאלי לך שכן לומר והיצי בה שערין הן מחברות לפרן: והקטן והלבד והראה תלויים בה ב' לו לפרן שמאלי והיצי לא גרסי' בה מ' ומעלה וב' צלעות דקות מלמטה אלץ החזה והיצי מן המחוקן ולא חתך עם העקן וכן היה מניח עם חברתה דפן הימני ב' צלעות צלעות למעלה בגטילת דפן ימין פרושו פאן: ומאן מניח בשפתי דפנות פנים פנים מלמטה ופנים ופנים מלמעלה בין דפרן ס למשן וכן פנים פנים למעלה: חתכה לפרן שמאל וניתנה למי שזכה בה והשדרה עמה תלוייה בה והיא היתה בבה יותר אלא של לאו מן העקן הוא אלא תלוי הוא בה ובשביל שדבר שאינו בכלל העקן תלוי בה לך נקראת גדולה: ב' לו לעקן הוא העבד חתכו אלץ ואצבע הפסד וב' כליות עמו וכן ב' צלעות מפאן וב' צלעות מפרן לפי שאותן צלעות מקרי בפני העקן ולא חש לפרש שני צלעות שכל ההמה מנתחת לאברים ורגל שמא. לי נאחר שציון באהגלי וניתנה למי שזכה בה ומאן בלן עומדין בשורה והאברים פוסים: עד דר הולכתם למזבח ביצר מוליכים האברים קודמין זה לזה:

לא:

 עין משפט גור מצויה
--

א מו"י פו' מהל' מעשה הקרבנות

הל' יא:

ב מו"י פו' מהל' מעשה הקרבנות

הל' יב:

ג מו"י פו' מהל' מעשה הקרבנות

הל' יג:

ד מו"י פו' מהל' מעשה הקרבנות

הל' יד:

ה מו"י פו' מהל' מעשה הקרבנות

הל' טו:

ו מו"י פו' מהל' מעשה הקרבנות

הל' טז:

ז מו"י פו' מהל' מעשה הקרבנות

הל' ד:

ח מו"י פו' מהל' תמידים ומוספין

הל' ג:

ט מו"י פו' מהל' תמידים ומוספין

הל' ד:

י מו"י פו' מהל' תמידים ומוספין

הל' י:

יא מו"י פו' מהל' בית הבחירה

הל' יד:

יב מו"י פב' מהל' בית הבחירה

הל' טו:

יג מו"י פג' מהל' בית הבחירה

הל' טז:

יד מו"י פג' מהל' בית הבחירה

הל' יב:

 רבינו גרשום
--

לא היו כופתין את הטלה. אלא מעקדין אותה יד ורגל בלבד:

משום בזיון קדשים. שלא יכפתוהו כולו כדרך שעשין בחולין:

שהוא מהלך בחוקי המצין. שהן היו מעיין לכופתו כולו:

דכפתוה בשוראיו או בהצא דדהבא וכפתוה כולו. למ"ד משום בזיון לוכא למ"ד משום חזוק מיעין איכא:

נותנים לחם הפנים בכניסות. עד שסדירו כל אחד ואחד כתיקו על תשלחן הפנים עם הסניטין שלו והיציבין:

ועל של זהב ביצאות. כשהיו מוציאין אותו בשבת האחרת לחתוך טין הכהנים מניחין אותו שם עד שתחלו כולו:

מפני שהוא מרתוח אותו של כסף חשב מחמת החמה ומחמם את האברים ומפסולין:

על קרן צפונות מערבית. שכן דינו לשחוט בצפון:

על טבעת שניה. היינו מעט משוך למערב משום דבשי נגד היום כדאמר' בגמ':

וכן על טין הערבים היה נשחט בו'. שנים ליום נגד היום נגד זריחת עמוד השמש:

לא היו כופתין פרק רביעי תמיד

הראשון בראש וברגל ביצד הראש בימינו שהראש קודם לכל האברים דכתיב (ויקרא א י"ב ב) ונתח אתה לנתחיה את ראשו ואת פגרו הלכך הראש בימינו נקננד זרועות חטים הבקמה פונה נגד זרועות ואז קצויו בין אצבעותיו.
גב הראש על גב פסת ידו ובית שחיטה פונה למעלה: והפגד נתון עליה לפסות מקום השחיטה וזהו כבוד של מעלה:
רגל של ימין

^{אב}**הִרְאשׁוֹן – בְּרֹאשׁ וּבִרְגֵל. הָרֹאשׁ בַּיָּמִין, וְחוּטְמוֹ כְּלָפִי זְרוּעוֹ, קֶרְנָיו בֵּין אֲצָבָעוֹתָיו, בֵּית שְׁחִיטָתוֹ מִלְמַעְלָן, וְהַפֶּדֶר נָתוּן עֲלֶיהָ. הֶרְגֵל שֶׁל יָמִין בְּשֻׁמְאָלוֹ, וּבֵית עוֹרֶן לַחוּץ. הַשָּׁנִי – בִּשְׁתֵּי יָדִים, שֶׁל יָמִין בַּיָּמִינוּ, וְשֶׁל שֻׁמְאֵל בְּשֻׁמְאָלוֹ, וּבֵית עוֹרֶן לַחוּץ. י"השְׁלִישִׁי – בַּעֲזוֹקֵין וּבִרְגֵל. הַעֲזוֹקֵין בַּיָּמִינוּ, וְהָאֵלֶּיָּה מְדוּלְדֶּלֶת בֵּין אֲצָבָעוֹתָיו, וְאֲצָבַע הַכֶּבֶד וּשְׁתֵּי פְלִיּוֹת עִמּוֹ. הֶרְגֵל שֶׁל שֻׁמְאֵל בְּשֻׁמְאָלוֹ, וּבֵית עוֹרֶן לַחוּץ. הָרְבִיעִי – בַּחֲזָה וּבַגֶּרֶחַ. הַחֲזָה בַּיָּמִינוּ וְהַגֶּרֶחַ בְּשֻׁמְאָלוֹ, וְצִלְעוֹתָיו בֵּין שְׁנֵי אֲצָבָעוֹתָיו. הַחֲמִישִׁי – בִּשְׁתֵּי דַפְנוֹת, שֶׁל יָמִין בַּיָּמִינוּ, וְשֶׁל שֻׁמְאֵל בְּשֻׁמְאָלוֹ, וּבֵית עוֹרֶן לַחוּץ. הַשִּׁשִּׁי – בַּקֶּרְבִּים הַנִּתְּוֻנִּים בְּכֻזָּה, וּכְרָעִים עַל גְּבִייהֶן מִלְמַעְלָה. י"זהַשְּׁבִיעִי – בַּסּוּלֶת. הַשְּׁמִינִי – בַּחֲבִיתִים. הַתְּשִׁיעִי – בַּיִין. הָלְכוּ וּנְתָנוּם מַחֲצִי כֶּכָּשׁ וּלְמַטָּה, בְּמַעֲרָבוֹ. וּמִלְּחוּם, וַיִּרְדּוּ וּבָאוּ לָהֶן לְלִשְׁכַּת הַגִּזִּית לְקִרוֹת אֶת שְׁמַע. גָּמַ' תֵּנָּא: יָד וּרְגֵל, בַּעֲקִידַת יִצְחָק בֶּן אֲבָרָהם. 'לֹא הָיוּ כּוּפְתִין אֶת הַטֶּלָּה. מָאי טַעְמָא? רַב הוּנָא וְרַב חֲסֵדָא, חֵד אָמַר: מִשּׁוּם בִּזְיוֹן קֳדָשִׁים. וְחֵד אָמַר: מִשּׁוּם דְּמַהֲלָה בְּחוּקֵי הָעַמִּים. מָאי בִּינְיָהוּ? אִיכָא בִּינְיָיְהוּ דְּכַפְתִּיהּ בְּשִׁירָאִי אִי נָמִי, בְּהוּצָא דְדִּחְבָּא. י"ח(ט"ז)תָּנוּ הָתָם: שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שׁוֹלְחָנוֹת הָיוּ בַּמִּקְדָּשׁ. שְׁמוּנָה שֶׁל שִׁישׁ בְּבֵית הַמִּטְבָּחִים, שְׁעָלִיהֶם מְדִיחִין אֶת הַקֶּרְבִּים. י"טשְׁנִים בְּמַעֲרַב שֶׁל כֶּכָּשׁ, אֶחָד שֶׁל שִׁישׁ וְאֶחָד שֶׁל כֶּסֶף. עַל שֶׁל שִׁישׁ נּוֹתְנִין אֶת הָאֲבָרִים, וְעַל שֶׁל כֶּסֶף כְּלֵי שְׁרֵת. י"י(י"א)וּבְאֻלָּם שְׁנִים מִבִּפְנִים עַל פֶּתַח הַבַּיִת, אֶחָד שֶׁל כֶּסֶף וְאֶחָד שֶׁל זָהָב. עַל שֶׁל כֶּסֶף נּוֹתְנִין לָחֶם הַפָּנִים בְּכִנְיָסְתּוֹ, וְעַל שֶׁל זָהָב בִּיצִיאָתּוֹ. שְׁמַעְלִין בַּקּוֹדֶשׁ וְלֹא מוֹרִידִין. וְאֶחָד שֶׁל זָהָב בִּפְנִים, שְׁעָלִיו לָחֶם הַפָּנִים תָּמִיד. מִפְּדֵי אִין עֲגִיוֹת בַּמָּקוֹם עֲשִׁירוֹת, אִמָּאי עֲבָדֵי דְשִׁישׁ? נִיעֲבָדוּ דְכֶסֶף, נִיעֲבָדוּ דְזָהָב! אָמַר רַב חִינָנָא בְּשֵׁם רַבִּי אָסִי, וְרַבִּי אָסִי בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק: מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְרַתִּיחַ. שֶׁל שַׁחַר הָיָה נִשְׁחָט עַל קֶרֶן צְפוֹנִית מַעֲרִבִית. מִנָּא הָנִי מִילֵּי? אָמַר רַב חֲסֵדָא: דְּאָמַר קֵרָא "שְׁנִים לַיּוֹם", בִּנְגַד הַיּוֹם. ^(ט)תִּנָּנָא נָמִי הָכִי: "שְׁנִים לַיּוֹם" – בִּנְגַד הַיּוֹם. אֵתָּה אוֹמַר נִגַּד הַיּוֹם, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא חוֹבַת הַיּוֹם? כִּשְׁהוּא אוֹמַר "אֵת הַכֶּכָּשׁ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַּבֶּקֶר וְאֵת הַכֶּכָּשׁ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֶרְפִּים" – הָרִי חוֹבַת הַיּוֹם אָמוּר, הָא מָה אָנִי מְקַיִּים "שְׁנִים לַיּוֹם" – נִגַּד הַיּוֹם. ^(ט)הָא כִּיצַד? תָּמִיד שֶׁל שַׁחַר – הָיָה נִשְׁחָט עַל קֶרֶן צְפוֹנִית מַעֲרִבִית, עַל טַבַּעַת שְׁנִיָּה, וְשֶׁל בֵּין הָעֶרְפִּים – הָיָה נִשְׁחָט עַל קֶרֶן צְפוֹנִית מְזֻרְחִית, עַל טַבַּעַת שְׁנִיָּה. עֲשָׂרָה דְּבָרִים שָׂאֵל אֶלְכֶּסְנִדְרוֹס מוֹקֶדוֹן אֶת זִקְנֵי הַגָּב, אָמַר לָהֶן:**

מָן

בְּשֻׁמְאָלוֹ וּבֵית עוֹרוֹ לַחוּן מְקוֹם שְׁמֵשׁ הַשֶּׁטֶט הַעוֹר הָיָה כְּלָפִי חוּץ אֵל הָעֵם וּמְקוֹם הַחֶמֶךְ כְּלָפִי הַחוּלִיךְ וְהָכִי שְׁפִיר לְמַעַבַּד כְּדֵי שֶׁלֹּא יִרְאֶה הַחֶמֶךְ וּמִפְּרַשׁ בַּיּוֹמָא (דף כה:״) מ"ט כַּלִּיקָא לְרַגֵּל בַּהֲדִי רִישָׁא דְאִיבָא לְמ"ד הָתָם דְּכָךְ נִתְּחוּ הָיָה קֶרַב הָרֹאשׁ וְהֶרְגֵל וּב' זָיוִם וְשָׁנִי דַּפְנוֹת הַחֲזָה וְהַגֶּרֶחַ וְהַעֲקוֹן וְהֶרְגֵל וְאִיבָא לְמ"ד דְּכָךְ עֲלִיָא דְשֻׁמְאָל הָיָה קֶרַב פִּי דְּכָרָךְ, שְׁהֶאֱבָרִים שְׁמַעִים זֶה מִנָּה הֵם קֶרְבִּים הָרֹאשׁ וְהֶרְגֵל וְשָׁנִי דַּפְנוֹת הַחֲזָה וְהַגֶּרֶחַ וְשָׁנִי זָיוִם וְהַעֲקוֹן וְהֶרְגֵל וּבִין לְמ"ד דְּכָךְ עֲלִיָא וּבִין לְמ"ד דְּכָךְ נִתְּחוּ אִין זֶה דְּכָר שְׁהֶרְגֵל קֶרַב עִם הָרֹאשׁ שְׁהָרִי כְּנִיתוּחַ שָׁנִי זָיוִם קוֹדְמִין וּמִפְּרַשׁ הָתָם מָאי טַעְמָא רַגֵּל כְּלִין בַּהֲדִי רִישָׁא דְשִׁישׁ הָרֹאשׁ כְּבָר בַּכְּשֵׁנִי שְׁהוּא קוֹדֵם וְנִזְרַת הַכְּתוּב הָיָה וּמָה טַעַם רַגֵּל עִמּוֹ מִשּׁוּם דְרִישָׁא נִפְשִׁי בַּה עֲצֻמוֹת כְּלִיקָא רַגֵּל בַּהֲדָה שְׁהוּא כְּלוּ בָשָׂר וְהָכִי שְׁפִיר לְמַעְלָה שְׁתָּאָה דְּהַקְטֵרָה עֲצֻמוֹת וּבָשָׂר וְאִין בָּשֹׂם אֲבָר כ"ב בָּשָׂר עִמּוֹ כְּרַגֵּל. הַשָּׁנִי בַב' זָיוִם הָאִי תָּאֵא אֲזַל בְּתַר אֲבָרָא דְּבַשְׁרָא כְּלוּמַר בְּתַר גְּדוֹל הָאֲבָרִים שְׁהֶאֱבָרִים גְּדוּלִּים זֶה מִנָּה הֵם קוֹדְמִים הֶלְכָךְ ב' זָיוִם קוֹדְמִים שְׁהָ גְדוּלוֹת מִהַעֲקוֹן וְהֶרְגֵל: שֶׁל יָמִין בַּיָּמִינוּ וְשֶׁל שֻׁמְאֵל בְּשֻׁמְאָלוֹ דְּכָךְ חֲשִׁיבוּתָן מוֹלִיכִין אוֹתָן לְמַעַבַּח וּבֵית עוֹרָה שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד לַחוּץ: הַנִּי בַּעֲקוֹן וּבֶרְגֵל הַשְּׁמָאֵלִי הַעֲקוֹן בַּיָּמִינוּ וְהָאֵלֶּיָּה מְדֻלְדֶּלֶת בֵּין אֲצָבָעוֹתָיו הָיָה דְּבוֹקָה בַּעֲקוֹן וְהוֹלֶכֶת בֵּין הָאֲצָבָעוֹת וְגַם אֲצָבַע הַכֶּבֶד דְּבוֹק בַּעֲקוֹן וְגַם הַצְּלָעוֹת דְּבוֹקוֹת בַּעֲקוֹן אֲצָבַע הַכֶּבֶד וּב' הַכְּלִיוֹת עִמּוֹ הֶרְגֵל שֶׁל שְׁמָאֵל כו': הָרְבִיעִי בַּחֲזָה וּבַגֶּרֶחַ וּבַצּוֹאֵר הַחֲזָה בַּיָּמִינוּ שְׁהוּא חֲשׁוֹב יוֹמֵר וְהַגֶּרֶחַ בְּשֻׁמְאָלוֹ וְצִלְעוֹתֶיהָ בֵּין אֲצָבָעוֹתָיו וְהָאִי דָּלָא פִּרַשׁ וּבֵית עוֹרָה לַחוּץ וְהִינוּ טַעְמָא דְשָׁנִי צִלְעוֹתָיו מֵאֲחִין בֵּין אֲצָבָעוֹתָיו א"כ הָיוּ בֵּית עוֹרָה לַחוּץ אֲבָל גַּבִּי דַּפְנוֹת לֹא פִּרַשׁ לָךְ כָּלוּם וְהָיָה יָכוֹל לֵשֵׁא דַּפְנוֹת עַל פֶּם וְדוּ לָךְ פִּרַשׁ בֵּית עוֹרָה לַחוּץ: הַחֲמִישִׁי בַב' דַּפְנוֹת שֶׁל יָמִין כו' וּבֵית עוֹרֶן לַחוּץ: הַשִּׁשִּׁי בַּקֶּרְבִּים הַנִּתְּוֻנִּים בְּגִזְרֵן דְּפִי מִתְּרַגֵּם צִזֵּן וְלִפִּי שְׁאִין מַחֲבִרִין יַחַד צִזִּיךְ לִתְּנֹן בְּכָלִי וּבְרַעֲשׁ עַל גְּבִיָּהֶם מְלַמְעָלָה: הַשְּׁבִיעִי בַּפֶּלֶת שְׁלֹאֲחֵר הַקְטֵרֶת אֲבָרֵי תָמִיד מִקְטִירִין מִנְּחֻתוֹ דְּהָינוּ כֹּלֶתִי חֲבִיתִי כ"ג דְּאָמַר בַּיּוֹמָא (דף לה״) עוֹלָה וּמִנְּחָה שָׁם מִנְּחָה וְנִפְלִינוּ חֲבִיתָיו: הַט' צִיּוֹן נִסְכִּים רְבִיעִית הָיוּ כָּל אֵלֹו קֶרְבִּים עִם הָאֲבָרִים דָּאִין מִקְרִיבִין עוֹלָה כָּלָא מִנְּחָה וְנִסְכִּים וְחֲבִיתִים אִף עַל פִּי שְׁקִרְבִּין בַּעֲבוּר כֵּהָן גְּדוֹל הוֹאִיל וּמֵן הַסֹּמוֹךְ הֵם קוֹדְמִין לְנִסְכֵּי תָמִיד (צִרִיךְ לָנוּ שְׂאָר הָאֲבָרִים): הֶלְכוּ וְהָתָם מִחֲצִי כֶּכָּשׁ וּלְמִטָּה וְלֹא מִחֲצִי כֶּכָּשׁ וּלְמַעְלָה שְׁלֹאֲחֵר הַקְטֵרֶת הַקְטֵרֶת חוּזְרִין מוֹלִיכִין אוֹתָן לְמַעַבַּח וְאִם הָיוּ קֶרְבִּים לְמַעַבַּח לֹא תִרְאֶה הוֹלֶכָה הֶלְכָךְ צִרִיךְ לְהִסְתּוֹן מִחֲצִי כֶּכָּשׁ וּלְמִטָּה שְׁלֹאֲחֵר כָּךְ לַכְּשִׁחוֹזִירוֹ וְיוֹלִיכוּ אוֹ הֵם אוֹ אַחֲרִים תִּרְאֶה הוֹלֶכָה חֲסוּבָה וְהָכִי וְכַּה לַעֲשׂוֹת שָׂאֵם קְרוֹיבִים לְמַעַבַּח וְרֹאֶה בַּמִּקְטָרִים וְעוֹד דְּשַׁעֲמִים שְׁקִטְוִירָם הָתָם הַקְטֵרֶת הוֹאִיל וְקְרוֹבִים הֵם כָּל כָּךְ לְמַעַבַּח: דְּמַעֲרָבוֹ שֶׁל כֶּכָּשׁ וְלֹא דְּמַזְרָחוֹ שְׁהָרִי כְּלַכְתָּם לְמַעַבַּח לְהוֹלִיךְ אֲבָרִים לְמַעַבַּח וְלַזְרוּם בְּמַעֲרָבָה דְּכָךְ מְזַרְחִית שֶׁל כֶּכָּשׁ שְׁהָרִי כֶּכָּשׁ לְאֻמְצַע הַמַּעַבַּח וּמִבָּאֵן וּמִבָּאֵן תּוֹפֵם הַמַּעַבַּח ת' אֲמוֹת לְכָל צַד לְאַחַר שֶׁכָּלֹה הַכֶּכָּשׁ

נִמְצָא אֵתָּה אוֹמַר הִלִּיכְתוּ לְמַעַבַּח לְזָרוּיָה הָאֲבָרִים לְמַעֲרָבָה לָכֵךְ נּוֹתְעִים הָאֲבָרִים בְּמַעֲרָבוֹ שֶׁל כֶּכָּשׁ לַפְנוֹת מְקוֹם הִלִּיכְתּוֹ: וּמִלְחוּם דְּכִתְיֹוב עַל כָּל קֶרֶשְׁנָךְ תִּקְרִיב מַלְחָה: וּבִאֵל לְלִשְׁכַּת הַגִּזִּית לְקִרוֹת אֶת שְׁמַע וְלֹאֲחַר ק"ש וְהַטִּוִּירוֹ אֶת הַקְטֵרֶת וְהָכִי נִכּוֹן הַדָּבָר שִׁיתְּפִלְלוּ תָקֵם שְׁקִיטִירוֹ שׁוֹם הַקְטֵר נִיעֵל קֶרֶשֶׁם לְרִיחַ נִיחוּחַ: גָּמַ' תָּאֵא יָד וּרְגֵל יַחַד בַּשְּׂקִידַת יִצְחָק כו': חֵד אָמַר מִשּׁוּם צִיּוֹן קֳדָשִׁים וְחֵד אָמַר מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַהֲלָךְ בְּחוּקֵי הָעַמִּים בַּשְּׁמִקְרִיבִין זִבַּת לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים הֵן כּוּפְתִין אוֹתוֹ כֵּךְ אֲרַבְעָה רַגְלִים יַחַד: וּמָאי בִּינְיָהוּ בֵּין לָמַר לְמַר אֲבוּר לַעֲשׂוֹת: אִכָּא בִּינְיָהוּ דְּכַפְתָּה בְּשִׁירָאִי בְּמִילַת מִשּׁוּם צִיּוֹן קֳדָשִׁים לִיבָא מִשּׁוּם חָפִי הָעַמִּים אִיכָא: עֲשָׂר שְׁלַחוֹת הָיוּ בַּמִּקְדָּשׁ בַּעֲזָרָה ב' שְׁלַחוֹת שֶׁהָיוּ בְּאֻלָּם לֹא חָשִׁיב הָכָא בַּהֲדִי עֲשָׂר אֶלָּא אוֹתָם שְׁהָיוּ בַּעֲזָרָה: ח' שֶׁל שִׁישׁ בְּבֵית הַמִּטְבָּחִים אֲצֵל הַטַּבַּעוֹת בַּצִּפּוֹן שְׁעָלִיָּהֶם מְדִיחִין אֶת הַקֶּרְבִּים וּב' בְּמַעֲרַב הַכֶּכָּשׁ וּב' בְּאֻלָּם מִפְּנִים אֲצֵל פֶּתַח הַהִיכָל אֶחָד שֶׁל כֶּסֶף וְא' שֶׁל זָהָב: בְּכִנְיָתוֹ בְּשֻׁמְגִיעִין לְפֶתַח מִיחִין אוֹתָם עָלִיו וְעוֹמְמִין כּוּ לַפּוֹשׁ: וְעַל שֶׁל זָהָב בִּיצִיאָתּוֹ וְשָׁם הָיָה מִנְּחָ עַד שְׁקִיטִירוֹ הַצִּזִּיכִין כֵּךְ מִפְּרַשׁ בַּמִּנְחוֹת בַּשְּׂרָךְ דְּפִתִי הֶלְחָם (מִנְחוֹת דף צט״): שְׁמַעְלִין בַּקֹּדֶשׁ וְלֹא מוֹרִידִין כִּגּוֹן בְּכִנְיָתָתָם מִיחִין עַל שֶׁל כֶּסֶף וּבְשֻׁמְגִיעִי בַּהִיכָל ח] עַל שֶׁל מִשָּׁה שְׁהָיָה מִצָּבָה זָהָב רָכִי עָלֶיהָ וְלֹא מוֹרִידִין לְפִיכָךְ בִּיצִיאָתּוֹ מִיחֻחוֹ עַל כֵּלִי שֶׁל זָהָב וְעֲשָׂר שְׁלַחוֹת הָיוּ עֲדוֹן בַּהִיכָל שְׁעָשָׂה שְׁלֹמֹה וְהָא דָּלָא חֲשַׁבְיָהוּ הָכָא דָּלָא חָשִׁיב אֶלָּא אוֹתָן שְׁמַעֲחִים עָלִיָּהֶם וּבִאֲוֶתָּה שֶׁל שְׁלֹמֹה לֹא הָיוּ מְקַדְרִים בְּדִאֲמִרְתִּין בַּמִּנְחוֹת בַּשְּׂרָךְ דְּפִתִי הֶלְחָם (מִנְחוֹת דף צט״) עֲשָׂר שְׁלַחוֹת עָשָׂה שְׁלֹמֹה וְלֹא הָיוּ מְקַדְרִים אֶלָּא עַל שֶׁל מִשָּׁה כו': מִפְּנֵי שְׁמִרְתוּחַ אֶת הֶלְחָם וּמִחֻמְמוֹ וּמִמַּהֲרָ לְהַתְּעַשֵּׁשׁ: שְׁנִים לַיּוֹם נִגַּד הַיּוֹם נִגַּד הַשֶּׁמֶשׁ אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא חוֹבַת הַיּוֹם כְּלוּמַר כָּל יוֹם וְיוֹם תִּקְרִיבוּ שְׁנִים כִּשְׁהוּא אוֹמַר וכו': בִּיצַד תָּמִיד שֶׁל שַׁחַר הָיָה נִשְׁחָט עַל קֶרֶן צְפוֹנִית מַעֲרִבִית עַל טַבַּעַת שְׁנִיָּה כְּדִשְׂרָשִׁית בְּמִתְקִיטוֹן בָּהּ:

לב:

עין משפט גור מצוה

א מו"י פו' מהל' תמידים ומוספין
הל' ד':
ב מו"י פד' מהל' תמידים ומוספין
הל' ז':
ג מו"י פד' מהל' תמידים ומוספין
הל' ח:
ד מו"י פד' מהל' תמידים ומוספין
הל' ב:
ה מו"י פח' מהל' כלי המקדש והעובדיו בו הל' ח:
ו מו"י פג' מהל' תמידים ומוספין
הל' ד':

רבינו גרשום

ואלופית עצה מן שיאי. דאמרו ליה אי את נצח לן לא תתכבד בכך:

גולגנזי. דגיס מלוחין:

כהדי דמחזורי לה. כמילא נפל כהו רוחא וחיו:

טרא באפיה. רסון פגוי כהן: ארעלי כוליה. שעלה לראות מאחזה מקום הנהר יוצא עד דמטא לנפיתחא דגן עמין:

שקל קלי עפרא כספיה לאלתר תקנא. כלומר לאחר שאדם מת ואינו רואה כלום אינו חומד ומיד הוא כשאר עפר ונשקל:

גיהנס מן הרקיע. מנהר דינור דכותב הנה סערת ה' חמה על ראש רשעים יחול:

ויס אומרים אחורי הרי חשך. כדכתיב כי הנה החשך וכסה ארץ וערפל לאומים וענך חרח ה' וכסומו ענך ויראה: סליק מסכת תמיד

לא היו כופתין פרק רביעי תמיד

חמר להו מי אכלי אינשי נהמא דדהבא כלומר וכי מנהג שבאן ללכלל לחם של זהב: חמרו ליה אין מנהג שבאן ללכלל לחם של זהב שבביל כך שמעו זהב לשניין ללכלל שהרי זה פלח לנו שצאת לבאן שבביל אכליתך וכי לא היה לך לחם ללכלל ממלכותך וזאת עד כאן ושאלת לחם ללכלל לךך נחננו לך זהב וקסף שסבוכים היונו שצאת פגלל זהב

אָמַר לָהּ: מִי אָכְלִי אִינְשֵׁי נְהֻמָּא דְּדִהְבָּא? אָמְרוּ לִיהּ: אֶלָּא אִי נְהֻמָּא בְּעִית, לֹא הָוָה לָהּ בְּאַתְרָהּ נְהֻמָּא לְמִיכָל, דְּשִׁמְלַת וְאַתִּית לָהּכָּא? כִּי נָפִיק וְאַתִּי, כָּתֵב אַבְבָּא דְּמַחְזָא: אָנָּא אֱלֻכְסְנִדְרוּס מוֹקְדוֹן, הָוִיתִי שְׂטֵינְיָא עַד דְּאַתִּיתִי לְמַדִּינַת אַפְרִיקָי דְּנִשְׂשָׂא, וַיִּלְיַפִּית עֲצָה מִן נִשְׂשָׂא. כִּי שְׁקִיל וְאַתִּי, יַתִּיב אַהֲהוּא מַעְיִנְיָא, קָא אָכִיל נְהֻמָּא. הָווּ בִּידִיָּה גִלְדִּיגִי דְּמִלְחָא, בְּהַדִּי דְּמַחְוּרִי לָהּ – נָפַל בָּהּ רִיחָא. אָמַר: שְׂמַע מִינָּה הֲאִי עֵינָא מִגֵּן עֲדִן אַתִּי. אִיכָּא דְאַמְרִי: שְׁקַל מִהֲנָהּוּ מִיָּא, טְרָא בָּאפִּיָּה. אִיכָּא דְאַמְרִי: אִידְלִי פוּלִיָּה עַד דְּמִטָּא לְפִתְחָא דִּגְו עֲדוּ, רְמָא חָלָא: פִּתְחוּ לִי כְּכָא! אָמְרוּ לִיהּ "זֶה הַשַּׁעַר לֹחִי וְגו'". אָמַר לָהּ:ן אָנָּא גָמִי מַלְכָּא אָנָּא, מִיחֻשְׁב חֲשִׁיבָנָא, הָבוּ לִי מִיַּדִּי. יַהֲבוּ לִיהּ גּוּלְגֻלְתָּא חֲדָא, אַתְיִיָּה תַקְלִיָּה לְכוּלִּיָּה דְּהָבָא וּכְסָפָא דִּידִיָּה בְּהַדִּיָּה, לֹא הָוָה (מִתְקַלִּיָּה). אָמַר לָהּ:ן לְרַבָּנִן: מַאי הֲאִי? אַמְרִי גּוּלְגֻלְתָּא דְּעֵינָא דְּבִישְׂרָא וּדְמָא [הוּא], דְּלֹא קָא שְׂבַע. אָמַר לָהּ: מִמַּאי דְּהָכִי הוּא? שְׁקִלִי קָלִיל עַפְרָא וּכְסִיּוּהּ, לְאַלְתֵּר תַּקְלָא, דְּכַתִּיב: "שְׂאוּל וְאַבְדּוֹן לֹא תִשְׁפָּעֶנָּה וְגו'". תֵּנָּא דְּבִי אֱלִיהּ:ן גִּיהָנָם לְמַעְלָה מִן הָרָקִיעַ, וַיֵּשׂ אוֹמְרִים לְאַחֲוִי הָרִי חֲשֶׁהּ.^(א) תֵּנָּא רַבִּי חֲיִיָּא: כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה בַּלְיִלָּה – שְׂכִינָּה בְּגֻגְדּוֹ, שְׁנַאָמַר: "קוּמִי רוּבִי בַלְיִלָּה לְרֹאשׁ אַשְׁמּוּרוֹת שְׂפָכִי כַּמִּים לִבֶּהּ נִכַח פָּגִי הִי (וְגו')". אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה: תַּלְמִידֵי חֲכָמִים מְרַבִּים שְׁלוֹם בְּעוֹלָם, שְׁנַאָמַר: "וְכָל בְּנֵיהּ לְמוּדֵי הִי וְרַב שְׁלוֹם בְּנִיהּ".

הדרן עלה לא היו כופתין

אָמַר^(א) א' לָהֶם הַמְּמוֹנָה: בָּרְכוּ בִּרְכָּה אַחַת!

וְהֵם בָּרְכוּ. קָרְאוּ עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרוֹת, "שְׂמַע", "וְהָיָה אִם שְׂמוּעִ", "וַיֹּאמֶר". בָּרְכוּ אֶת הָעָם שְׁלֹשׁ בִּרְכוֹת: "אַמֶּת וַיַּצִּיב", וַעֲבוּדָה וּבִרְפַת כְּהֲנִים. וּבִשְׁפַת מוֹסִיפִין בִּרְכָּה אַחַת לְמִשְׁמֵר הַיוֹצֵא. בִּב אָמַר לָהֶם: חֲדָשִׁים לְקַטְרַת בּוֹאוּ וְהִפִּיסוּ. זָכָה מִי שְׂזָכָה, אָמַר לָהֶם: חֲדָשִׁים עִם יִשְׁנִים, בּוֹאוּ וְהִפִּיסוּ מִי מַעְלָה אַבְרִים מִן הַפֶּכֶשׁ לְמִזְבֵּחַ. רַבִּי אֶלְיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמַר: הַמַּעְלָה אַבְרִים לְפֶכֶשׁ, הוּא מַעְלָה אוֹתָן עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ.^(דמ"ג) ג מְסֻרוֹם לַחֲזָנִים, הִיוּ מַפְשִׁיטִין אוֹתָם אֶת בְּגָדֵיהֶם, וְלֹא הָיוּ מַגִּיחִין עֲלֵיהֶם אֶלָּא מְכַנְסִים בְּלִבָּד. וַחֲלוֹנוֹת הָיוּ שָׁם, וְכַתוּב עֲלֵיהֶם תִּשְׁמִישׁ הַפְּלִים. ד' מִי שְׂזָכָה בַּקְטָרַת הָיָה נוֹטֵל אֶת הַפֶּה, וְהִפָּךְ דּוֹמָה לְתַרְקַב גְּדוּל שֶׁל זָהָב מַחֲזִקַת שְׁלֹשָׁה קַבִּין, וְהַפְּזָה הָיָה בְּתוֹכוֹ.

מָלָא

הוּא נְחָמַר עַל מַעֲלֹת הָאֱלֹסִם אַחֵר גָּמַר עֲבוֹדַת הַתַּמִּיד כְּמוֹ שֶׁתַּבָּאָר בַּפֶּקֶד שְׂאֵחַר זֶה וּבְכֵר בְּאַרְנו כְּסוּף סָבָה (דף נו:). שְׂכַכְל יוֹם שָׁבַת הָיָה נִכְנָם הַמַּשְׁמֵר לַעֲבוּדָה וַיּוֹצֵא מִשְׁמֵר שְׂעֵבַר וּבְכֵר בְּאַרְנו בְּגמ' בְּרִכּוֹת (דף יב.). הֵעֲלָכָה הַזֹּאת בַּעֲצֻמָּה וְחָמְרוּ מִשְׁמֵר הַיוֹצֵא אוֹמַר לַמַּשְׁמֵר הַנִּכְנָם מִי שֶׁשָּׂבַן שְׁמוּ בַּעֲבִית הָיָה הוּא יִשְׁכִּין בְּעִיבָם אֲהֲבָה וְאֶחָיו וְשִׁלּוֹם וְרַעוּת: כִּכֵּר בְּאַרְנו בְּשֵׁנִי מִיּוֹמָא (דף כו.). שֶׁהַקְטֶרֶת לֹא הִיוּ מַפִּילִים עָלֶיהָ גּוֹרָל אֵלָּא אוֹתָם שֶׁלֹּא הַקְטִירוּ אוֹתָהּ עֲדוּן קֹדֶם לָבוּ לְפִי שֶׁכָּל הַמַּקְטִיר אוֹתָהּ הָיָה מַצְלִיחַ בַּעֲגִיגָיו וּמוֹצֵא בְּרַחֲמָתוֹ בְּרוּחָהּ וּלְפִיכָךְ, אָמַר חֲזָשִׁים לְקַטְרַת וְשִׁיסוּ וְשֵׁם וְתַבָּאָר שְׁפִים הַקְטֶרֶת הוּא הַשִּׁים הַשְׁלִישִׁי אַחֵר כִּךְ אָמַר חֲזָשִׁים גַּם יִשְׁוִים בּוֹאוּ וְהִפִּיסוּ מִי מַעְלָה אַבְרִים וְהוּא הַשִּׁים הַרְבִּיעִי וְאִין הִלָּכָה כְּרִבִּי אֶלְיָעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב: כִּכֵּר בְּאַרְחֵי הִלָּכָה זוֹ בְּגמ' בַּפּוּרִים וְשֵׁם וְתַבָּאָר שֶׁכָּל הַכֹּהֲנִים הָאֵלּוּ לּוֹבָשִׁים בְּגָדֵי קֹדֶשׁ בַּמִּקְדָּשׁ וְעוֹמְדִים בְּלִשְׁכַּת הַעֲזִיזָה בְּאֵלּוּ הֵם קָצַת עֲגֻלָּה וְהַמַּעֲזָה רוּחוֹ אֵל הַאִישׁ שֶׁמַּתְחִיל מִמֶּנּוּ הַמַּעֲוִן וְהִיא מַסִּיר הַמַּעֲצָת מִשָּׁל רֹאשׁוֹ וְאַחֵר כִּךְ מַשִּׁיבָה עָלָיו וּמְטוִילִים גּוֹרָל וַיַּעֲלוּ בְּגוֹרָל לַעֲבוּדָה וְהַשְׂאָרִים שֶׁלֹּא זָכוּ הֵם שִׁמְפִּיטוּם אוֹתָם הַשְׁמָשִׁין לְמִקְדָּשׁ וְאִין מַשְׁחִין עָלֵיהֶם אֵלָּא הַמְּכַנְסִים וְחַח"כ לּוֹבָשִׁים בְּגָדֵי חוּל שֶׁלֶּסֶם וְחַח"כ מַשְׁפִּיטִים הַמְּכַנְסִים וּמַשְׁחִין כָּל בְּגָדֵי כִּהָּהּ בַּחֲלוֹנוֹת כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנו בְּסָבָה (דף נו:). וּמַה שְׂאֵמַר וּבְתוֹב עָלֵיהֶם הַפְּלִים לְפִי שֶׁהַחֲלוֹנוֹת שֶׁהִיוּ בָּהֶם מְכַנְסִים בְּתוֹב עָלֵיהֶם מְכַנְסִים וְחַשֵּׁר בָּהֶם הַמַּעֲצָת בְּתוֹב עָלֵיהֶן מַעֲצָת וְכוּ בִּכְתָּב וְחַבְגֵּט וְסָדֵר לְבִישַׁת הַבָּגָדִים הוּא שְׁלִיבֶשׁ תַּחֲלָה הַמְּכַנְסִים חָמְרוּ (וַיּוֹמַר דף כג: כה.) מַעֲוִן שֶׁלֹּא יִהְיֶה דָּבָר קֹדֶם הַמְּכַנְסִים תַּלְמוּד לוֹמַר וּמְכַנְסֵי בַד וַיִּבֶשׁ עַל בְּשָׂרוֹ וְחַח"כ וַיִּבֶשׁ הַבְּתָּה חוּגֵר בְּחַבְגֵּט וּמַשִּׁים הַמַּעֲצָת עַל רֹאשׁוֹ וְכֹאִיו לָךְ שֶׁפַעַע שֶׁהַרְמַת הַעֲשׂוֹ תַהֲיֶה בְּאֵלּוּ אֲרַבְּעָה הַפְּלִים אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא אָמַר הַתְּוֹב אֵלָּא שְׂנִי בָּלִים שֶׁאֶחָמֵר וַיִּבֶשׁ הַכֹּהֵן מִדּוּ בַד וּמְכַנְסֵי בַד רָבַל חָמְרוּ ז"ל (סֵם יב: כג:.) וַיִּבֶשׁ לְרַעוּת מַעֲצָת וְחַבְגֵּט לְהַרְמָה וּמַה שְׂאֵחָמֵר (וַיִּתְקַרֵּא ו'י:ד') וּשְׂשֵׁט אֶת בְּגָדָיו וַיִּבֶשׁ בָּגָדִים אַחֲרִים אִינוּ רוּחָה לוֹמַר שֶׁהִיוּ בְּגָדֵי חַל אֵלָּא פְחוּתִים מֵהֶם בְּחִשְׁבוֹתָם וַעֲצִיָּהֶם בְּגָדֵי קֹדֶשׁ חָמְרוּ מִקִּישׁ בָּגָדִים שֶׁשְּׂשֵׁט לְבָגָדִים שְׁבִיבֶשׁ מַה לַּהֲלֹן בְּגָדֵי קֹדֶשׁ אֵף בִּאֵן בְּגָדֵי קֹדֶשׁ אִם בֵּן מַה תַּלְמוּד לוֹמַר אַחֲרִים אַחֲרִים פְּחוּתִים מֵהֶם לָמָּה הִיוּ הַבָּגָדִים שְׁלִיבֶשׁ בַּשַּׁעַת הַרְמַת הַעֲשׂוֹ פְחוּתִים מֵהַבָּגָדִים שְׁבִיבֶשׁ שֶׁהִיוּ מִתְשַׁקְּחִין בַּפֶּקֶדָן לֹא מִחֲמַת שְׁמִירַת הַבָּגָדִים שֶׁלֹּא יִבְּלוּ לְפִי שֶׁבְּכֵר הוֹדַעְתִּיךְ. שֶׁהַעֲקָר בַּמִּקְדָּשׁ אִין עֲגִיית בַּמָּקוֹם שְׂשִׁירוּת אֵלָּא הַטַּעַם בָּהּ הוּא מַה שְׁזָכְרוּ וְחָמְרוּ (וַיּוֹמַר סֵם) בְּגַד שֶׁשָּׂבַל עוֹ קְדָרָה לְרַעוּ לֹא יוֹמַגְּ עוֹ כּוּם לְרַעוּ וּבְכֵר וַיִּצְאוּ מִכְּנֶהַת הֵעֲלָכָה רָבַל הִיא בְּנֶהַת הַמַּסְבָּתָא:

מסורת הש"ס

א ויקרא רבה

ב בימרת קבב; תנא דבי אליהו זוטא נספחים לסדר אליהו זוטא פרקי דרד ארץ ב; תנא דבי אליהו רבה; מגילת תענית אדר ב; כריתות כח; ברכות סד; נזיר סו;

ג ברכות יא:

ד יומא כז:

תורה אור השלם

זה"שער ליהנה צדיקים נבאו בו [תהילים קיח, כ]

שאול ואבדיה לא תשבענה ויעיני האדם לא תשבענה [משלי כו, כ] קומי רני (בבלי) [בבליק] לראש אשפרות שפכי כפים לבד וגו' [איכה ב, יט]

וקל־בגד למודי יהנה ורב שלום בגד [שעיהו נד, יג]

והנה אם־שמעו תשמעו אל־מצותי אשר אנכי מצוה אתכם היום וגו' [דברים יא, יג-כא]

שטע ישראל יהנה אלהינו יהנה אסד ואהבט את יהנה אלהינו וגו' [דברים ו, ד-ט]

אמר להם הממונה פרק חמישי תמיד

מסורת הש"ס
 א יומא מג; זבחים סד; משנה
 יומא; משנה תמיד; לעיל כח:
 ב משנה תמיד; ספרא אמור
 פרשה יג ז

וּכְלֹאֲדָם לֹא־יִהְיֶה בְּאֶהָל מוֹעֵד
בָּבֵאוּ לְכַפֹּר בַּקֹּדֶשׁ עַד־צֵאתוֹ
וּכְכֹפֶר בַּעֲדוֹ וּבַעֲדֵי בֵיתוֹ וּבַעֲדֵי כָל־
קֹהֵל יִשְׂרָאֵל (ויקרא טז, יז)

בַּה הָיְתָה שֶׁל שְׁלֹשׁ קָדִים אוֹמֵר בְּכָל יוֹם חֲמוּמָה
 בְּשֶׁל ד' קָטִין וּמִשְׁכָּן לְתוֹךְ שֶׁל ג' קָטִין וְהָיָה הוּא
 מִשְׁכָּן קָדֵם וְחָלִים בְּלִי סֶפֶק וּבְשִׁאֲנוֹ יוֹם שְׁמִתָּה
 מְשִׁיבִים הַחָלִים הַיּוֹפְלִים בְּקִרְבָּהּ (אֵל הַמּוֹצֵא)
 הַיּוֹצֵא מִן הַמּוֹצֵא) אֵל נֶחֱל קִדְרוֹן וְלָקַח מִמֶּנּוּ
 מִחֲזָקָת ט"ו סָאָה וּבָבֶר בְּאֶרְנוּ שְׁעוֹר סָאָה
 בְּמִנְחוֹת (דף ע"א): כִּבְר וְהַבְּחָר בְּתַשְׁבִּית (דף
 כ"ו) הַשְּׁמַמְדוֹת מֵהָ הֵם וְאוֹמֵר שְׁרָאָשׁ מִשְׁמַד
 הַשְּׁמַמְדוֹת בְּאוֹתָהּ שְׁמֵת כְּשֶׁשׁוֹמֵעַ קוֹל הַמְּגַדְפָּה
 מִשְׁמִיר הַמְּגַדְפִּים שֶׁכֵּבַר טָהוֹרִי מִצְדָּקָתָם בְּשִׁעֲרֵי
 הַמִּדְרָח כְּדִי שִׁיְהִי מִזְמָנִים לְזִרוּחַ עֲלִיָּהָ שֶׁ
 הָאֵשׁ כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּרַר בְּסוֹף נִגְעִים: הַחֲלוּ עוֹלָם
 כִּבְר בְּאֶרְנוּ בְּקִרְבָּהּ הַשְּׁלִישִׁי אֵהוּא מְטִיב
 גְּרוֹת וְיוֹצֵא וְאֶחָד כֶּן יִשׁוּב וְיִטְוֶה שְׁפִי גְרוֹת
 הַגְּשָׁמִים וְיִתְבָּרַר שֶׁסְּהָרֹת שְׁמִיטָה עֲלֵיהֶן ו'
 ז' הֵם הָאֵשׁ שְׁמִיטָה לְאֶחָדָהּ אִם מִצָּאָם בְּבִיּוּם
 הָרִי זֶה מִדְּלֻקָּה וּמְטִיב שְׁלֹשׁ גְּרוֹת מִהַסְמֻכִּים
 אֲלֵיהֶם וּמִיּוֹצֵא שְׁמִי גְרוֹת הַמְּגַדְפִּים עַד שֶׁיִּשׁוּב
 וְהֵם שְׁמִיטָה עֲלֵיהֶם א' ב' לְפִיכֶן אִמֵּר בָּאֵן אִם
 מִצָּא עֲבָדָיו כְּשֶׁחֲזַר אֵלָיו הֵב' גְּרוֹת דּוֹלָקִין הֵיִהָ
 מִשְׁכָּן אֲחֵת שְׁמִיטָה עֲלֵיהָ ב' וְהִיא הַמְּגַדְפִּים
 לְעֵמֶת הָאֶחָדָה שְׁמִיטָה עֲלֵיהָ א' וּמִיּוֹצֵא שְׁמִיטָה
 עֲלֵיהָ א' כְּמוֹ שֶׁהוּא ר"ל שֶׁלֹּא וּבָבֶר אוֹתוֹ וְיִדְלִיק
 אוֹתוֹ שְׁמִיטָה אֵלָּה מִמֶּנּוּ וּמוֹצֵא הַפְּתִילָה וּמוֹסִיף
 שְׁמֵן וְהַדּוּמָה לָזֶה לְפִי שְׁמֵן הַמְּשַׁרְבִּי וְהוּא
 שְׁמִיטָה עֲלֵיו א' כְּמוֹ שֶׁבְּאֶרְנוּ יִדְלִיק שֶׁאֵר
 בֵּין הַשְּׁרִפִּים וּלְפִיכֶן אִם מִצָּא גֵר מְשַׁרְבִּי
 כִּבְר זֶה מִדְּשֵׁנוּ וְנִתָּן בּוֹ פְּתִילָה וּמִדְּלִיק אוֹתוֹ
 מִמּוֹצֵא הַפְּתִילָה וְלֹא מִן הַגְּרוֹת לְפִי שֶׁזֶה גֵר
 מְשַׁרְבִּי וְהוּא שְׁמִיטָה עֲלֵיו א' מִדְּלִיק מִמֶּנּוּ
 הַגְּרוֹת לְכַשְׁבָּבָהּ וְהוּא כְּשֶׁבָבָהּ אֵין מִדְּלִיקוֹן
 אוֹתוֹ אֵלָּה מִמּוֹצֵא הַפְּתִילָה וּבָבֶר וְהַבְּחָר
 שְׁלִישִׁי שְׁבֹחַ שֶׁסְּבֹחַ בּוֹ דְּשׁוֹן הַמְּנוּחָה נִתָּן
 אוֹתוֹ עַל מַשְׁלֵה אֵשׁ שֶׁל אֵלָּה שֶׁהִיא לְפָנֵי
 הַמְּנוּחָה וְנִתָּן לָהּ מִשְׁמֵם וּמוֹצֵא
 הַפְּתִילָה: כִּבְר וְדִשְׁתָּ מִמּוֹצֵא הַקְּטֹרֶת
 הוּא מִמּוֹצֵא הַקְּטֹרֶת שֶׁהוּא בְּאֶמְצַע
 בֵּין הַשְּׁלֹחַן וּבֵין הַמְּנוּחָה
 כְּמוֹ שֶׁנֶּחֱבֵר בְּמִנְחוֹת וּכְמוֹ שֶׁנֶּחֱבֵר
 בְּמִדּוֹת: וּפְרוֹשׁ מִדְּדָן שֶׁנֶּחֱבֵר
 בְּמִנְחָה: כִּבְר הַקְּטֹרֶת שֶׁלֹּא עַל
 מִלֵּא מִן הַקְּטֹרֶת יֵשׁ בְּכַף דָּבָר מוֹעֵט
 וְהוּא נִתָּן אוֹתוֹ דָּבָר מוֹעֵט מִן
 הַקְּטֹרֶת שֶׁהַקְּטֹרֶת לֹא הַקְּטֹרֶת
 אוֹתָהּ קִדְם לָבֹן אִמֵּר לֹא שֶׁהָאֵשׁ
 אֵלָּה שֶׁהָאֵשׁ אֵלָּה מִלְּמַדִּים
 אוֹתוֹ הָאֵשׁ שֶׁלֹּא יִתְחַיֵּל מִלְּמַדָּן
 כְּדִי שֶׁלֹּא יִתָּן הַקְּטֹרֶת לָבֹן
 מִדְּדָן כְּדִי שֶׁלֹּא יִתָּן הַקְּטֹרֶת
 עַל הָאֵשׁ: וְכִבְר שֶׁאִמֵּר פְּרוֹשׁ
 הָאֵשׁ וְהַקְּטֹרֶת הוּא שֶׁנֶּחֱבֵר
 כֹּל הַבָּהֳמִים מִבֵּין

הָאוֹלָם וְלִמְצוֹחַ כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּרַר בְּתַחֲלֵת פְּלִים וְהִם
הַקְּדוּשִׁים אֵין חֲדָיוֹן בְּעֵי אֶדָם לְעֵצָה מִצִּין הָאוֹלָם
וְשִׁעִיר עֲבוֹדָה זֶה שֶׁהֵם גַּם בֶּן פֹּדֶשִׁים מִצִּין
כִּפְרָה שֶׁתִּהְיֶה בְּקִדְשִׁים פֹּדֶשִׁין מִצִּין הָאוֹלָם וְלֹא
לְיִפְיָד אֵין מִזְהִירוֹן בְּעֵי אֶדָם שֶׁלֹּא יֵבֵא שׁוֹם אֲדָמָה
לְסוּעַ אוֹתוֹן סָדָר וְזוֹ הִיא תִּרְקָה דְּכִרְיָסָה בְּזֶה מַשְׁמַע
דְּשׁוֹן מִזְבֵּחַ הַקְּדוּשִׁים הַזֶּה לְהַעֲבֹת ה' גִּדּוֹת וְהַעֲבֹד
לְהַקְדִּישׁ וְהַקְדִּישׁ לְגִבּוֹרִים וְהַקְדִּישׁ לְמוֹדָעִים וְיִמְחֹד
שָׂאוֹן וְהוּא שֶׁאִמָּר לְעִבְרִיתָת דָּם הַתָּמִיד עַל הַמִּזְבֵּחַ
וְיִמְטִיב ה' גִּדּוֹת וּמִקְטוֹרֵר קֻטְרֵת וְאֵח"פ מְטִיב עֲבָדִים
נִתְבָּרַר בְּפִקֵּךְ דְּרַבִּיעִי שֶׁאִחֵר זִרְקָתָה דְּהָם מִתְחַתֵּי
מִנְחַת נְקִיבִים וְהִיא נִקְרָאת בְּמִסְכֵּת זוֹ מִנְחַת כֶּלֶךְ
בְּאֶרְצוֹן בְּחִמְיָשׁ מִסְכָּחִים (דָּר נט.) שְׁאִינוֹ מִתֵּר
הַתָּמִיד מוֹקֵף עַל עֵצִי הַמְשֻׁכָּה שֶׁאִמָּר (וַיִּקְרָא)
אֶחָד שֶׁאִמָּר (שָׁם א) וְעִרְכוּ עֵצִים וְאִמְרוּ ז' ל כ
אֵלֶּה כֶּהֱן שֶׁכָּה בּוֹ (עֲרֵבִית וְזֶה שְׁחִירִית) אֵלֶּה
וּמוֹדָעִים וּמִשְׁמַר הַקְּדוּשָׁה מִקְרִיב תָּמִיד שֶׁל צִין
שֶׁזְכָּרְנוּ בְּפִקֵּךְ וְלְיִפְיָד וְהִיא סִדּוּר הָאִמְתִּי הַיּוֹצֵא
וְאִחֵר בֶּן מַשְׁלִין בְּעֵי אֶדָם עֵצִים וְנִתְחַיֵּן אוֹתָם עַל
מִקֵּם מִזְבֵּחַ מִזְבֵּחַ הַקְּדוּשִׁים וְהַשְׁנִי מִזְבֵּחַ הַמְּנוּחָה
בְּהַעֲבֹת חֲמוֹם גִּדּוֹת הַמְשֻׁכָּה בּוֹ וּמִתְעַשְׂקִים הָאֵל
מִבְּאֵי הַקֻּטְרֵת לְהִיבֵל וּמִקְטוֹרֵר אִחֵר בֶּן מְטִיב
מִתְחִילִים הַלְוִים שֶׁשִׁיר וּמִנְגִּינוֹת בְּפִלִּים הַזְכָּרִי
הַקְּדוּשִׁים הָאֲחֵרִים כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּרַר עַד שֶׁיִּגְמֹר הַעֲלוֹת

א. עתון הדפ (והעזר, עתון הדפ) פזי שלא תתפזר הקטורת וכבר בארנו במסכת פרייתות (פ"א) ש

מֵלֵא וְגִדּוּשׁ קִטְרֶת, וְכִסּוּי הָיָה לוֹ. וְכִמִּין מְטוֹשֶׁלֶת הָיָה עָלָיו
מִלְמַעְלָן. ^(סוף) ה' מִי שֶׁזָּכָה בְּמַחֲתָה, נָטַל מִחֶמֶת הַכֶּסֶף וְעָלָה לְרֹאשׁ
הַמִּזְבֵּחַ, וּפָנָה אֶת הַגְּחָלִים הֵילֵךְ [וְהֵילֵךְ], וְחָתָה (מִן הַמֵּאֻפְלוֹת
הַפְּנִימִיּוֹת). יָרַד וְעִירָן לְתוֹךְ שֵׁל זָהָב, נִתְפָּזַר מִמֶּנּוּ כֶּקֶב גְּחָלִים,
וְהָיָה מְכַבְּדוֹ לְאַמָּה. וּבִשְׂבֻתָּה הָיָה כּוֹפֵה עָלֵיהֶן פְּסֻכָּתָה. וּפְסֻכָּתָה
הָיְתָה כְּלִי גָדוֹל מִחוֹזֶקֶת לָתֶה. וְשְׁתֵּי שְׂרָשְׁרוֹת הָיוּ בָּהּ, אַחַת –
שֶׁהוּא מוֹשֶׁה בָּהּ וַיּוֹרֵד. וְאַחַת – שֶׁהוּא אוֹחִיז בָּהּ מִלְמַעְלָן,
בְּשִׁבִיל שֶׁלֹּא תִתְגַּלְגַּל. וַיִּשְׁלָשֶׁה דְּבָרִים הָיְתָה מְשֻׁמָּשֶׁת: כּוֹפִין
אוֹתָהּ עַל גְּבִי גְחָלִים, וְעַל הַשְּׂרָץ בְּשֻׁבָּתָה, וּמוֹרִידִין בָּהּ אֶת הַדָּשָׁן
מֵעַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ. וְהִגִּיעוּ בֵּין הָאוֹלָם וְלַמִּזְבֵּחַ, נָטַל אֶחָד אֶת
הַמִּגְרָפָה וַיִּרְקָה בֵּין הָאוֹלָם וְלַמִּזְבֵּחַ. אִין אָדָם שׁוֹמֵעַ קוֹל חֲבִירוֹ
בִּירוּשָׁלַיִם מִקּוֹל הַמִּגְרָפָה. וַיִּשְׁלָשֶׁה דְּבָרִים הָיְתָה מְשֻׁמָּשֶׁת: כִּתּוֹן
שֶׁשׁוֹמֵעַ אֶת קוֹלָהּ, יוֹדֵעַ שְׁאֲחִיו הַכֹּהֲנִים נִכְנָסִים לְהִשְׁתַּחֲוֹת,
וְהוּא רָץ וּבָא. וְכֵן לֹוֹ שֶׁהוּא שׁוֹמֵעַ אֶת קוֹלָהּ, יוֹדֵעַ שְׁאֲחִיו
הַלְוִיִּם נִכְנָסִים לְדַבֵּר בְּשִׁיר, וְהוּא רָץ וּבָא. וְרֹאשׁ הַמַּעֲמֵד, הָיָה
מַעֲמִיד אֶת הַטְּמֵאִים בְּשַׁעַר הַמִּזְבֵּחַ.

הַדְרִיז עָלָהּ אָמַר לָהֶם הַמַּמּוֹנָה

ד'תש"א עולים במעלות האולם. מי שזכו

בְּדִישׁוֹן מְזֻבָּח הַפְּנִימִי וְהַמְּנוּרָה הָיוּ מְקַדִּימִים לְפָנֶיהָם. מִי שָׁזָכָה בְּדִישׁוֹן מְזֻבָּח הַפְּנִימִי – נִכְנָס וְנִטֵּל אֶת הַטֵּנִי, וְהִשְׁתַּחֲוָה וַיֵּצֵא. "מִי שָׁזָכָה בְּדִישׁוֹן הַמְּנוּרָה, נִכְנָס וּמֵצֵא שְׁתֵּי נִרוֹת מַעֲרֻכָּיִים דּוֹלָקִין. מְדַשֵּׁן אֶת הַמְּזֻרָחִי, וּמַנִּיחַ אֶת הַמַּעֲרָבִי דּוֹלָק. שְׂמֻמָּו הִיָּה מְדֻלֵּק אֶת הַמְּנוּרָה שֶׁל בֵּין הָעַרְפִּים. מֵצֵאוֹ שְׂכָכָה, מְדַשֵּׁנוּ וּמְדֻלֵּקוּ מְזֻבָּח הָעוֹלָה. נִטֵּל אֶת הַכּוֹז מִמַּעַלָּה שְׁנִיָּה, וְהִשְׁתַּחֲוָה וַיֵּצֵא. ב' מִי שָׁזָכָה בַּמַּחֲתָה, צָבַר אֶת הַגָּחָלִים עַל גְּבִי הַמְּזֻבָּח, וְרִדְדוֹ בְּשׁוּלֵי הַמַּחֲתָה, וְהִשְׁתַּחֲוָה וַיֵּצֵא. ג' מִי שָׁזָכָה בַּקְטָרֶת, הִיָּה נוֹטֵל אֶת הַכּוֹז מִתּוֹךְ הַכֶּפֶר, וְנוֹתְנוֹ לְאוֹהֲבּוֹ אוֹ לְקֶרֶבּוֹ. נִתְפָּסֵר מִמָּוֹ לְתוֹכּוֹ – נוֹתְנוֹ לוֹ בַּחֲפָנָיו. וּמְלַמְּדִים אוֹתוֹ: הָיִי זֶהִיר שְׂמֵא תִתְחִיל מִפְּנֵיהָ, שְׁלֵא תִפְּוֶה. "הִתְחִיל מְרַדְּדוֹ וַיֵּצֵא. לֹא הִיָּה הַמְּקָטִיר מְקָטִיר עַד שֶׁהִמְמוּנָה אוֹמֵר לוֹ: הִקְטֵר! וְאִם הִיָּה כֵּהֵן גָּדוֹל, הִמְמוּנָה אוֹמֵר לוֹ: "אִישִׁי כֵּהֵן גָּדוֹל, הִקְטֵר!" "פֶּרְשׁוֹ הָעַם, וְהִקְטִיר וְהִשְׁתַּחֲוָה וַיֵּצֵא.

הַדְרֵן עָלֶה הַחֵלֹ עוֹלָיִם

בְּזִמְזִימָה

ה' שאמר ויפרשין משין האולם ולמנוחה בשעת הקטרה ואין חזיון בזה אלא בקטרת ששכל יום מנוחה אלא מן ההכל בלבד וראוי שיתע' בשעת ששכל בזה בדם תחלת העצות בעתים לזיוון מזמון כלם ולמנוחה כמו בשעת הקטרה ולמדנו בזה על משה שא' (ויקרא ט"ו:י"א) וכל אדם לא יהיה אלא בשעת הקטרה עצום פנור בלבד שהם מהיכל פרשי משין האולם ולמנוחה לא פרשי לפי שהם וכבר בארנו בגמ' יומא סדר הקטרת התמיד של כל יום והסמך לו ואמר שהיא קבלה משו' גדולה קודמת למשכבה שניה של קטרת ומשכבה שניה של קטרת קודמת לסודו שני גזר' עני' ש' לריות קודמת לדם התמיד ודם התמיד קודם להטבת שתי גרות והטבת שתי גרות קודמת לקט' יום ולצוים וצוים לתמיד של בין הערבים שאלמד והאמור עליה חזבי השלמים עליה השלם והסמך בין הטבת החמש גרות וצוין הטבת שתי גרות כמו שזכר כאן אבל חכמים אומרים שצוין גרות והלכה בחכמים וכבר נתבאר שאלמד ממסכת זו שאחר חסיות התמיד מזלשין מנוחה שחיון ומבאין אותם ללשם ומה שאמר זה ה' שה' המעלה אברהם רצה לומר אלהות אברהם מן ה' שה' אומר בעתים רצה לומר גזר' יום אחר של ה' בעתים שסדר התמיד בקר בעובדת שבת וליקד' יום יחריב קרבן אחר התמיד של בין הערבים אלא בסח שאלמד בו שאינו נשחט אלא בין הערבים ובער עליה השלם עני' ומעוט הדפה שנים אבל בתמיד של בין הערבים בלבד יהיו שני גזר' שאמר ויערב על תמיד של בין הערבים הוא כמו שזכרנו כבר בשני מיומא (דף כו:) וכן אמר' גרסת בלבד שמשקים לה חלשים עם שנים בין הערבים כמו שהקדמנו. וכבר אמר בגמ' ש' רבים וצויון אלו ואלו חולקין בלחם השנים כמו שפירש שם וזה שצוין הערבים אי אפשר שם בלבד מה שאמרנו ועל דעת חכמים בן והוא שאחר הדמת השל מנוחה חסיון והוא מנוחה הע' נקבה גדולה ואחר בן מזמנים כפש התמיד ואחר בן פותחין שער הגדול כמו שזכרנו ובעת פתח' ה' זמן שפוחטיו התמיד וטול דמנו שפוחט ואינו זורק דמנו על גבי מנוחה עד שגמר לשון מנוחה' ש' שנתנו התמיד והבאת אברהם ללשם ומליחתם שם כמו שהקדמנו הכל בבת אחת אחר בן וזמ' ש' גרות הערבים כמו שהקדמנו ואחר בן משליו הערבים לגבי מנוחה ואחר בן השלם ואחר הערבים (דף י') ונתקעין משע תרועות והשקות כפי התמיד השיר כמו שהתבאר ושכלו ושאנין אברהם למנוחה אח' כ"ב מדברין העם שפרת בעתים כמו שהתבאר ושמו הפסד הזה שהוא יוצא מת' אברהם

לג.

עין משפט
נר מצוה

[illegible]

לג:

עין משפט גזר מצווה

א מו"י פה' מהל' כלי המקדש והעובדיו בו הל' יא:

ב טור או"ח סי' קבח:

ג מו"י פו' מהל' תמידים ומוספין הל' ד:

ד מו"י פו' מהל' תמידים ומוספין הל' ה:

ה מו"י פו"ד מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ג:

ו מו"י פו"ד מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ט, ש"ע או"ח סי' קבח סעי' יג:

ז מו"י פו"ד מהל' תפילה וברכת כהנים הל' י:

ח טור או"ח סי' קבח:

ט מו"י פו"ד מהל' תפילה וברכת כהנים הל' ט, ש"ע או"ח סי' קבח סעי' יב:

י מו"י פה' מהל' כלי המקדש והעובדיו בו הל' יג:

יא מו"י פה' מהל' כלי המקדש והעובדיו בו הל' יד:

יב מו"י פז' מהל' מעשרות הל' יב:

יג מו"י פו' מהל' תמידים ומוספין הל' ו:

יד מו"י פו' מהל' תמידים ומוספין הל' ז:

טו מו"י פו' מהל' תמידים ומוספין הל' ט:

בזמן שכהן גדול פרק שביעי תמיד

בזמן.
לְכֹנִים טוֹבוֹת ר"ל לְכֹנִי לְפָנֶי הַאֱתֶמְנָה זו לא תהא אֵלָּא בְּהִיכַל כְּלִי כִּפִּין:
בָּאֻ וְעָמְדוּ רוּמֵנו אֵל הַפָּאִים שְׁקָרָאֻ בְּלִשְׁכַּת הַנְּזִית וְאִח"כ עָשׂוּ מִן הַעֲבוּלוֹת מִה שֶׁעָשׂוּ אַחֵר כִּךְ הַחֲלוּ עוֹלָם בְּמַעֲלוֹת הָאוֹלָם וְהִרְאִשׁוּם הֵם חֲמֵשֶׁה בָּהֶם שָׁזָכַר אוֹתָם וְאַחֵר שָׁזָכְרוּ עֲבוֹדָתָם תְּמִלָּה וְעָמְדוּ עַל מַעֲלוֹת קֹדֶם שֶׁנִּגְיַעוּ שָׂאֵר לְחִיָּהֶם הַעוֹסָקִים בְּהַעֲלֹאת לְכֹדֵי הַתָּמִיד כִּמְנו שְׁזָכְרָאֵר

שְׂפִיחַן גָּדוֹל נִכָּנס לְהַשְׁתַּחֲוֹת, שְׁלֹשָׁה בַּזְמַן

אוֹחֲזִין בּוֹ: אֶחָד בִּימִינוֹ, וְאֶחָד בְּשְׂמָאלוֹ, וְאֶחָד בַּאֲבָנִים טוֹבוֹת. וְכִינּוֹן שְׁשֻׁמַּע הַמְּמוּנָה קוֹל רִגְלָיו שֶׁל כְּהֵן גָּדוֹל שֶׁהוּא יוֹצֵא, הַגְּבִיָּה לוֹ אֶת הַפְּרוּכָת. נִכָּנס, וְהַשְׁתַּחֲוָה וַיֵּצֵא. נִכָּנסוּ אַחֲיו הַכֹּהֲנִים, הַשְׁתַּחֲווּ וַיֵּצְאוּ. בָּאוּ וְעָמְדוּ עַל מַעְלוֹת הָאוֹלָם. עָמְדוּ הָרִאשׁוֹנִים לְדָרוֹם אַחֲיָהֶם הַכֹּהֲנִים, וְחֲמֵשֶׁה כָּלִים בְּיָדָם: הַטָּנִי בְּיַד אֶחָד, וְהַפּוֹז בְּיַד אֶחָד, וְהַמַּחֲתֶה בְּיַד אֶחָד, וְהַבִּזָּה בְּיַד אֶחָד, וְכַף וְכַסּוּיוֹ בְּיַד אֶחָד.^(כ"ב)וַיִּבְרְכוּ אֶת הָעָם בְּרֹכָה אַחַת. אֵלָּא שְׂבַמְדִּינָה אוֹמְרִים אוֹתָהּ שְׁלֹשׁ בְּרֹכוֹת, וּבַמְקֻדָּשׁ בְּרֹכָה אַחַת. בַּמְקֻדָּשׁ הָיוּ אוֹמְרִים אֶת הַשֵּׁם כִּכְתָּבוֹ, וּבַמְדִּינָה בְּכַנּוּיוֹ.^(כ"ג)בַּמְדִּינָה – הַכֹּהֲנִים נוֹשְׂאִים אֶת יְדֵיהֶם כְּנִגְדַּ כַּתֻּפֵּיהֶם, וּבַמְקֻדָּשׁ – עַל גְּבִי רִאשִׁיָּהוּ. חוּץ מִכַּהֵן גָּדוֹל, שָׂאִין מִגְבִּיָּה אֶת יָדָיו לְמַעְלָה מִן הַצִּיץ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִף כְּהֵן גָּדוֹל מִגְבִּיָּה אֶת יָדָיו לְמַעְלָה מִן הַצִּיץ, שְׂנַאֲמַר: "וַיֵּשֶׂא אֶהָרֶן אֶת יָדָיו אֶל הָעָם וַיְבָרְכֵם".^(כ"ד)בַּזְמַן שְׂפִיחַן גָּדוֹל רוֹצֶה לְהִקְטִיר, הֵיחָ עוֹלָה בִּכְבָּשׁ, וְחֶסֶגֶן בִּימִינוֹ. הִגִּיעַ לְמַחְצִית הַכִּבָּשׁ, אָחִז הַסֶּגֶן בִּימִינוֹ וְהִעָלָהּ. "וְהוֹשִׁיט לוֹ הָרִאשׁוֹן הָרֹאשׁ וְהִרְגֵּל, וְסָמָה עָלֶיהָ, וַיִּזְרְקֵן. הוֹשִׁיט הַשֵּׁנִי לְרִאשׁוֹן שְׁתֵּי הַיָּדִים, נוֹתֵן לְכַהֵן גָּדוֹל, וְסָמָה עָלֶיהָ, וַיִּזְרְקֵן. נִשְׁמַט הַשֵּׁנִי וְהִלָּה לוֹ. וְכָה הָיוּ מוֹשִׁיטִין לוֹ שָׂאֵר כָּל הָאֲבָרִין, וְהוּא סוֹמָה עָלֶיהָ וַיִּזְרְקֵן. וּבַזְמַן שֶׁהוּא רוֹצֶה – הוּא סוֹמָה, וְאַחֲרִים זוֹרְקִין.^(כ"ה)כָּא לוֹ לְהִקְיָה אֶת הַמִּזְבֵּחַ, מַהִיכֵן הוּא מַתְחִיל – מִקְרֵן דְּרוֹמִית מִזְרָחִית, מִזְרָחִית צְפוֹנִית, צְפוֹנִית מַעֲרָבִית, מַעֲרָבִית דְּרוֹמִית. נִתְּנוּ לוֹ יָיִן לְנִסָּה. הַסֶּגֶן עוֹמֵד עַל הַקְּרֹן, וְהַסּוֹדָרִים בְּיָדוֹ. שְׁנֵי כֹהֲנִים עוֹמְדִין עַל שְׁלֹחַן הַחֻלְבִּים, וּשְׁתֵּי חֲצוּצְרוֹת בְּיָדָם. תִּקְעוּ וְהִרִיעוּ וְתִקְעוּ. "בָּאוּ וְעָמְדוּ אֶצֶל בֶּן אֲרֻזָּא, אֶחָד מִימִינוֹ וְאֶחָד מִשְׂמָאלוֹ. שָׁחָה לְנִסָּה, וְהִנִּיף הַסֶּגֶן בַּסּוֹדָרִים, וְהִקִּישׁ בֶּן אֲרֻזָּא בַּצִּלְצָל, וַדְּבָרוּ הַלּוֹים בְּשִׁיר. הִגִּיעוּ לַפֶּרֶק, תִּקְעוּ, וְהַשְׁתַּחֲווּ הָעָם. עַל כָּל פֶּרֶק – תִּקְיַעָה, וְעַל כָּל תִּקְיַעָה – הַשְׁתַּחֲוִיָּה. זֶהוּ סֵדֵר הַתָּמִיד לַעֲבוֹדַת בֵּית אֱלֹהֵינוּ, יְהִי רַצּוֹן שְׂיִבְנֶה בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, אָמֵן.

^(ח"ו)הַשִּׁיר שֶׁהָיוּ הַלּוֹים אוֹמְרִים בַּמְקֻדָּשׁ: בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן הָיוּ אוֹמְרִים "לֹא הִ' הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ תִּכַּל וַיּוֹשְׁבֵי כָּה". בַּשֵּׁנִי הָיוּ אוֹמְרִים "גָּדוֹל ה' וּמִהֲלָל מְאֹד בָּעִיר אֱלֹהֵינוּ הֵר קָדְשׁוֹ". בַּשְּׁלִישִׁי הָיוּ אוֹמְרִים "אֱלֹהִים נָצַב בַּעֲדַת אֵל בְּקֶרֶב אֱלֹהִים יִשְׁפּוּט". בְּרַבִּיעִי הָיוּ אוֹמְרִים "אֵל נִקְמוֹת ה' אֵל נִקְמוֹת הוֹפִיעַ". בַּחֲמִישִׁי הָיוּ אוֹמְרִים "הִרְגִּינוּ לֹאֱלֹהִים עוֹנְנוּ הָרִיעוּ לֹאֱלֹהֵי יַעֲקֹב". בַּשִּׁשִּׁי הָיוּ אוֹמְרִים "ה' מָלָה גְּאוֹת לְבַשׁ לְבַשׁ וְגוֹמֵר". בַּשְּׁבַת הָיוּ אוֹמְרִים "מִזְמוֹר שִׁיר לַיּוֹם הַשַּׁבָּת" – מִזְמוֹר שִׁיר לַעֲתִיד לְבוֹא, לַיּוֹם שֶׁכּוֹלוֹ שַׁבַּת וּמְנוּחָה לְחַיֵּי הָעוֹלָמִים.

הִדְרֹן עָלָה בַּזְמַן שְׂפִיחַן גָּדוֹל וּסְלִיקָא לַהּ מִסְכָּת תָּמִיד

מסורת הש"ס
א משנה סוטה; סוטה לו: ב במדבר רבה ג מנחות צד. ד תוספתא יומא; יומא נח;; יבחים סד.; משנה יומא ה מסכת סופרים; שיר השירים רבה; ראש השנה לא.
תורה אור השלם
וישא אהרן את־נִדְו אֶל־הָעָם וַיְבָרֶכֶם וַיֵּרָד מֵעֶשֶׂת הַחֲסִיאוֹת וְהַעֲלָה וְהַשְׁלֵמִים (ויקרא ט, כב) ועשית ציץ זהב טהור ופתחת עליו פתוחי חתם קדש ליתנה [שמות כח, לו] לָדוֹד מִזְמוֹר לִיתְהֵנָּה הָאָרֶץ וּמִלֹּאָה תִּכַּל וַיִּשְׁבִּי כָּה [תהילים כד, א] גָּדוֹל יְהֵנָּה וּמִהֲלָל מְאֹד בְּעִיר אֱלִיהֵנוּ הִרְ־קָדְשׁוּ [תהילים מח, ב] אֶל־נִקְמוֹת יְהֵנָּה אֵל נִקְמוֹת הוֹפִיעַ [תהילים צד, א] יְהֵנָּה מִלָּד גְּאוֹת לְבַשׁ לְבַשׁ יְהֵנָּה עַז הַתְּאֵזָר אַרְ־תִּכּוֹן תִּכַּל כֹּל־תִּמוּט [תהילים צג, א] מִזְמוֹר שִׁיר לַיּוֹם הַשַּׁבָּת [תהילים צב, א] מִזְמוֹר לְאֶסְף אֱלֹהִים נָצַב בַּעֲדַת־אֵל בְּקֶרֶב אֱלֹהִים יִשְׁפּוּט [תהילים פב, א] הַרְגִּינוּ לֹאֱלֹהִים עוֹנְנוּ הָרִיעוּ לֹאֱלֹהֵי יַעֲקֹב [תהילים פא, ב]

הַזְמַן.
לְכֹנִים טוֹבוֹת ר"ל לְכֹנִי לְפָנֶי הַאֱתֶמְנָה זו לא תהא אֵלָּא בְּהִיכַל כְּלִי כִּפִּין:
בָּאֻ וְעָמְדוּ רוּמֵנו אֵל הַפָּאִים שְׁקָרָאֻ בְּלִשְׁכַּת הַנְּזִית וְאִח"כ עָשׂוּ מִן הַעֲבוּלוֹת מִה שֶׁעָשׂוּ אַחֵר כִּךְ הַחֲלוּ עוֹלָם בְּמַעֲלוֹת הָאוֹלָם וְהִרְאִשׁוּם הֵם חֲמֵשֶׁה בָּהֶם שָׁזָכַר אוֹתָם וְאַחֵר שָׁזָכְרוּ עֲבוֹדָתָם תְּמִלָּה וְעָמְדוּ עַל מַעֲלוֹת קֹדֶם שֶׁנִּגְיַעוּ שָׂאֵר לְחִיָּהֶם הַעוֹסָקִים בְּהַעֲלֹאת לְכֹדֵי הַתָּמִיד כִּמְנו שְׁזָכְרָאֵר בַּסֵּדֶר שֶׁזָכְרָנוּ וּפְרָשְׁנוּ הָעִנּוֹן שֶׁנִּפְתָּר מִן הַהֲלָכָה הַזֹּאת בְּשָׂבִיעִי מַסּוּטָה וְסָם בְּרָשָׁנוּ אוֹתָנוּ פֶּרוּשׁ גְּמוּר תִּקְרָשְׁנוּ מֵאָסֶם: הַקִּפָּה זו אִיעָה מִנְחַזַּת לְכַהֵן גָּדוֹל אֵלָּא כָּל הַמַּקְיֹף הַמְזַבֵּחַ כִּךְ הוּא מַקְיֹף כִּמְנו שְׂבַאֲרָנוּ בְּחַמִּישִׁי מִזְבָּחִים וְכָבֵר נִתְפָּאֵר בְּשֵׁשִׁי מַשְׁקָלִים שֶׁהָיוּ בְּמַעֲרָבוֹ שֶׁל כָּבֵשׁ שְׁתֵּי שְׁלֹחֹת אֶחָד שֶׁל כָּהֵן נוֹתֵעִין עָלָיו כְּלִי שֶׁרֵת וְאֶחָד שֶׁל שֵׁשׁ נוֹתֵעִין עָלָיו הַאֲבָרִים וְהוּא שְׁלַחַן הַחֻלְבִּים הַזֶּזָּכֵר בָּאֻ וּבְחַמִּישִׁי מַשְׁקָלִים אֲמַרְנוּ בֶּן אֲרֻזָּא מַקִּישׁ הַעֲלָצַל וְכָבֵר בִּאֲרָנוּ בְּחַמִּישִׁי מִמַּנְחוֹת שֶׁהַסְמִיכָה לֹא תִהְיֶה אֵלָּא עַל הַחַיִּים וּקְמִיכָה זו הִיא עַל הַאֲבָרִים וְלִפִּיכֵךְ הִיא כִּמְנו שְׂאֲמַרְנוּ סָם מִשּׁוּם כְּבוֹדוֹ שֶׁל כְּהֵן גָּדוֹל כְּדִי שֶׁתִּהְיֶה לוֹ הַיִּפְכָּר: וְסוֹדֵרֵין הֵם דְּגָלִים: כָּבֵר נִתְפָּאֵר בְּגִמְרָא ר"ה (צף לא) הַטָּעַם לְמַה יִּחְדּוּ אֵלֵינוּ הַמְזֻמּוּרִים לֹאֵלוּ הַיָּמִים וְאֲמַרְנוּ בַּיּוֹם רִאשׁוֹן לַה' הָאָרֶץ וּמִלֹּאָה לִפִּי שֶׁהוּא תַּחֲלוֹת מַעֲשֵׂה בְּרִאשִׁית וּבַשֵּׁנִי שָׂבּוּ נִחְלָקוּ הַמַּיִם וְהָיוּ הַשְּׁמַיִם תַּחֲפִיפָהֶם אוֹמֵר גָּדוֹל ה' וּבַשְּׁלִישִׁי שָׂבּוּ נִרְאִית הָאָרֶץ שְׁעָלֶיהָ יְהִיהַ הַצִּין וְהַצִּינּוֹן אוֹמֵר אֱלֹהִים נָצַב בַּעֲדַת אֵל בְּרַבִּיעִי שָׂבּוּ נִבְרָאוּ הַשָּׁמַיִם וְהַיָּרֵכַח אוֹמֵר אֵל נִקְמוֹת ה' שֶׁהוּא נוֹקֵם מִן הַתּוֹעִים אַחֵר עֲבוֹדָתָם בְּחַמִּישִׁי שָׂבּוּ נִבְרָאוּ מִיַּי בַּעֲלֵי חַיִּים וְגַם בְּהָהּ כָּלָאִים מִכְּנִי הַחֲלוּק שְׂבַמִּיעִיָּהֶם וְתַנּוּשָׁתָם מַעֲנָמִם וּכְלָאִים אַחֲרִים שֵׁשׁ בַּעֲגָלֵי חַיִּים אוֹמֵר הִרְגִּינוּ לֹאֱלֹהִים עוֹנְנוּ לִפִּי שֶׁבַשְׂעָה שְׂרוּאִין אוֹתָם מַשְׁבָּחִים הַעוֹרָא וּמַנְגְּלִים אוֹתָנוּ בְּשֵׁשִׁי שָׂבּוּ נִשְׁלַם מַעֲשֵׂה בְּרִאשִׁית וְנִבְרָא הָאָדָם גַּם כֵּן שְׂמַכִּין גִּזְלַת הַעוֹרָא יִתְעַלָּה אוֹמֵר ה' מִלָּךְ גְּאוֹת לְבָשׁ:

חֲדוּשֵׁי אֲגָדוֹת — מֵהַרְשֵׁי"א

דף כז:

א"ל ליעול מר כו' ע"כ לא סליקת לשעיר כו'. לפי פירש"י צריך להגיה א"ל ע"כ לא סליקת כו' וכ"ה בפרק הרואה דהיינו ר' אבא כו' וקצת דחוק הוא מה שייך הכא מילי דשעיר כיון שהיה מנהגם בללת פתוחה ובנחירה ומה עשה רב ספרא דבר שאינו צנוע כפרש"י וי"ל דלא הל"ל בבהכ"ם ליעול מר אלא דה"ל לנחור נגדו ועוד נראה לפרש ולקיים גירסת ספרים שלנו דלא גרסינן הכא א"ל ע"כ לא כו' ופתח געול הוה הכא כי מתני' וכולי מלתא דרב ספרא הוא אמאי באת עלי בנחירה וכי לא ראית שהוא געול וכי גמרת מילי דשעיר שאינן צנועים ואין נועלין פתח בהכ"ם שלהן גם לא היה לך לנחור עלי שאנחור כנגדך כדאמרינן בפרק הרואה קבלה דבית הכסא צניעותא ושתיקותא ומקשה תלמודא כיון דר' אבא לא שפיר עביד נחור ורב ספרא אמאי הקדים לומר לא ליעול מר דהא שתיקותא קבלה בבית הכסא ומשני דסבר דלמא מסוכן כו' ומספק נפשות עביד כן ומיהו האמת לא היה כן מללא השיב רבי אבא כן ופי' לשעיר מפרש"י נראה דר"ל לשעיר שהוא אדום שאינן צנועים בבית הכסא כמו הפרסיים וכן פי' בפ' הרואה ע"ש ואפשר דנקט האי לישנא דשעיר ולא אדום ע"ש שד שבבהכ"ם שדומה לשעיר ע"ש ושעירים ירקדו שם כדאמרינן בפרק הרואה ולרביא ליה לבית הכסא גדיא שעיר בשעיר מוחלף ע"ש והיינו שאמר גמרת מילי דשעיר להסתכן מן השד של בית הכסא שדומה לשעיר שמזיק למי שאינו צנוע מלדבר בבית הכסא ע"ש בחדושי הלכות ודו"ק:

האי תלמידא דשפיך קמי רביה לית ביה משום אפקירותא כו'. ואפילו הכי קאמר דהרב ישפוך ויתן לתלמידו ולא יסמכן על תלמידו שהוא עצמו ישפוך דשמא יתבייש ולא ישפוך ויסתכן כההוא תלמיד וק"ל:

דף כח.

איזהו דרך ישרה שיבור לו האדם כו'. פירש"י הרבה דברים ישרים כו' אלא איזו דרך אי' מדרכי ישרים כו' עכ"ל והוא דחוק דמאי קאמר וי"א יחזיק באמונה כו' דהא ת"ק גמי ס"ל דיש דרכים ישרים הרבה ונ"ל דרבי הוא מרא דשמעתני' דתני במתני' דפ"ב דאבות איזו דרך ישרה שיבור לו האדם כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם כו' דהיינו שהוא הדרך הטוב לעצמו ונוח לבריות ואהא מתני' קאי ומפרש לה הכא בברייתא דאיזו אותו דרך שהוא נוח ותפארת לעצמו ולבריות וקאמר ת"ק אוהב את התוכחות להוכיח הבריות דמתוך שמקבלין התוכחות וחוזרין למוטב נחת רוח באה לעולם כו' והיינו תפארת לו מן האדם ומייתי' מקרא שגאמר ולמוכיחים יגעם דהיינו שנוח ונועם המוכיח למקבלים ועל ידי כן תבא למקבלי תוכחה ברכת טוב ויש לפרש שתבא עליהם ברכת משה שנקרא טוב כמ"ש וזאת הברכה אשר ברך משה גוי' לפני מותו דהיינו באותו יום שהוכיחם כדאייתא במדרשות וקאמר דו"א דאותו דרך דקתני במתני' שהיא תפארת לו וגם מן האדם היינו שמחזיק באמונה יתירה במשא ומתן דזה ודאי נוח לו ותפארת מן הבריות ומייתי' מקרא עיני בגאמני ארץ גוי' דהיינו שהם נאמנים בדרך ארץ במשא ומתן עם הבריות הוא זוכה לשבת עמדי דהיינו במחיתתו של הקב"ה וק"ל:

כל המוכיח כו' זוכה לחלון של הקב"ה כו'. עיי' פירש"י ובגושפאות הערוך ובעיי' זוכה לפלגו של הקב"ה כו' והיינו הך ועי"ל לפלגו על הפלגות חכמה כמו דאמרר' בסוף גיטין דעדיין לא הגיע לפלגות ראובן שהיו בהם גדולים חקרי לב ומייתי' ליה מדכתיב אחרי שהיה משיג בחכמה אחרי כמו שהשיג משה שנא' בו וראית את אחורי גוי' וק"ל:

דף כט.

דברה תורה לשון הבאי דכתיב ערים גוי' מפורש פרק גיד הנשה ע"ש:

דף לב.

מן השמים לארץ רחוק כו' א"ל ממזרח למערב כו'. ובפ' אין דורשין אמרינן (התם) דשוין הם דאדם הראשון היה מגיע מן הארץ עד לרקיע ומקצה השמים עד קצה השמים ואדאי ואדאי חד שיעורא הוא וכתבו התנא' שם דההיא סוגיא פליגא אמאן דס"ל הכא דמזרח ומערב רחוק טפי דאלת"ה אדם היכי קם כו' עכ"ל ע"ש והרא"ם כתב בפרשת ואתחנן דלמ"ד גמי התם דאדאי ואדאי חד שיעורא הוא הא פשיטא דמקצה השמים ועד קצה השמים ממש דהיינו מקצה השמים המקיף במזרח עד קצה שמים המקיף השני שכנגדו במערב הוא כפל מן הארץ עד לרקיע וא"כ אדם היכי קם כו' אבל מקצה שמים היינו מקצה המקיף במזרח עד קצה האחר שהוא מרכז הארץ והוא ודאי השיעור שמגיע מן הארץ עד לרקיע כו' ע"כ תוכן דבריו ולפי זה צ"ל גמי הכא הא דקאמרי חכמים דזה וזה שוין דממזרח היינו מקצה המקיף במזרח עד קצה המערב שהוא מרכז הארץ ולא קצה המערב המקיף דמשני קצות המקיף היה כפול כמון הארץ עד לרקיע כמ"ש הרא"ם וכן משמע קצת דממזרח למערב היינו מקצה המקיף במזרח עד קצה המערב שהוא המרכז הארץ מהא דא"ל ממזרח למערב הוא רחוק טפי תדע שהרי חמה במזרח הכל מסתכלים בה כו' דמשמע דאיירי ממזרח שהוא קצה המקיף ששם החמה עולה ועד קצה המערב שהוא מקום שהכל מסתכלין בו שהוא מרכז הארץ ולא קצה המקיף במערב ששם אין הכל עומדין להסתכל בו ודו"ק:

א"ל שמים נבראו תחלה או הארץ כו'. פרש"י כלומר או ארץ ושמים נבראו ביחד עכ"ל ואין הלשון משמע כן אלא דיש להסתפק גמי או הארץ נבראת תחלה והכי איתא בפרק אין דורשין דאיכא למ"ד ארץ נבראת תחלה שנאמר ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים ושם יבואר פלגותיהו ויש בזה מקום עיון כיון דשמים וארץ במאמר אחד נבראו מה שייך בזה ונופל בהם להיות האי' תחלה ומוקדם לחבירו ושם יבואר באורך ע"ש:

א"ל אור נברא כו' א"ל מלתא דא אין לה פתר כו'. יש לדקדק כיון דידעו להשיב על זה שהחשך נברא תחלה אמאי לא השיבו לו כן ואם היה שואלים אח"כ מה למעלה מה למטה כו' ה"ל או להשיב מלתא דא אין לה פתר ונראה לדעת זקני הגג דשמים נבראו תחלה קרא סדר הבריאה קחשיב ובראשית כמו בראשונה והשתא מקשה למה לא השיבו לו כן דה"ג בחשך ואור ודאי סדר הבריאה קחשיב וחושך נברא תחלה ומשני דסברי דלמא אתי לשיולי מה למעלה כו' ר"ל דבהא גופיה בשאלת אור וחושך הוו סברי דאתי לשיולי מה לפנים ומה לאחור וכי' כדעת המינים שהחושך אינו אלא העדר אור ולא היה צריך בריאה קודם האור אבל אנחנו עדת המאמינים כי הש"י ברא שניהם יש מאין ואין לנו לשאול מה לפנים כו' וע"כ השיבו לו כן מלתא דא אין לה פתר כי אין לשאול מה לפנים כו' והמקשה אי' הכי שמים גמי לא

נימרו כו' הוה ס"ד דה"ק דלמא אתי לשיולי מה לפנים כו' דלכך לא השיבו לו באור וחשך משום דלמא אתי לשיולי מה לפנים כו' במלתא אחריתא ולהכי מקשה דא"כ שמים גמי לא נימרו ליה מטעם זה דלמא אתי לשיולי מה לפנים כו' במלתא אחריתא ומשני דהכי קאמרינן דמעיקרא כששאל משמים וארץ סברי דאקראי בעלמא כו' אקראי מלשון קראי דהוה שאיל אי' כסדר הבריאה קחשיב בהו קרא והשיבו לו דכן הוא מקראי ושמים נבראו תחלה ושבו כששאל להו על אור וחשך סברי דאי כפשטיה שאל כיון דהשבנו לו כבר בשמים וארץ דכסדר הבריאה קחשיב קרא א"כ מה שאל בחשך ואור דודאי ה"ג נימא דכסדר הבריאה קחשיב אבל ודאי דכוונתו בשאלת אור וחשך כדעת המינים דהחשך אינו בריאה אלא העדר אור ולכך השיבו לו מלתא דא אין לה פתר דהיינו דאין לשאול מה לפנים כו' ודו"ק:

א"ל איזהו חכם הרואה את הנוול כו' ואיזהו גבור כו'. בפ"ד דאבות קאמר גבי גבור ועשיר כי הכא אבל בחכם קאמר בע"א איזהו חכם הנומד מכל אדם והך דרואה את הנוול קא"ל בפ"ב דאבות גבי איזה דרך שידבק בה אדם ונראה דלאו השאלות כלפי עצמו שאלם שישבחו וייהללו אותו בהן לפי שהיה חכם בחכמת הפילוסופיא שהיה תלמידו של אריסטוטלוס והיה גבור כובש כמה ארצות וגם עושר בנכסים שאסף במלחמה אבל הם השיבו לו ע"פ מ"ש הכתוב אל יתהלל חכם בחכמתו גוי' כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל גוי' דהוא תכלית ואושר האמיתי וח"ש לו כששאלן שישבחו אותו בחכמתו הפילוסופיא א"ל דאין זה חכם אמיתי אבל הרואה את הנוול שהוא מבזיך ורואה לתכלית שהוא נוול לבסוף דהיינו וידוע אותו הוא החכם האמיתי ואח"כ שאלן איזו גבור שישבחו אותו על שכבש כמה ארצות והשיבו לו שאין זה גבורה אמיתית אלא כובש את יצריו דמיייתי' לה מקרא בפ"ג דאבות וכן קא"ל איזהו עשיר כו' שישבחו אותו בעושר וא"ל שאין זה עושר אמיתי הכא לו בגזילה במלחמה אבל זה השמח בחלקו ונהנה מניגע כפו דמיייתי' לה מקרא שם זהו עושר האמיתי:

א"ל מה יעביד אינש ויחיה כו'. רש"י פירשו לענין גאולה ושלמות וכו"ה כתב הערוך בערך חי ע"ש ויותר נראה לפרשו כמשמעו מה יעביד אינש ויחיה והשיבו לו ימית את עצמו בעוה"ז להרחיק מתענוגי עוה"ז כדי שיחיה לעוה"ב כמ"ש אדם כי ימות באהל וא"ל מה יעביד אינש וימות א"ל יחיה את עצמו בעוה"ז בתענוגים וימות בעוה"ב א"ל מה יעביד אינש ויתקבל כו' גם זה כלפי עצמו אמר שישבחו אותו את מלכותו כמ"ש לבסוף ירחם מלכו ושלטנן דהיינו שיבקש מלוכה ושררה כדי שיעשה טובה לבריות והם א"ל בהיפך זה יסמי מלכו ושלטנן דהיינו שירחיק אדם עצמו מהשררה שא"א להם לעשות טוב וישר לכל א"ל בימא יאי למייר או ביבשתא כו' לפי שזירדי הים הרווחה להם מצויה כמ"ש בפ' הבע"י אין לך אומנות פחותה מן הקרקע שגאמר וירדו מאנויותיהם גוי' ואמרו בעירובין לא מעבר לים היא לא בסחרנים ולא בתגרנים היא אבל מצד אחר קשה להם בים להסכנה מצויה בהם יותר מיושבי יבשה והשיבו לו מטעם זה דהא כל נחותי ימא לא מיייתבי דעתיהו עד דסלקין כו' דהיינו דעלייה הוא לןן ולא ירידה:א"ל אדין מנכון חכם יתיר כו'. שהיה לו לב עליהן בכל הדברים אלה שהתריסן נגדו ובזו וגינו כל עיניו חכמתו וגבורתו ועושרו ומלכותו וע"כ אמר איזה מנכון חכם יתיר דודאי על פיו השיבו לו כך ואמרו דאינו כן דאתה רואה דכחדא שוין דהא נתכוונו לדבר אי' ואם תשים אשמה עלינו על כולנו הוא וע"ז א"ל על מה דין אתריסון נגדי לנגות ולבזות את כל מעלתי חכמתי ועושרי וגבורתי ומלכותי ורש"י פירשו לענין אמונה וקבלת אלהות והוא דחוק שלא נזכר זה שהתריסו בזה נגדו ושבקש מהם על זה להפך אמונתם וא"ל שטנא נצח דמה שדברנו לך שטנא ותירום נגדך הוא ניצוח שיש לנו נצחון אמיתי בכל הדברים וא"ל הא אנא מקטלינא כו' אע"ג דנצחתם אותו חייבים אתם קטלא כההיא דפ' א"דמ' דא"ל קיסר לר' תנחום מימר שפיר קאמרת מיהו כל דזכי למלכא שדויה לביבר כו' וא"ל דלא יאי למלכא כזב דכן דרך כל המנצחים עם שהתקיף ממנו שמבטיח אותו מקודם שלא יהיה לו לב ואיבה עליהם בעבור הנצחון אם ינצחן וק"ל:

חמרי לובאי. פרש"י חמור מצרי ופי' התנא' פ"ק לבכורות עש"ה פוט ולוב היו בעזרתך כו' ע"ש ופרש"י בהברא פי' בערוך בערך הבר מלשון אפילה שתרנומו בהברא ואייתי קבורי דמתני כו' פי' פקעיות של חבלים כמו אייתי ליה תרי קיטרי כו' דפ"ק דע"ז:

בעא למיעבד קרבא בהדיייה כו'. שכן דרך המלכים המנצחים שאינן מבקשים שלום מלכים ומדינות אחרות גם כשרוצים להיות נכבד במסים אבל הם רוצים לכבוש במלחמה כדי להיות הם כפופים ביותר ושימגדל שום בנצח המלחמה וע"כ א"ל כי לא יהיה לך עמנו לשם ולתפארת דאי קטלת לן כו' וק"ל:

דף לב:

א"ל זה השער לה' צדיקים וגוי'. זה השער הוא שער ג"ע ופירוש הפסוקים שאמר לא אמות דעדיין כי אחיה ואספר מעשה יה בעוה"ז על שיסור יסרני ומות לא נתני וע"כ אמר פתחו לי שערי צדק שהם שערי בתי מדרשות ובה"כ ובם אודה יה בעוה"ז כדי שאזכה בעוה"ב לזה השער צדיקים וגוי' וק"ל:
נגלולא דעינא דב"י כו'. היינו הגלגולת המקיף העין סביב שהיה קיים דעדיין אבל עין גופיה הוא הנרקב כבר וכו"ה גנגלולת דיהויקים שהוא עצם דבר המתקיים ורמוז לו על עצמו שהוא אוהב כסף וזהב כמו שרמזו לו הנשים בלחמא דהבא ולכך אין אתה ראוי לבא לשער הזה שצדיקים יבואו בו שאין בהם מדה זו ומייתי' דכתיב שאל ואבדון לא תשבענה ועיני האדם וגוי' ר"ל ממי לא תשבענה שאל ואבדון מאותו אדם שעיניו לא תשבענה וק"ל:

גיהנם למעלה מן הרקיע וי"א כו'. נראה ע"פ מ"ש בפרק אין דורשין בז' רקיעים מכון שבו אוצרות שלג כו' סופה וסערה כו' כל אלה לפורענות כפרש"י ופריך דבארעא איתניהו דכתיב שלג ומישור רוח סערה וגוי' ומשני דזה הוריקן שגאמר לא יגור במגורך רע והשתא הכא דקאמר למעלה מן הרקיע שכן היה שכל פורענות דגיהנם למעלה במכון היה וי"א לאחורי הרי חושך היינו לאחר שהוריקן דוד וק"ל:

כל העוסק בתורה בלילה כו'. דרנת תפלה קבוע ליכא בלילה לראש אשמורת דהיינו בב' חלקי הלילה כו' כפרש"י בספר אינה אלא רנה של תורה קאמר כמו שתי"י ע"ש וכדאמרינן בעירובין לא איברא לילה אלא לגירסא וקאמר שפכי כמים לכך הוא ג"כ רמוז על התורה שנמשלה למים שגאמר הוי כל צמא לכו למים וגוי' וק"ל:

ת"ח מרבים שלום בעולם שנאמר וכל בניך וגוי'. בכמה דוכתין בתלמוד הובא זה המאמר וכבר כתבנו בסיום מסכת יבמות טעם לענינינו שם ונראה דהכא הובא מעובדא דחכמי הגג שהרבו שלום בעולם בתשובתם בחכמה לנגד אלכסנדרוס אך מה שהפסיק במאמר כל העוסק בתורה לא ידענא וק"ל:

דף לג:

השיר שהיו הלויים אומרים כו'. מפורש בגמ' במס' ר"ה פ"ד ע"ש: סליק מס' תמיד